

**T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İSTANBUL BÜYÜKADA MADEN MAHALLESİ 19.YÜZYIL KÖŞK
CEPHELERİNDE ART NOUVEAU ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hilal SELVİ

Mimarlık Programı

TEMMUZ 2020

**T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İSTANBUL BÜYÜKADA MADEN MAHALLESİ 19.YÜZYIL KÖŞK
CEPHELERİNDE ART NOUVEAU ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hilal SELVİ
(181217001)**

Mimarlık Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Pınar ERKAN BURSA

TEMMUZ 2020

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Mimarlık Tezli Yüksek Lisans Programı 181217001 numaralı öğrencisi **Hilal SELVİ**'nin "Büyükkada Maden Mahallesi 19. Yüzyıl Tarihi Yapılarda Cephe Bezemelerinde Art Nouveau Etkisinin İncelenmesi" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 03/06/2020 tarih ve 2020/08 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından *Dr. B. Ç. Ç.* ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarak *kabul* edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi : .../.../.....

1) Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Pmar ERKAN BURSA .....

2) Jüri Üyesi : Prof. Dr. Feride ÖNAL .....

3) Jüri Üyesi : Doç. Dr. M. Zafer AKDEMİR .....

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans olarak sunduğum ‘İstanbul Büyükada Maden Mahallesi 19.Yüzyıl Köşk Cephelerinde Art Nouveau Etkisi’ adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (01/07/2020)

Hilal SELVİ

Eşime ve Bebeğime,

ÖNSÖZ

Tez çalışmamın her aşamasında değerli fikirleriyle beni yönlendiren, ilgisini, desteğini, bilgi ve birikimini benden esirgemeyen, daima beni cesaretlendiren başta Tez danışmanım Sn. Dr. Öğretim Üyesi Pınar Erkan Bursa olmak üzere çalışma sürecinde daima yanımda olan, fotoğraf çekimlerinde ve kaynak araştırmalarımda bana yardımcı olan değerli eşim Uğur Selvi'ye ve öğrenim hayatım boyunca maddi manevi her türlü yardımı sağlayan sevgili aileme teşekkürlerimi borç bilirim.

Temmuz 2020

Hilal Selvi

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
YEMİN METNİ	ii
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
ÇİZELGE LİSTESİ	x
ŞEKİL LİSTESİ	xi
ÖZET	xiii
ABSTRACT	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışma Konusu	1
1.2 Tezin Amacı	2
1.3 Kapsam ve Çalışma Yöntemi	3
2. ART NOUVEAU’NUN ORTAYA ÇIKIŞI	5
2.1 Art Nouveau’nun Avrupa’da Yayılışı	6
2.2 19. Yüzyıl Döneminde Osmanlı’da Batılılaşma Olgusu	13
2.3 Osmanlı Mimarisinde Art Nouveau Üslubu.....	14
2.4 Art Nouveau’nun Türk Ahşap Evlerinde Uygulanışı.....	20
3. ADA YERLEŞİMİNİN TARİHSEL OLUŞUMU	23
3.1 Prinkipo’dan Büyükkada’ya Yerleşimin Gelişimi	26
3.2 Geçmişten Günümüze Büyükkada Mimari	29
3.3 Büyükkada 19.Yüzyıl Dönemini Etkileyen Mimari Üsluplar.....	32
4. BÜYÜKKADA MADEN MAHALLESİNDE 19. YÜZYIL KONUTLARI	36
4.1 Yuvanoğlu Köşkü.....	39
4.2 Meziki Köşkü	44
4.3 Usulcuoğlu Köşkü-II	49
4.4 Çehreli Köşkü.....	54
4.5 Çavuşoğlu Köşkü-II	56
4.6 Abdülkadir Efendi Köşkü.....	59
4.7 Maidis Yalısı	62
4.8 Sofia Evi	65
4.9 Seferoğlu Evi-I	71
4.10 Seferoğlu Evi-II.....	78
4.11 Psakis Köşkü	83
4.12 Asaduryan Evi	85
4.13 Patriano Evi	87
4.14 Resiyan Evi	90
4.15 Bukardos Evi-I	92
4.16 Mustafa Kaptan Evi.....	94
4.17 Lambridis Evi	97
4.18 Demircibaşyan Köşkü	100
4.19 Taranto Köşkü	102
4.20 Patrikiadis Köşkü-I.....	105

5. DEĞERLENDİRME	108
5.1 Yapıların Kütle Düzenlerine Göre Değerlendirilmesi	110
5.1.1 Yapım sistemine göre değerlendirilmesi.....	110
5.1.2 Kat adedine göre değerlendirilmesi.....	111
5.1.3 Çıkma tipine göre değerlendirilmesi	112
5.1.4 Çatı şekline göre değerlendirilmesi.....	114
5.1.5 Yapıların giriş kotlarına göre değerlendirilmesi	116
5.2 Yapıların Cephe Düzenine Göre Değerlendirilmesi	117
5.2.1 Yapı girişlerinin cephede konumlarına göre değerlendirilmesi	117
5.2.2 Yapıların pencerelerinin formlarına göre değerlendirilmesi.....	118
5.2.3 Yapıların Art Nouveau bezemelerine göre değerlendirilmesi.....	120
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	124
KAYNAKLAR	126
ÖZGEÇMİŞ.....	130

KISALTMALAR

- ABFR** : Adalar Belediyesi Faaliyet Raporu
GEEAYK : Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
TCKVTB : Türkiye Cumhuriyeti Kùltür ve Turizm Bakanlığı
KVKBKM : Kùltür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü
TDK : Türk Dil Kurumu
YY : Yüzyıl

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 5.1: Maden Mahallesi'ndeki yapıların yapım sistemine göre değerlendirilmesi	110
Çizelge 5.2: Maden Mahallesi'ndeki yapıların kat ededine göre değerlendirilmesi	111
Çizelge 5.3: Maden Mahallesi'ndeki yapıların cephede çıkma tipine göre değerlendirilmesi	113
Çizelge 5.4: Maden Mahallesi'ndeki yapıların çatı şekline göre değerlendirilmesi	115
Çizelge 5.5: Maden Mahallesi'ndeki yapıların giriş kotlarına göre değerlendirilmesi	117
Çizelge 5.6: Maden Mahallesi'deki yapı girişlerinin cephede konumlarına göre değerlendirilmesi	118
Çizelge 5.7: Maden Mahallesi'ndeki yapıların pencerelerinin formlarına göre değerlendirilmesi	119
Çizelge 5.8: Maden Mahallesi'ndeki yapıların Art Nouveau cephe bezemelerinin yerine göre değerlendirilmesi.....	120
Çizelge 5.9 : Maden Mahallesi'ndeki yapıların Art Nouveau bezeme öğelerine göre değerlendirilmesi	123

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1 : L'Art Nouveau, Paris, 1895, Siegfried Bing	7
Şekil 2.2 : Hotel Tassel, Cephe, V.Horta,1893.....	7
Şekil 2.3 : Hotel Tassel, merdiven holü, V.Horta,1893.....	8
Şekil 2.4 : Villa Bloemenwerf, H. Van de Velde, 1895	8
Şekil 2.5 : Etienne Marcel metro girişi, Paris.....	9
Şekil 2.6 : Porte Dauphine metro girişi, Paris	9
Şekil 2.7 : Paris, 1900.....	10
Şekil 2.8 : Jugend dergisinin 1896 yılına ait kapak görseli	11
Şekil 2.9 : Beş Kuğu, Otto Eckmann, 1897.....	11
Şekil 2.10: Secession Binası, J. Maria Olbrich, 1898, Vienna	12
Şekil 2.11: Botter Apartmanı, R.D'Aronco, Beyoğlu, 1901	16
Şekil 2.12: Şeyh Zafir Türbesi, R.D'Aronco, Beşiktaş, 1903-1904.....	19
Şekil 2.13: Faik ve Bekir Bey Yalısı, R.D'Aronco, Yeniköy, 1906.....	22
Şekil 3.1 : İstanbul Adaları	23
Şekil 3.2 : 19.Yüzyıla ait Alman Gravüründe Prens Adaları	24
Şekil 3.3 : Büyükada hazinesinden M.Ö 5.yüzyıla ait Kyzikos elektronları.....	25
Şekil 3.4 : Adalara ulaşımı sağlayan küçük tekneler	26
Şekil 3.5 : Thomas Allom'a ait Adalar gravürü, 1841	27
Şekil 3.6 : 16.yüzyıl Kariye Köyü, 17.Yüzyıl'da gelişen Prinkipo Köyü ve günümüzde şehir merkezini gösteren harita.....	30
Şekil 3.7 : Büyükada haritası	31
Şekil 3.8 : Altınordu Caddesi üzerinde iki üç katlı sıralı evlerden oluşan sokak silüeti.	34
Şekil 3.9 : Yılmaztürk Caddesi üzerinde bulunan bahçeli üç katlı ahşap köşk.	35
Şekil 4.1 : 19. Yüzyıl dönemine ait eserler.....	37
Şekil 4.2 : Art Nouveau üslubuna sahip eserler.....	38
Şekil 4.3 : Yuvanoğlu Köşkü'ne ait zemin kat krokisi	40
Şekil 4.4 : Yuvanoğlu Köşkü'ne ait birinci kat krokisi	40
Şekil 4.5 : Yuvanoğlu Köşkü'ne ait çatı katı krokisi.....	40
Şekil 4.6 : Yuvanoğlu Köşkü'ne ait fotoğraflar.....	41
Şekil 4.7 : Yuvanoğlu Köşkü'ne ait fotoğraflar.....	42
Şekil 4.8 : Yuvanoğlu Köşkü'ne ait fotoğraflar.....	43
Şekil 4.9 : Meziki Köşkü'ne ait plan ve kesit çizimleri.....	46
Şekil 4.10: Meziki Köşkü'ne ait cephe ve detay çizimleri	47
Şekil 4.11: Meziki Köşkü'ne ait fotoğraflar	48
Şekil 4.12: Meziki Köşkü'ne ait fotoğraflar	48
Şekil 4.13: Meziki Köşkü'ne ait fotoğraflar	49
Şekil 4.14: Usulcuoğlu Köşkü-II'ye ait plan ve kesit çizimleri.....	51
Şekil 4.15: Usulcuoğlu Köşkü-II'ye ait cephe çizimleri	52
Şekil 4.16: Usulcuoğlu Köşkü-II'ye ait fotoğraflar.....	53
Şekil 4.17: Usulcuoğlu Köşkü-II'ye ait fotoğraflar.....	54

Şekil 4.18: Çehreli Köşkü'ne ait fotoğraflar.....	56
Şekil 4.19: Çavuşoğlu Köşkü-II'ye ait plan çizimleri	57
Şekil 4.20: Çavuşoğlu Köşkü-II'ye ait fotoğraflar	58
Şekil 4.21: Abdülkadir Efendi Köşkü'ne ait vaziyet planı	60
Şekil 4.22: Abdülkadir Efendi Köşkü'ne ait fotoğraflar	61
Şekil 4.23: Abdülkadir Efendi Köşkü'ne ait fotoğraflar	62
Şekil 4.24: Maidis Yalısı'na ait plan çizimleri	63
Şekil 4.25: Maidis Yalısı'na ait fotoğraflar	64
Şekil 4.26: Maidis Yalısı'na ait fotoğraflar	65
Şekil 4.27: Sofia Evi'ne ait zemin kat plan krokisi	67
Şekil 4.28: Sofia Evi'ne ait birinci kat plan krokisi.....	68
Şekil 4.29: Sofia Evi'ne ait çatı katı planı krokisi	69
Şekil 4.30: Sofia Evi'ne ait fotoğraflar.....	70
Şekil 4.31: Sofia Evi'ne ait fotoğraflar.....	71
Şekil 4.32: Seferoğlu-I Evi'ne ait plan çizimleri	74
Şekil 4.33: Seferoğlu-I Evi'ne ait fotoğraflar	75
Şekil 4.34: Seferoğlu-I Evi'ne ait fotoğraflar	76
Şekil 4.35: Seferoğlu-I Evi'ne ait fotoğraflar	76
Şekil 4.36: Seferoğlu-I Evi'ne ait fotoğraflar	77
Şekil 4.37: Seferoğlu-II Evi'ne ait plan ve kesit çizimleri	79
Şekil 4.38: Seferoğlu-II Evi'ne ait cephe çizimleri	80
Şekil 4.39: Seferoğlu-II Evi'e ait fotoğraflar.....	81
Şekil 4.40: Seferoğlu-II Evi'e ait fotoğraflar.....	82
Şekil 4.41: Seferoğlu-II Evi'e ait fotoğraflar.....	83
Şekil 4.42: Psakis Köşkü'ne ait fotoğraflar	85
Şekil 4.43: Asduryan Evi'ne ait fotoğraflar.....	86
Şekil 4.44: Asduryan Evi'ne ait fotoğraflar.....	87
Şekil 4.45: Patriano Evi'ne ait fotoğraflar	90
Şekil 4.46: Reisyen Evi'ne ait fotoğraflar	91
Şekil 4.47: Reisyen Evi'ne ait fotoğraflar	92
Şekil 4.48: Bukardos-I Evi'ne ait fotoğraflar	93
Şekil 4.49: Bukardos-I Evi'ne ait fotoğraflar	94
Şekil 4.50: Mustafa Kaptan Evi'ne ait fotoğraflar	95
Şekil 4.51: Mustafa Kaptan Evi'ne ait fotoğraflar	96
Şekil 4.52: Lambridis Evi'ne ait fotoğraflar.....	98
Şekil 4.53: Lambridis Evi'ne ait fotoğraflar.....	99
Şekil 4.54: Demircibaşyan Köşkü'ne ait fotoğraflar	102
Şekil 4.55: Taranto Köşkü'ne ait fotoğraflar	103
Şekil 4.56: Taranto Köşkü'ne ait fotoğraflar	104
Şekil 4.57: Patrikiadis-I Köşkü'ne ait fotoğraflar.....	106
Şekil 4.58: Patrikiadis-I Köşkü'ne ait fotoğraflar.....	107
Şekil 5.1: Maden Mahallesi'ndeki yapıların kat adedine göre dağılımı.....	112
Şekil 5.2 : Maden Mahallesi'ndeki yapıların cephede çıkma tiplerine göre dağılımı	114
Şekil 5.3: Maden Mahallesi'ndeki yapıların çatı formuna göre dağılımı.....	116

İSTANBUL BÜYÜKADA MADEN MAHALLESİ 19.YÜZYIL KÖŞK CEPHELERİNDE ART NOUVEAU ETKİSİ

ÖZET

Genel anlamda İstanbul Maltepe, Küçükyalı, Kartal sahillerinin karşısında kalan, iki sıra halinde; Kınalıada, Burgazada, Heybeliada, Büyükada, Kaşıkadası, Sedefadası, Yassıada, Sivriada, Tavşanadası, Güzelada, Eşekadası, Feneradası, İncirliada, Hayırsızada olmak üzere toplam 14 ada bulunmaktadır. Bu adalara genel olarak İstanbul Adaları denilmiştir. İstanbul Adaları tarih boyunca farklı isimlerle anılmıştır.

19. yüzyılda Osmanlı'nın içinde bulunduğu durum, İstanbul başkentinde yaşanan ekonomik, sosyal, kültürel gelişmeler İstanbul'un hemen yanı başında yer alan Adalar'ı da etkilemiştir. 19. yüzyılın sonu 20. yüzyılın başlarında Avrupa'da ortaya çıkan Art Nouveau akımı Avrupa'da yaşanan diğer gelişmelerde olduğu gibi Osmanlı'nın başkenti İstanbul'da da bir değişim ve dönüşümün parçasıdır. İlk olarak Avrupa'dan İstanbul'a ithal edilen dekoratif eşyalarda kendini göstermiş; mimari anlamda ise II. Abdülhamit'in İtalyan mimar Raimondo D'Aronco'yu İstanbul'a davet etmesiyle yapılarda örneklerini vermeye başlamıştır. Osmanlı Art Nouveau'sunu Avrupa'daki örneklerinden ayıran, kendine özgü bir karakter yaratmış olmasıdır. İstanbul'un farklı yerlerinde farklı Art Nouveau uygulamaları kendini hissettirir. Örneğin, Beyoğlu-Galata bölgesinde Avrupa Art Nouveau'suna daha yakın bir üslup oluşturulmasına rağmen, Büyükada'da bulunan örneklerinde geleneksel kalıp ve malzeme tekniklerine bağlı olarak gelişmiştir.

19. yüzyılda Batılı ülkelerle değişen politik ve ekonomik ilişkiler ve Tanzimat reformlarıyla birlikte geçmiş yüzyıllardan farklı bir seyir içinde gayrimüslim ve Levanten ağırlıklı yeni bir burjuva sınıfı ortaya çıkmış; yeni bir yaşam biçimi gelişmeye başlamıştır. İstanbul Büyükada'da hemen hemen tümü 19. yüzyıl ve sonrasında inşa edilen yapılar, bu yeni yaşam biçiminin mimarideki yansımalarını somutlaştırır. Tarih boyunca inziva ve sürgün yerleri olarak kullanılan İstanbul adaları, 19. yüzyıl son çeyreği itibarıyla artık en gözde sayfiye yerleri arasındadır. Dönemin mimari eğilimlerine uygun olarak yapılarda, Neo Klasik üsluplar içinde Gotik, Barok ve Ampir üsluplar görülür. Art Nouveau üslubu ise bir yenilik olarak modern mimarlığın habercisidir.

Bu bağlamda Büyükada Maden Mahallesi'nde bulunan 20 adet sayfiye konutu üzerinde gerçekleştirilen çalışmada, Art Nouveau üslubunun etkili olduğu konutlar tespit edilerek üslubun mimari kullanımını incelenmiştir. Araştırmada ele alınan yapılar, cephe ölçeğinde analiz edilmiş, arşiv ve kütüphanelerden elde edilen yazılı ve görsel kaynaklar, yerinde mevcut durum incelemesi, fotoğraflama gibi çalışmaların sonucunda değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Prens Adaları, Büyükada, 19.yüzyıl, Art Nouvea*

ART NOUVEAU EFFECT ON 19TH CENTURY PAVILION FACADES IN ISTANBUL BUYUKADA MADEN DISTRICT

ABSTRACT

In general, across the beaches of Istanbul Maltepe, Kucukyalı and Kartal; in two rows; there are a total of 14 islands including Kınalıada, Burgazada, Heybeliada, Buyukada, Kaşıkadası, Sedefadası, Yassıada, Sivriada, Tavşanadası, Guzelada, Esekadası, Feneradası, İncirliada, and Heybeliada. These islands are generally called Istanbul Islands. The Istanbul Islands have been mentioned by different names throughout the history.

The situation in the Ottoman Empire in the 19th century, economic, social and economic developments in the capital of Istanbul, located right next to Istanbul. The Art Nouveau movement that emerged in Europe at the end of the 19th century at the beginning of the 20th century, as in the developments that may be important in Europe, is a change and transformation in the capital of the Ottoman Empire, Istanbul. It first appeared in decorative items imported from Europe to Istanbul; architectural design is II. It starts with Abdulhamit's inviting Italian architect Raimondo D'Aronco to Istanbul, and includes examples in the buildings. It must have created a unique character that distinguishes Ottoman Art Nouveau from examples in Europe. It feels different in different Art Nouveau. Despite the closer style of the European Art Nouveau in the Beyoğlu-Galata region you have chosen, the examples in Buyukada develop based on traditional mold and material techniques.

In the 19th century, with the changing political and economic relations with the Western countries and Tanzimat reforms, a new bourgeois class, non-Muslim and Levantine, emerged in a different course from the past centuries; a new way of life has begun to develop. The buildings, almost all of which were built in Istanbul Buyukada in the 19th century and later, embody the reflections of this new lifestyle in architecture. Istanbul islands, which have been used as retreats and exile places throughout history, are now among the most popular resorts in the last quarter of the 19th century. In accordance with the architectural trends of the period, Gothic, Baroque and Empirical styles are seen in the Neo-Classical styles. The Art Nouveau style is the harbinger of modern architecture as an innovation.

In this context, in the study carried out on 20 cottages in Büyükada Maden Mahallesi, the houses where the Art Nouveau style was effective were identified and the architectural use of the style was examined. The structures discussed in the study were analyzed at the front scale, and the written and visual sources obtained from archives and libraries were evaluated as a result of studies such as on-site analysis and photographing.

Keywords: *Prince Islands, Buyukada, Nineteenth Century, Art Nouveau*

1. GİRİŞ

1.1 Çalışma Konusu

İstanbul'un kentleşme süreci tarih boyunca değişkenlik gösterirken İstanbul Adaları da bu değişimden etkilenen yerlerden olmuştur. Prens Adaları olarak da bilinen bu yerleşimin tarihi Bizans Dönemi'ne uzanır. Bizanslı yöneticilerin sürgün ve inziva yeri olarak kullandığı adalar, 19. yüzyılda çoğunluklu gayrimüslimlerin tercih ettiği sayfiye yerlerine dönüşmüştür.

18. yüzyıldan itibaren Batılı ülkelerle kurulan politik ve ekonomik ilişkiler daha önceki devirlere göre farklı bir boyut kazanıyordu. 19. yüzyıla damgasını vuran Tanzimat reformlarıyla birlikte politik, ekonomik ve toplumsal yapıda hızlı değişimler yaşanmıştır. Yeni yasalarla gayrimüslim ve Levantenlerin mülk edinme, mülk satma, sermaye birikimi ve miras bırakabilme gibi hakları da düzenlenmiştir. Avrupa'da sanayi devrimi, tüm dünyayı etkileyen nüfus artışı, yeni rejimler, yönetim ve ticaret yöntemleri, İstanbul'un, Osmanlı Devleti'nin Avrupa ülkeleriyle bağlantılı en önemli iletişim, ulaşım ve ticaret limanı olma özelliğinin, geçmiş dönemlerde edindiği birikim üzerine Yeni Çağ koşullarına adapte olarak gelişim göstermesi gibi süreçlerle toplumsal bir değişim dönüşüm de başlamıştır. Bu dönemde sermaye birikimi sağlayan, ticaretle uğraşmaları nedeniyle Batıyla en eski ilişkileri kurmuş olan gayrimüslim cemaatlerin ve Levantenlerin hem kendi modernleşmeleri, hem de kentsel gelişim ve değişim içerisindeki rolleri öne çıkar. Yeni Çağ, yenedünya koşullarıyla birlikte İstanbul'da yeni bir burjuvazi önem kazanır ve yeni yaşam biçimleri gelişir (İnalçık ve Seyitdanlıoğlu, 2006). Adaların, özellikle 19. yüzyılın son çeyreğinde sayfiye yerleri olarak rağbet görmesi, bu sürecin eseridir.

Adaların 19. yüzyıl modernitesi içinde sayfiye yerleşimleri olarak gelişmesinde ayrıca düzenli vapur seferlerinin başlaması önemli bir etkidir. Adalar ile ana kara arasındaki su ulaşımının artması, 19. yüzyılın ortalarından sonra inşaat faaliyetlerini de kolaylaştırmıştır (Behramoğlu, 2009).

19. yüzyıl Avrupa'daki kentsel yenilikler ve değişimlerle birlikte aynı zamanda geçmiş çağların mimari teknik, uygulama ve üsluplarının da bir daha önem kazanarak yeniden canlandırıldığı bir dönemdir. Öte yandan bu yüzyıla özgü endüstrileşme, seri üretim, hızlı kentleşme gibi kavramlar yeni tartışmalara yol açmış, kültür ve sanat ortamında bu gelişmeler doğrultusunda yeni buluşların, icatların, avangard tutumların önem kazandığı ortama uygun olarak Art Nouveau akımı ortaya çıkmıştır. Osmanlı batılılaşma hareketleri içinde Art Nouveau yapı örnekleri ilk olarak İstanbul Pera'da görülmeye başlamıştır. Levantenlerin Adalar'ı sayfiye yeri olarak kullanmaya başlamasıyla burada yapılan yeni köşk ve yalılarda da cephelerde Art Nouveau bezemelere yer verilmiştir. Art Nouveau, yaşanan bu gelişmelerle çeşitli mimari üslupların gözlemlenebileceği Adalar'da yeni görece üst düzey ve modern bir yaşam biçiminin göstergesidir (Batur, 2014).

Bu çalışmada Prens Adaları'nın en büyüğü olan Büyükkada seçilmiş, burada bulunan tarihi köşkler ve aynı zamanda yapısal olarak ayakta kalan mimari eserler üzerinden çalışmalar yapılmıştır. Büyükkada'nın bütün bu tarihi birikimine rağmen tarihi koruma ile ilgili az sayıda çalışma yapılmıştır.

Bu bağlamda ilk olarak Art Nouveau'nun Avrupa'da ortaya çıkışından İstanbul'a ulaşma süreci ve İstanbul anıtsal ve sivil mimarideki etkileri incelenmiş; ikinci bölümde Büyükkada'nın tarihi ve kültürel mirası araştırılmış, bunun sonucu 19. yüzyıl konut mimarisindeki Art Nouveau etkileri incelenmiştir. Bu çalışma için Büyükkada Maden Mahallesi'nde seçilmiş olan 19. yüzyıl mimari özelliklerine sahip Art Nouveau üslubu bezemelere sahip 20 adet yapı incelenerek bir çalışma ortaya koyulmuştur.

1.2 Tezin Amacı

'İstanbul Büyükkada Maden Mahallesi 19. Yüzyıl Köşk Cephelerinde Art Nouveau Etkisi' adlı çalışmanın amacı Büyükkada'da günümüzde de varlığını sürdüren, özellikle Maden Mahallesi'nde bulunan ve belirli bir dönemin özelliklerini taşıyan eserleri tespit etmek, ortaya çıkarmak ve bu tarihi yapıların tanınmasını sağlamaktır.

En eski tarihi 8. yüzyıla dayanan Adalar, Bizans Dönemi'nde din adamlarının inziva yeri, yöneticiler için ise sürgün yeri idi. Osmanlı Dönemi'nde ise uzun yıllar ufak yerleşimler dışında önemli gelişme olmamıştır. 1846 yılında düzenli vapur seferlerinin başlaması ve Tanzimat Dönemi'nde gayrimüslimlere verilen haklar

sonucu gayrimüslim üst sınıfın yazları buraları sayfiye yeri olarak kullanmasıyla Adalar'da canlılık yaşanmaya başlamıştır. 1856 Islahat Fermanı ile gayrimüslimlere verilen hakların genişletilmesiyle adalarda yapı sayısı artmıştır. Günümüzde adalarda bulunan yapıların hemen hemen tümü 19. yüzyıl ve sonrasında inşa edilmiş yapılardır.

19. yüzyıl yapılarında genel olarak tarihselci, seçmeci (eklektik) tutumların hakim olduğu görülür. Seçmecilik (Eklektizm), tarihsel öneme sahip bütün geçmiş fikirlerin içlerinden işe yarar bir şeyler alınıp başka bir sistemde faydalanılmasıdır (Cousin, 1970). Mimaride de geçmiş dönemlerin üslupsal öğeleri içinden seçilen parçalar bir araya getiriliyordu. Art Nouveau, seçmeci (eklektik) bir tutumun hâkim olduğu bir mimari birikimin son safhalarında yeni bir söz olarak ortaya çıkmıştır.

Son dönem Osmanlı sanatına egemen olan eklektik üslubunu Batur şu sözlerle değerlendirmiştir: Önce Avrupa, sonraları da genel olarak batılı kavramlarla tanışan ülkelerde geleneksel ve yerel olanla, modernist olanın karşılaşması bilinen bir olgudur. Önemli olan bu ilişkinin kapalı, verimsiz ve yenilik üretmeyen bir tek sesliliğe mahkûm olmamasıdır (Batur, 2006). Ortaya çıkan bu değişimleri Büyükada mimarisinde izlemek mümkündür. Dünyada yaygın olan seçmeci (eklektik) dediğimiz Neo Barok, Neo Klasik, Neo Gotik, Neo Grek ve Ampir tarzlar yanında, Gotik ve Anglo Sakson karakteri yansıtan ahşap sütunlu (koloniyal) konak ve köşkler yapılmıştır (Garipağaoğlu, 1998). Art Nouveau üslubu da bu eklektik ortamda yeni bir dönemin başlangıcının habercisi olarak başarıyla uygulanmıştır. Cephelerde kullanılan Art Nouveau üslubunu değerli kılan, Avrupa'daki örneklerinden farklı olarak sivil mimaride yerel malzeme olan ahşapta uygulanış biçimidir. Ahşap malzemeyle yapılan bezeme öğeleri, yapıldıkları dönemin politik, ekonomik ve toplumsal eğilimlerini belgeleyen birer mimari öge olarak incelenmeye ve korunmaya değerdir.

1.3 Kapsam ve Çalışma Yöntemi

Çalışma kapsamında Büyükada'nın yerleşim tarihi ve konut mimari özellikleri araştırılmıştır. Araştırma sırasında Büyükada'nın tarihi ile ilgili bilgiler veren gravür, eski harita ve yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır. Adalar Belediyesi arşivi ve İstanbul V Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivinden eserlerin projelerine ulaşılmıştır. Bu bilgiler ışığında Büyükada Maden Mahallesi 19.yüzyıl

Art Nouveau üslubu cephe bezemelerinin incelenmesi çalışma kapsamını oluşturmuştur.

Çalışma yöntemi olarak ise Maden Mahallesi'nde bulunan özgünlüğünü korumuş Art Nouveau cephe bezemelerine sahip yapılar tespit edilmiştir. Başta Büyükkada olmak üzere Prens Adaları'nı kapsayan literatür çalışması yapılmış ve bu çerçevede adanın tarihi, sosyal kültürel kimliği ile ilgili metin hazırlanmaya başlanmıştır. Maden Mahallesi sınırları içerisinde kalan Art Nouveau üslubuna sahip katalogda kullanılacak eserlerin fotoğrafları çekilmiştir. V Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşiv fotoğrafları, Adalar Belediyesi arşivinde bulunan mimari projeleri ve günümüzde çekilmiş fotoğraflarıyla bir katalog hazırlanarak bir tez çalışması oluşturulmuştur.

2. ART NOUVEAU'NUN ORTAYA ÇIKIŞI

Uluslararası bir sanat akımı olan Art Nouveau, Türkçe'de 'Yeni Sanat', Fransa ve Belçika'da 'Art Nouveau', İngiltere ve Amerika'da 'Modern Style', Almanya'da 'Jugendstil', İtalya'da 'Stile Floreale', İspanya'da 'Modernismo', Avusturya'da 'Secessionstil', Hollanda'da 'Nieuwe Kunst' olarak adlandırılmıştır (Pelichet & Duperrex, 1976).

18. yüzyıl sonunda Endüstri Devrimi'nin gerçekleşmesinin ardından, sanayileşme ve ideolojiler, dönemin sanatının gelişmesinde etkili unsurlar olmuştur. Endüstri Devrimi ile kitlesel üretim, el sanatlarının önüne geçmiş, zanaat gerilemeye başlamıştır. Bu yeni dönemde, hızlı ve işlevselliği düşünülerek üretilen sanat ürünleri, el işçiliğinin yerini almış, zanaatkârlar yeni üretim sistemine ayak uyduramamıştır. Düşünsel temelleri İngiliz, tarihçi John Ruskin ile William Morris tarafından oluşturulan ve Charles Robert Ashbee önderliğinde kurulan Arts and Crafts Movement (Sanat ve El Sanatları Hareketi) ile ustalık ve sanat birleştirilerek her kişisel kullanım eşyasının bir sanat çalışması olması gerektiği düşüncesi başlatılmıştır (Vajda, 1980). Makineleşmeye ve seri üretime karşı çıkan Arts and Crafts hareketinin ardından 1895-1905 yılları arasında Avrupa'da ve Amerika'da Art Nouveau yaygınlaşmıştır. Bir tasarım devrimi niteliğindeki bu akım, her ülkede özgün bir karakter oluşturmakla birlikte, temelde karşı çıkmayı ve her şeyden önce değiştirmeyi amaçlayan tek bir hareketin unsurlarını oluşturmuştur (Kutun, 1993). Avrupa'nın tarihi üslupları yeniden canlandırdığı bir ortamda ortaya çıkan bu akım, kendine özgü yeni bir sanat yaratma çabasına girmiştir.

Art Nouveau akımını etkileyen, üslup tarzını besleyen birçok kaynak olmuştur. Sembolizm, Kelt ve Japon sanatlarından etkilenmiş, doğaya öykünen bir sanat ortaya koymuştur. 1862'de Londra'da açılan Evrenel Sergi, Avrupa'da geniş bir kitleyi Japon sanatı ile tanıştırmıştır (Pevsner, 2005). Japon sanatından etkilenen sanatçılar, eserlerinde bambu, asma, kiraz çiçeği ve nilüfer gibi temalar kullanmışlardır. İnsan ruhuna en yakın olan doğadaki kıvrımlar, doğal çizgiler, çiçekler, güller ve çiçek dallarının kullanımı Naturalizm'in akım üzerinde etkili olduğunu gösterir. Keltik

sanatı, Art Nouveau döneminde ağırlıklı olarak kitap tasarımlarında kullanılan zengin süslemelerde ve takılarda görmek mümkündür (Constantino, 1989).

Art Nouveau süreç içerisinde iki ayrı evrede gelişmiştir. İlki Art Nouveau denilince ilk akla gelen çiçekli, kıvrımlı motiflerin oluşturduğu ilk yılların biçimlenmesidir. Önceleri İngiltere’de görülmüş, özellikle Belçika ve Fransa’da en ilginç örneklerini vermiş, daha geç olarak da Almanya ve İtalya’ya atlamıştır. Çizgilerin düzleştiği, geometrik biçimlenme gösteren sonraki aşama ise İskoçya’ya ve onun etkisiyle de Avusturya’da gelişmiştir (Aslanoğlu, 1982).

Sonuç olarak, 19. yüzyılda Avrupa’da yaşanan değişimler, sanat alanında da yeniliklerin yolunu açmış, dönemin getirdiği şartlar doğrultusunda Art Nouveau akımı ortaya çıkmıştır. Art Nouveau’nun yapmaya çalıştığı şey, birçok ülkede uygulama pratiğini yitirmiş olan sanat işçiliğini ve zanaatkârlığı yeni bir anlayış ve görüşle uyandırmak, belki çağın sert değerlerine karşı daha yumuşak ölçüler getirmektir (Aykut, 1992). Art Nouveau’nun Avrupa’da ve diğer ülkelerde etki alanlarına bakacak olursak, akımın değişen dünyada kabul edildiği görülmektedir.

2.1 Art Nouveau’nun Avrupa’da Yayılışı

Endüstri Devrimi’yle değişen Avrupa’da 19. yüzyılın başında ortaya çıkan Art Nouveau, pek çok ülkede benimsenmiş ve öncü sanatçılar yetiştirmiştir. 1896 yılında koleksiyoncu Siegfried Bing tarafından Paris’te Rene Lalique’nin (1860-1945) mücevherlerini, Emile Galle’nin (1846-1904) cam eşyalarını, Amerikalı Tiffany’nin (1848-1933) büyük camlı pencerelerini ve Henry Van de Velde’nin mobilyalarını sergileyen Art Nouveau galerisini açtı (Ragon, 2010). Art Nouveau galerisinin açılması akımın yayılmasını hızlandırmıştır (Şekil 2.1). Kökleri İngiltere’de atılan akımın yükselişi Brüksel’de olmuştur.

Şekil 2.1 : L'Art Nouveau, Paris, 1895, Siegfried Bing

Kaynak: URL-1

Victor Horta, Paul Hankar ve Henry Van de Velde Brüksel’de bu akımı başlatmıştır. Victor Horta’nın (1861-1947) 1893 yılında Brüksel’de inşa ettiği Hotel Tassel (Şekil 2.2 ve Şekil 2.3), ilk Art Nouveau yapısıdır. Victor Horta, Hotel Tassel’de yapının kabuğundan dekoratif süs öğelerine kadar tasarımına bütüncül yaklaşmıştır. Horta’nın demiri iç mekânda dekoratif bir süs öğesi olarak kullanması büyük etki yaratmıştır.

Şekil 2.2 : Hotel Tassel, Cephe, V.Horta,1893

Kaynak: URL-2

Şekil 2.3 : Hotel Tassel, merdiven holü, V.Horta,1893

Kaynak: URL-3

Akımın diğer temsilcisi Henry Van de Velde endüstri tasarımları üzerine çalışmalar yapmıştır. 1895'te kendisi için yaptığı Villa Bloemenwerf (Şekil 2.4) ilk mimarlık çalışması olmuştur. Tüm mobilyaları, perdiz, halı, duvar kâğıdı, banyo ve mutfak donanımlarını da kendisinin tasarladığı bu yapı, yepyeni üslubuyla büyük ilgi çekti (Casteels,1932).

Şekil 2.4 : Villa Bloemenwerf, H. Van de Velde, 1895

Kaynak: URL-4

Fransa'da akım, Paris'te gerçekleştirilen sergi sonucu Art Nouveau adıyla anılmıştır. Samuel Bing ve diğer bağımsız sanatçıların yaptığı çalışmalar, akım için önemli gelişmelerin bu şehirde gerçekleşmesini sağlamıştır. Mimaride ve grafik tasarımında doğaya dayanan çiçekler ve doğayı yansıtan tüm motifler kullanılmaya başlanmıştır.

Hector Guimard'ın (1867-1942), Paris'te Etienne Marcel metro girişi (Şekil 2.5) ve Porte Dauphine metro girişi (Şekil 2.6) için yaptığı tasarımlar Art Nouveau akımı için önemli örnekler olmuştur. Guimard dökme çelik ve camdan oluşan girişler

tasarlamıştır. Art Nouveau'nun kıvrımlı ve dinamik yapısını demir ile kolaylıkla yansıtabilmiştir.

Şekil 2.5 : Etienne Marcel metro girişi, Paris

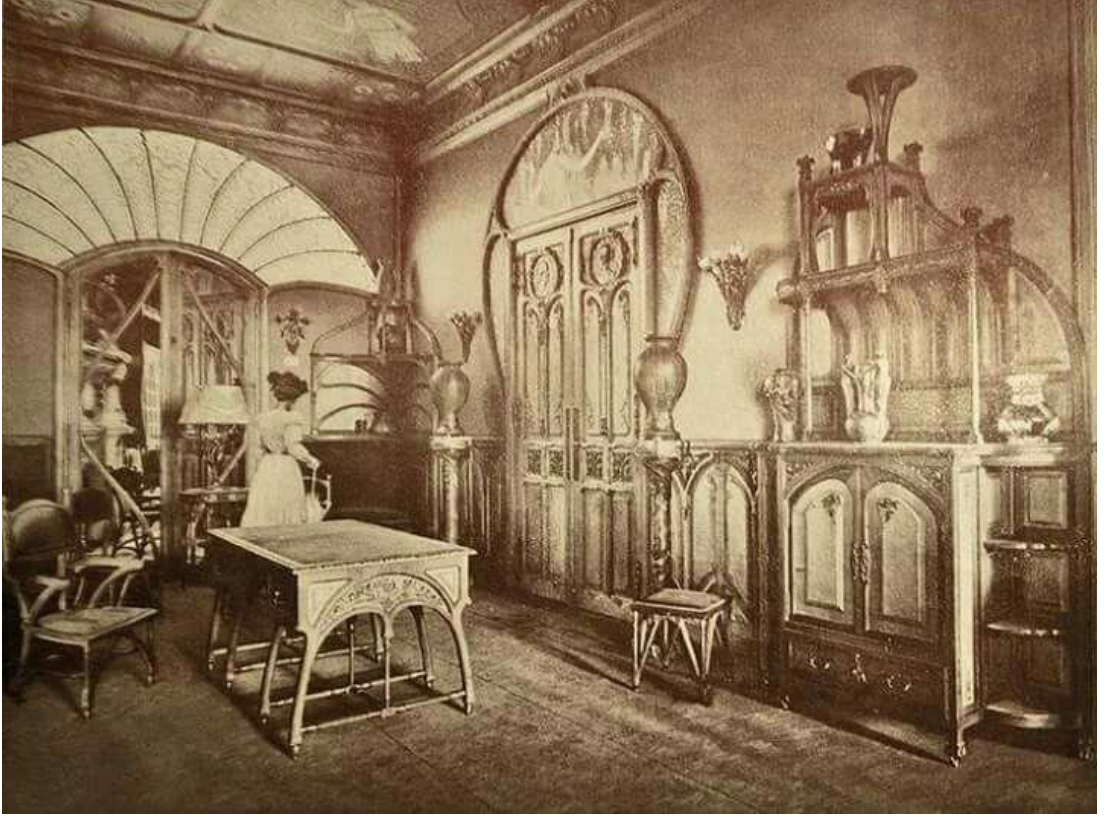
Kaynak: URL-5

Şekil 2.6 : Porte Dauphine metro girişi, Paris

Kaynak: URL-5

Paris'in Art Nouveau'su küçük ölçekli dükkân tasarımlarında kullanılmış ve cephe düzenlemeleri ile sınırlı kalmıştır. Madsen, Fransız Art Nouveau'sunun daha çok iç mekân ve mobilya bağlantısından dolayı, mimari olmaktan ziyade dekoratif olarak adlandırıldığından bahsetmektedir (Madsen, 1975) (Şekil 2.7).

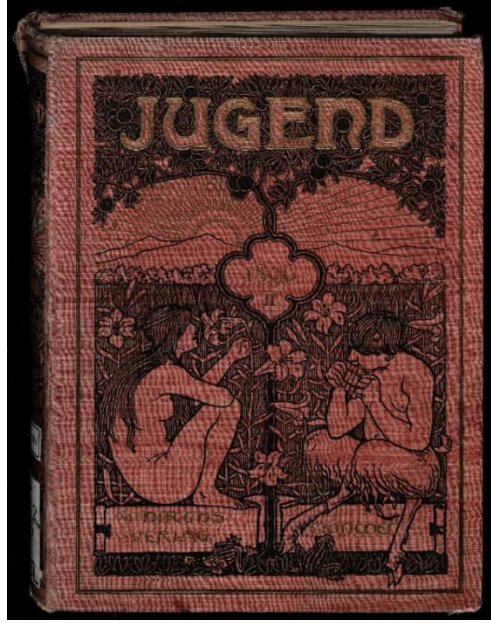
Şekil 2.7 : Paris, 1900

Kaynak: URL-6

İngiltere’de ‘Modern Sanat’ olarak anılan akım, William Morris’in başlattığı Arts and Crafts Hareketi, Art Nouveau akımını beslemiştir. Akımın çıkış noktası İngiltere kabul edilmesine rağmen, özgün bir İngiliz Art Nouveau’sundan bahsedilemez. Akımın önemli temsilcilerinden biri illüstrasyon sanatçısı Aubrey Beardsley olmuştur. Beardsley, Tomas Malory’nin ‘Arthur’un Ölümü’ kitabını resimledi. Kitapta daha önce görülmemiş şekilde, düşsel, abartılı tasarlanmış insan figürleri ve siyah boyanmış insan şekilleri yer aldı (Ayaydın, 2015).

Almanya’da yeni sanat Jugend dergisinin etkisiyle ‘Jugendstil’ ismiyle yayılmaya başlamıştır. 1896 yılında yazar George Hirth’in kurduğu Jugend dergisi akımın Almanya’da yayılmasında etkili olmuştur (Şekil 2.8). Otto Wagner, Gustav Klimt ve Josef Hoffman gibi dönemin önemli sanatçıları da dergide yer bulmuştur.

Şekil 2.8 : Jugend dergisinin 1896 yılına ait kapak görseli

Kaynak: : URL-7

Jugendstil'in merkezi, sanatçıların da yoğun olarak bulunduğu Münih olmuştur. Münih'te bulunan Otto Eckmann (1865-1902), Jugendstil'in önde gelen tasarımcılarından. Doğal biçimlerin soyutlanması, kavisli çizgileri, tezat renk kullanımıyla 'Beş Kuğu' isimli işi, Münih Jugendstil'in ikonu olmuştur¹ (Şekil 2.9).

Şekil 2.9 : Beş Kuğu, Otto Eckmann, 1897

Kaynak: URL-9

¹ URL-8: 'Otto Eckmann with the Scherrebek Weaving School, Five Swans,1897', www.nga.gov

Alman Art Nouveau'su, Fransa ve İngiltere'nin büyük oranda etkisinde kalmasına rağmen geleneksel akademik sanatla da bağlantısını yitirmemiştir (Kutun, 1993). Özellikle ferforje temsillerinde, Jugendstil çok daha nizamlıdır ve Bauhaus'a temel teşkil edecek şekilde geometrik esintiler taşır.

Art Nouveau'nun bir diğer merkezi olarak kabul edilen şehirlerinden biri de Viyana'dır. Otto Wagner, akımın Avusturya versiyonu olan 'Wiener Secession' un kurucusudur.

Viyana Art Nouvea'sunun en belirgin örneği Joseph Maria Olbrich tarafından tasarlanan Secession Evi olmuştur (Şekil 2.10). 1898 yılından tamamlanan Secession Evi cephe tasarımında eğrisel formlar, çiçeksi yüzey bezemeleri dikkat çekmektedir.

Şekil 2.10: Secession Binası, J. Maria Olbrich, 1898, Vienna

Kaynak: URL-10

Akımın sanatçıları Avrupa'nın diğer ülkelerinde olan değişimi tartıştılar. Akımın süsleme ögesi olan çiçek motiflerini buradaki sanatçılar da benimsemiştir. Avusturya'daki bu hareketin diğer ülkelerden farkı, ciddiyetidir. Gündelik yaşamda kullanılan ya da karşılaşılan her nesnenin akımın ideal anlayışına göre tasarlanması gerektiği üzerine durdular. Mimar Wagner'in Viyana Metrosu için tasarladığı

Karlsplatz İstasyonu ve Joseph Maria Olbrich'in Viyana Secession Binası, akımın en tipik mimari eserleridir (Ayaydın, 2015).

Aydın bir grubun düşünce hareketiyle ortaya çıkan ve çeşitli ülkelerde yayınlanan sanat dergilerinin adıyla anılan Art Nouveau, kullanılan günlük eşyalarda, moda sektöründe, resimde, heykelde ve mimarlıkta kendi özgün biçimlerini ortaya koymuştur. 19. yüzyılın sıkıcı ve tekrara düşen kalıplarına karşı yeni düşünce normları ve yalın öğeleriyle modernizm akımı için zemin hazırlamıştır.

2.2 19. Yüzyıl Döneminde Osmanlı'da Batılılaşma Olgusu

Osmanlı'nın başkenti İstanbul'da, kent ve kent yapısı 18. yüzyıldan itibaren farklı yaklaşımlarla ele alınmıştır. İlk olarak Batılı etkiler Lale Devri ile başlamış, 19. yüzyıl Tanzimat Dönemi ile batılılaşma hareketi hız kazanmıştır.

Osmanlı'da yaşanan askeri yenilgiler ve toprak kayıpları, Osmanlı yöneticilerinin batı ülkelerindeki gelişmeleri takip etmeyi zorunlu kılmıştır. Osmanlı'nın takibe aldığı Batı Avrupa ise o dönemde, coğrafi keşifler ve sömürgeleştirme ile güçlenmiş, daha sonra kapitalizm olarak adlandırılacak olan yeni bir üretim tarzı oluşturmuş, Rönesans, Reformlar gerçekleştirilmiş, ulusal devlet kavramı ortaya çıkmış, birey önem kazanmıştır (Kılıçbay, 1985).

Öncelikle askeri sistemin iyileştirilmesi için batılılaşma hareketi gerçekleştirilmiştir. Ancak batılılaşma bu konularda sınırlı kalmamış, kalamamış mali, idari, hukuk, eğitim, imar vb tüm alanları da belirlemiştir (Ortaylı, 1985).

Batılılaşma hareketinin gelişimini hızlandıran faktörlerden biri de, Avrupa'daki teknik gelişmeler ve yaşam tarzı hakkında bilgi edinmek amacıyla saray tarafından Avrupa'ya seyahatler düzenlenmesiydi. Bu tür seyahatler 18. ve 19. yüzyıllar arasında daha sık hale geldi. Saray elçilerinin Avrupa'ya ziyaretleri batı hayatı hakkında bilgi verdi (Peker, 2006).

Askeri reformları amaçlayarak başlayan batılılaşma eylemleri yapı üretim alanını nerede ise tümünden değiştiren bir yapılanmayı beraberinde getirmiştir. Öncelikle bezeme programlarında başlayan yeni yaklaşımlar giderek mimari, kent ölçeğinde ortaya çıkmış, aynı zamanda yapılı çevreye ilişkin eğitim, yasal mevzuat, örgütlenme oluşturulmuştur (Alioğlu, 2012). Tanzimat Dönemi'nde hızlanan örgütlenme çabaları sonucu, Avrupa'dan çeviri ve uyarlamayla yeni kanun, tüzük çalışmaları ortaya

koyulmuştur. Günümüzde kentlerimizin biçimini oluşturan birçok yönetmeliğin temeli Tanzimat Dönemi'nde yapılan düzenlemelerle atılmıştır. Fiziksel çevrenin batılı kurallara göre şekillenmesindeki en etkili unsurlardan biri; kentsel dokudaki ilk şehircilik yönetmelik olan Ebniye Nizamnameleri'dir. Hassa Mimarlar Ocağı ile Şehreminliği'nin birleştirilmesiyle 1831'de kurulan Ebniye-i Hassa Müdürlüğü tarafından çıkartılan 1848 ve 1849'daki ilk iki yönetmelikte; planlama, çıkmaz sokakların yasaklanması, yangın riskini önleme kaygısıyla ahşap ev yapımının kısıtlanması, yol genişliği ve yapı yüksekliği gibi konuların belirlendiği görülmüştür (Yergün, 2002).

Sonuç olarak; Osmanlı sultanlarının batılı etkileri mimariye yansıtma istek ve çabaları Osmanlı başkentini yepyeni bir görünüme kavuşturmuştur (Kuban, 1996). Başkentte Rokoko, Ampir, Neo Klasik, Neo Gotik, Oryantalist, Art Nouveau, Eklektik gibi farklı üsluplarda tasarlanmış yapılar kentin her bölgesinde yer almaya başlamıştır.

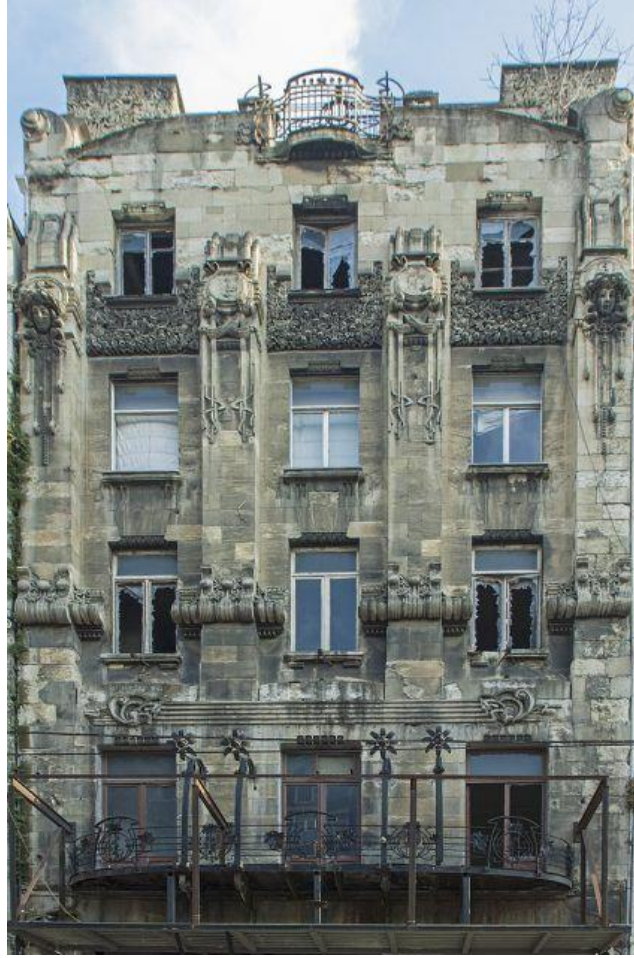
2.3 Osmanlı Mimarisinde Art Nouveau Üslubu

19. yüzyılda ortaya çıkan Art Nouveau akımının Osmanlı kenti İstanbul'a nasıl kimler tarafından getirildiği kesin olarak bilinmemektedir. Ancak 19. yüzyılın son on yılında Osmanlı İmparatorluğu'na günlük kullanım eşyaları ile girmiş olduğu tahmin edilmektedir. Daha sonra dönemin yabancı mimarları tarafından çağın moda üslubu cephe tasarımlarında ve süslemelerinde kendine yer edinmiştir.

Avrupa'da akımın ortaya çıkıp geliştiği yıllarda, devlet içinde askeri ve ekonomik bozulmalar Osmanlı'yı güçsüz bırakmıştır. Osmanlı'nın içinde bulunduğu zor duruma rağmen başkent İstanbul olmak üzere, diğer büyük kentlerde ekonomik ve sosyal hayat devam etmiştir. Özellikle Tanzimat'ın ilanından sonra yönetimdeki değişiklikler, gayrimüslimlere verilen haklar, ticaretin ve liman işletmelerinin merkez olan İstanbul'u devletin egemen kenti olmasını sağlamıştır. İstanbul'da yaşayan Levantenler, gayrimüslimler, Osmanlı üst düzey yöneticileri ve bürokratlar kent içerisindeki yüksek gelirli üst sınıfı oluşturmuştur. Kısaca, İmparatorluk içinde bir ada gibi de olsa İstanbul, yenilikçi düşüncelerin ve Art Nouveau'nun boy verdiği Avrupa başkentlerinin parasal ve toplumsal koşullarına sahip gibi görünmektedir (Alguadiş v.d., 2005).

Tanzimat Dönemi'nde batılılaşma çabalarının yansımaları en hızlı şekilde Beyoğlu bölgesinde izlenmiştir. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Beyoğlu'nun fiziksel çevresi değişmeye başlamıştır. O dönemde gayrimüslimlere verilen haklarla sermayenin el değiştirmesiyle Beyoğlu halkı Avrupa'da gördükleri yaşam tarzını özellikle Beyoğlu Pera'da uygulamaya başlamıştır. Bu doğrultuda Paris'ten esinlenerek pastane, kahvehane gibi yeni dükkânlar açılmış; eğlence kültürü de değişerek dükkânların yanı sıra tiyatro, gece kulübü gibi lüks eğlence mekânları da Pera'da yerini almıştır. İstanbul'un en batılılaşmış ve Avrupai Mahallesi olan Pera, hep İtalyan esintili mimariye sahip olduğu kabul edilir. Ancak Pera bölgesi 19. yüzyılın yarısına gelinceye kadar İtalyan ya da Fransız'dan ziyade Osmanlı mimarisi ahşap evlerden oluşuyordu. 1870 yangınından sonra ortaya çıkan kentsel görünüm farklı etmenlerin ve baskıların ürettiği ve dönüştürdüğü karmaşık ve çok katmanlı ortamdı ve bu ortamda geleneksel Osmanlı evinin örneğin; -merkezi plan, cephede çıkımlar, bol pencere, içbükey dışbükey dam, simetri gibi- birçok ögesi, düzenlenmiş sokaklara bakan apartmanların modern planıyla bütünleşmişti (Girardelli, 2015). Sosyal yaşamdaki değişimlere bağlı olarak konut tipolojisi de değişmiş, tek ailenin yaşadığı konut tipinden çok katlı apartmanlarda yaşanan döneme geçilmiştir. O dönemde zemin kat dükkân üst kat konut tipolojisi ilk defa Beyoğlu'nda görülmüştür.

Art Nouveau, bu batılılaşma ve çağdaş kent yapılanması içerisinde aynı tüketici grup tarafından sevilerek kullanılmaya başlanmıştır. Osmanlı topraklarına gelen yabancılar, Levantenler ve Osmanlı üst düzey yöneticileri bu tüketici grubu oluşturmuştur. Daha çok Levantenlerin yaşadığı Beyoğlu olmak üzere, Osmanbey, Yeşilköy, Harbiye, Kadıköy ve Boğaz kıyılarında birçok Art Nouveau yapı örneği görülmeye başlanmıştır. Bu örneklerin ilki ve en önemlisi Raimondo D'Aronco tarafından tasarlanan Botter Apartmanı (1900-1901) olmuştur (Şekil 2.11).

Şekil 2.11: Botter Apartmanı, R.D’Aronco, Beyoğlu, 1901

Kaynak: URL-11

İtalyan asıllı mimar Raimando Tommaso D’Aronco 1893 yılında İstanbul’a gelmiştir. 1893-1909 yılları arasında II. Abdülhamit’in yaklaşık on altı yıl boyunca saray mimarlığını üstlenmiştir. İstanbul’da kaldığı yıllar içerisinde gerek saray için gerek özel işleriyle İstanbul’a sayısız eser bırakmıştır.

İstanbul’da meydana gelen yangınlar ve 1894 yılındaki deprem kentte büyük hasarlara yol açmıştır. D’Aronco saray tarafından şehrin yeniden onarılması için görevlendirilmiştir. D’Aronco’nun doğrudan üstlendiği eserler Gülhane’deki ‘Babıali’, Bayezıt’teki ‘Harbiye Nezareti’, ‘Ayasofya Şadırvan’, ‘Bahçekapı Çeşmesi’ ve Edirnekapı’daki ‘Mihrimah Sultan Cami’ restorasyonları olmuştur. Bu tecrübe ona, İstanbul’un karmaşık tarihine dair, dönemin diğer yabancı mimarlarıyla kıyaslanamayacak derinlikte bir anlayış kazandırdı (Girardelli, 2015) 1893-1901 yılları arasında yaptığı çalışmalarla ‘Neo-Ottoman/Yeni Osmanlı’ üslubuna katkıda bulunmuştur. 1901-1909 yılları arasındaki dönemde ise Avrupa’nın gündeminde olan

Art Nouveau üslubunda proje ve uygulamaların ağırlık kazandığı görülmektedir (Sönmez, 2006).

İstanbul'daki Art Nouveau, Galata ve Pera'da cephelere yansıyan, Avrupa modasının tüketimi olarak sonuçlanmamıştır. Yerel mimari ile inşaat geleneklerinin yeni akımla bütünleşmesi sağlandı. Saray mimarı D'Aronco'nun İstanbul'da Art Nouveau yapıtlarının en özgün örneklerini vermesi, tipolojik şemalar, inşaat metotları, yüzeylerin işlenmesinde malzeme uyumları, Bizans ve Osmanlı mimarilerinde serbestçe alınmış süsleme arasında gerçekleştirdiği özümsemeler bunun en iyi kanıtı olmuştur.

D'Aronco, uyguladığı projelerde öne çıkan bir üslup tercih etmemiştir. Yenilikçi ve araştırmacı bir kimliğe sahip olan mimar, batılı-doğulu tarihsel formları çalışmalarında kullanmıştır. Çağının yenilik arayışlarında farklı üslupları bir araya getirmiştir. Art Nouveau'nun Otto Wagner, Adolf Loos, J. Hoffmann, J. Olbrich gibi mimarların öncülüğünü yaptığı Viyana varyasyonu Sezession ve İtalyan varyasyonu floreal akımda öncü çalışmaları vardır (Can, 1993). Diğer yandan köşk ve yalı türü yapılarda yerel mimariden yararlanarak geleneksel konut tipi formlarını ve malzemesini kullanır.

D'Aronco'nun yaratıcılığı ile İstanbul'un mimarlık ve kültür alanındaki arayışları birbirini tamamlamış, D'Aronco İstanbul ortamında kendisine özgür bir çalışma ortamı bulmuştur.

İstanbul'da ortaya çıkan Art Nouveau eserler bağlamında çalışmalar iki döneme ayrılmıştır. Bu dönemleri incelemek gerekirse;

Birinci Dönem: 1900-1905; Bu dönem Art Nouveau mimarlığının deneyimli mimarlar tarafından benimsenip uygulandığı dönemdir. Art Nouveau tasarımcıları, akademik eğitim görmüş mimarlar tarafından gerçekleştirildiği için profesyonel bir kalite var olmuştur.

İlk dönem Art Nouveau üslubu tüm tipolojik ve işlevsel kategorilerde kullanılmıştır. Cami, türbe, çeşme, müze, apartman, hotel, saray, sayfiye konutu vb. okuldan hatıra anıtına kadar her çeşit yapı unsurunda Art Nouveau üslubu kullanılmıştır. Bu olayda en büyük katkı D'Aronco'nundur. Karamsutafapaşa Mescidi (Karaköy 1903), Şeyh Zafir Türbesi (Beşiktaş 1903), Laleli Çeşme (Galata), Yeniçeri Müzesi (Sultanamet

1900), Yetimhane (Beyoğlu 1900), Küçük Mabeyn (Yıldız Sarayı) gibi yapıları birinci dönem yapılarıdır.

İstanbul'da Art Nouveau üslubu en çok apartman, köşk veya konak türü büyük kentsel konutlar, sayfiye konutu ve ofis binaları bulunmaktadır (Alguadiş v.d., 2015).

İstanbul'da kentsel ölçekte Art Nouveau'nun daha yoğunlukta kullanıldığı bölgeler mevcuttur. Bu bölgeler bürokratların, saray mensuplarının, Levantenlerin yaşadığı bölgelerle kesişmektedir. Pera, Boğaziçi, Yeşilköy, Moda bunlardan bazılarıdır. Art Nouveau yapı yoğunluğunun olduğu yerler, aynı zamanda Art Nouveau'nun savunduğu yenilikçi ve çağdaşlığı benimseyip kullanmaya hazır elit bir kesimin de sosyal yapısını vermektedir.

Akımın birinci döneminde kâgir yapım tekniği kullanılmıştır. Geleneksel yapım malzemeleri tuğla, taş gibi ürünlerin yanında çelik ve cam gibi yeni malzemeler de kullanılmaya başlanmıştır. Anıtsal yapılarda geleneksel ve çağdaş yapım teknikleri bir arada kullanılmaya başlanmıştır. Taş kaplama duvarlar ve volta tekniği ile döşenmiş volta döşemeler dönemin en bilindik yapım teknikleridir.

Dönem içerisinde Avrupa eğitimi almış mimarlar ve İmparatorluk bünyesinde çalışan mimarlar tasarımlarda birbirinden farklı yaklaşımlar sergilemiştir. Bu durum akımın mimari ürünlerinde çeşitlilik ortaya koymuştur.

İstanbul Art Nouveau'sunda görülen çeşitliliğin diğer önemli sebeplerinden biri de Viyana ekolünün etkilerinin yapıların kitle ve biçimlerinde hâkim olmasıdır. Örnek olarak Şeyh Zafir Türbesi'nin kitaplığında Olbrich etkilerinin görüldüğü çizgilerin daha natüralist kullanıldığı görülmektedir (Batur, 2010) (Şekil 2.12). İstanbul'daki eserler her ne kadar Avrupa'dan esinlenmeler taşısa da kendi karakteristik özellikleriyle tam anlamıyla İstanbul Art Nouveau'su eserleri olmayı başarmıştır. Dönemin diğer bir özelliği ise büyük konutlar, saraylar gibi büyük ölçekli yapıların yapılmasıdır. Bezeme tekniklerinde alçı döküm bezeme tekniği geliştirilmiştir. Anıtsal yapılarda bu teknik pencere ve kapı açıklıklarında fazlaca kullanılmıştır. Bezeme tekniğinde ahşap ve metal işçiliğinin kullanılması bu tekniği ileri bir düzeye taşımıştır.

Şekil 2.12: Şeyh Zafir Türbesi, R.D’Aronco, Beşiktaş, 1903-1904

Kaynak: URL-12

İkinci Dönem: 1922-1930; Kurtuluş Savaşı Dönemi’nde durgunluğa uğrayan Art Nouveau, savaş sonrası kaldığı yerden devam etmiştir. Savaş kesintisine rağmen Art Nouveau sanat beğenisinde üst kesim elit sınıftan orta alt sınıfa geçiş yaşamıştır. Art Nouveau’nun orta sınıflar tarafından beğenilmesi konut yapımında Art Nouveau mimarlığının yaygınlaşmasını sağlamıştır.

Orta sınıf konutlar çoğunlukla usta-çırak ilişkisi çerçevesinde yetişen kişilerin ellerinden anonim mimari ile gerçekleştirilmiştir. Anonim mimari, dönemin imkânları, gereksinimleri ve bilgi birikimi doğrultusunda şekillenmiş yapı şeklidir (Aytıs ve Polatkan). Bu iki dönem sonucunda Art Nouveau mimarlığı içinde anonim mimarlığı oluşmuştur.

Art Nouveau mimarlığının ikinci evresinde, genellikle geleneksel yapım teknikleri ve malzeme kullanılmıştır. Art Nouveau’nun Avrupa mimarlığında çağdaş malzeme olan metal kullanımı için yeni teknikler geliştirme söz konusuydu. Metal malzeme, İstanbul Art Nouveau mimarisi içinde strüktürel dekorasyonda kullanıldığı gibi, esas kullanım alanını, cephe tasarımına katılan ve örneklerine yaygın olarak rastlayabileceğimiz, dekoratif-stilistik aksamda payı olan kimi öğelerde bulunur

(Saçaklı, 2004). Demir malzemenin dekoratif amaçlı kullanıldığı başlıca öğeler; kapılar, pencereler, balkon ve iç mekan merdiven korkuluklarında olmuştur.

İkinci dönem Art Nouveau yapıları İstanbul'un hemen her semtine yayılmıştır. Sarıyer, Yeniköy, Arnavutköy, Bakırköy, Yeşilköy, Moda ve Adalar bu semtlerden bazılarıdır. Bu dönemin yapıları iki, bazen üç katlıdır. Yükseltilmiş kâgir bir bodrum sık görülen bir uygulamadır. Beden duvarları genellikle tuğla üzerine ahşap kaplıdır. Bezeme öğeleri ise ahşaptandır (Batur, 1985).

Plan şemalarında çok önemli değişiklikler olmamış, geleneksel şemaların kullanımına devam edilmiştir. Birinci dönem Art Nouveau uygulamalarındaki eklektik üslup, anonim Art Nouveau mimarisinde Osmanlı sivil mimarisinin ilkeleri ve belli mimari öğeleri bezeme anlayışı benimsenmiştir.

İstanbul Art Nouveau'su renksizdir. Yapılarda renk kullanımı yoğunluk olarak, kapı ve pencere bölmelerinin cam kısımlarında vitray şeklinde görülmektedir.

Bahsedilen tüm bu özellikler özgün İstanbul Art Nouveau mimarlığını oluşturmuştur. Art Nouveau mimarlığı profesyonel anlamda ilk örnekleri Osmanlı İmparatorluğu'nun gelişmiş merkezlerinde ve kıyı kentlerinde görüldü (Batur, 2014). Daha sonra ikinci dönem dediğimiz anonim mimarisinde akım 1930'lara kadar yerini Art Deco anlayışına bırakana kadar etkisini sürdürmüştür. Tüm bu etkiler sonucu İstanbul, Art Nouveau mimarlığı bakımından zengin bir koleksiyona sahip olmuştur. 1950 yıllarından sonra kentte uygulanan yanlış uygulamalar sonucu mimari miras kaybı yaşanmış olsa da İstanbul'da hala önemli Art Nouveau yapı stoğu bulunmaktadır.

2.4 Art Nouveau'nun Türk Ahşap Evlerinde Uygulanışı

İstanbul'da Art Nouveau ile ilgili yapılan ilk çalışmalardan bu yana, İtalyan Liberty üslubuna ait floreal biçimleriyle Avusturya Secession üslubuna ait süsleme modellerinin etkisi görülmüştür.

Batılı tarihçiler İstanbul tasarımlarında çoğunlukla taklitçi bir tavrın egemenliğini, özgün ulusal çalışmaların eksikliğini ve yabancı modellere bağımlılığı gözlemlerken, Türk araştırmacılar ise, Art Nouveau üslubunun Türkiye'de yayılmasına ortam sağlayan ve yerel geleneklerle süreklilik sağlayan öğeler üstünde ısrarla dururlar

(Diana ve Godoli, 1997). Doğan Kuban, Art Nouveau bezemenin Türkiye’de tutulmasına neden olarak pekişmiş bir beğeniye uygun oluşunu gösterir. Lale Devri ile birlikte floreal bir bezeme Türk süslemelerinin önüne geçmiştir. Lale Devri’ndeki Rokoko ve Barok üslupları bir taklit değil, yerel sanatçılarının yorumları olmuştur. Bir yüzyıl süren bu deneyim Art Nouveau’nun doğadan esinlenen lineer oyunları Türk zevkinin uyumunu sağlamıştır (Kuban, 1995).

Kuban’ın bahsettiği özümleme durumu, Osmanlı’nın geleneksel yapım ve teknik uygulamalarında ortaya çıkmamıştır. Daha çok Art Nouveau bezeme şekillerinin, ahşap malzemenin uygulanış biçiminde ve kalfaların malzemeyi işleme tekniklerindeki uyumda görülür. Bu yeni sanat Boğaziçi’nin Avrupa ve Asya kıyılarında, Üsküdar’da, Kadıköy’de ve Büyükada’da birbirinden güzel ahşap evler vasıtasıyla kendine yer bulmayı başarmıştır. Art Nouveau’nun kendini ifade etme yollarından biri de cepheler olmuştur. Bina cepheleri genellikle balkon çıkmaları veya cumbalar ile hareket kazanır. Örneğin Botter Apartmanı’nda olduğu gibi cephe hareketleri balkon çıkmalarıyla sağlanmıştır. Bu çıkmalar aynı zamanda süslemelerle binalara kimlik kazandıran hacimlerdir. Ahşap evlerde pencere üst çıkıntılıları da süsleme öğeleriyle bezenir. Kâgir evlerde ise son katta oluşturulan kornişler süsleme öğeleriyle cepheyi şekillendirir.

Cephedeki boş ve dolu hacimleri vurgulayıp açığa çıkartan bitkisel motifler Art Nouveau binaların özelliğini oluşturan en belirgin öğelerdendir. Bu bitkisel süslemeler Osmanlı sanatı ile uyum içindedir (Stefann, 2001).

En çok karşılaşılan motif Pera ve Galata’daki yapılarda kullanılan Makintosh Gl motifidir. Art Nouveau, ahşabı da son derece narin bir dantel kırılğanlığıyla ince bir dokuya dnstrr (Stefann, 2001). Örneğin; Yeniköy’de bulunan Faik ve Bekir Bey Yalısı’nın son katında balkon çıkmalarının üzerine *brise-soleil* (Gneşkırıcı) oluşturmak için Art Nouveau süslemesiyle ahşap dantel gibi işlenmiştir. Boğaziçi ve Büyükada’daki ahşap evlerde süslemeye yönelik ss şeridi friz olarak kullanılır (Şekil 2.13).

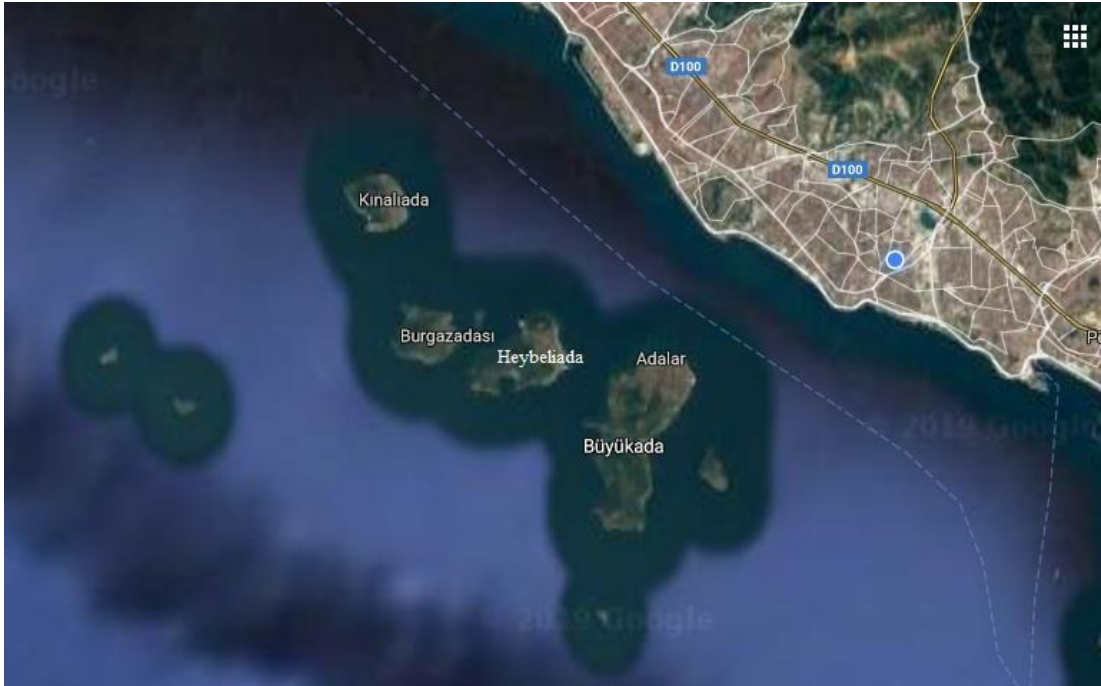
Şekil 2.13: Faik ve Bekir Bey Yalısı, R.D'Aronco, Yeniköy, 1906

Kaynak: URL-13

İstanbul'da günümüzde hala varlığını sürdüren Art Nouveau yapıları, sanatın inceliğini dışa vurmuş şekilde kendisini göstermektedir. İstanbul'un kent dokusuna farklı zenginlikler katan bu yapılar kültürel miras olarak sahip çıkmamız gereken özel yapılardır.

3. ADA YERLEŞİMİNİN TARİHSEL OLUŞUMU

Genel anlamda İstanbul Maltepe, Küçükalyalı, Kartal sahillerinin karşısında kalan; iki sıra halinde; Kınalıada, Burgazada, Heybeliada, Büyükada, Kaşıkadası, Sedefadası, Yassıada, Sivriada, Tavşanadası, Güzelada, Eşekadası, Feneradası, İncirliada, Hayırsızada olmak üzere toplam 14 ada bulunmaktadır. Bu adaların genel ismine İstanbul Adaları denilmiştir (Şekil 3.1). Bu adalar Marmara Denizi'nin kuzeydoğusunda yer alıp Kocaeli penneplenin su üstünde kalmış parçalarıdır. Yukarıdaki adalara ilave olarak Bostancı ve Kınalıada arasında daha önce mevcut olan; ancak daha sonra jeolojik hareketler ve deniz aşınması sonucunda kaybolan Vartonos Adası'nı kaydetmemiz gerekir (Erdenen, 2014). Adalar içerisinde Büyükada, Heybeliada, Burgazada ve Kınalıada yerleşime açık; Yassıada, Sivriada ve Tavşanadası'nda yerleşim mevcut değildir.

Şekil 3.1 : İstanbul Adaları

Kaynak: URL-14

İstanbul Adaları tarihi süreç içerisinde farklı isimlerle anılmıştır. Hristiyanlığın kabulünden önce Greklerce 'Demonisi' veya 'Demonisia' (Cin Adaları), Yunanlı filozof Artemidoros tarafından 'Pitisua' (Çamlı Ada), Hristiyanlığın kabulünden sonra Bizanslılarca 'Papadonissia' (Keşiş Adaları), Doğu Roma İmparatorluğu

devrinde Avrupalılarca ‘Les iles des Princes’ (Prens Adaları), Türklerce Kızıl Adalar olarak anılmıştır (Tuğlacı, 1989).

Şekil 3.2 : 19.Yüzyıla ait Alman Gravüründe Prens Adaları

Kaynak: Strahlheim, C., Wundermappe. Türkiye, 1837

Bizans tarihçisi Kedrenos’a göre; 569’da İmparator II.Justinus kendisine Adalar’ın en büyüğüne bir saray ve manastır inşa ettirmiştir. İmparatorun bu adaya yerleşmesinden sonra bu ada Prinkipo, Prens Adası adını almıştır (Şekil 3.2). Daha sonra takımadaların hepsine Prens Adaları ismi verilmiştir. Gustave Schlumberger Prens Adaları ile ilgili şöyle demektedir; ‘Napoli’nin ‘Capri’si ve ‘Ischia’ sı varsa İstanbul’un da Prens Adaları vardır. Marmara Denizi’nin metaline cazip silüetlerini düşüren, o istirahat ve zevk bucaklarından dolayı öğünmekte, İstanbul halkı, Napoli Körfezi’ni süsleyen inci gibi adalardan dolayı öğünen bir İtalyan’dan fazla haklıdır’ (Schlumberger, 1937).

Adalar’ın ilk çağlardaki tarihi durumu ile ilgili olarak, kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Fetihten önce terk edilen eski Bizans köyü Kariye’de 1930 yılında yapılan kazı çalışmalarında altın sikkeler bulunmuştur (Şekil3.3). M.Ö 5. yüzyıla ait olan ve Marmara’nın Kizikos (Kapıdağ Yarımadası) bölgesinden gelen bu altınların Büyükada’ya ne zaman ne amaçla gömüldüğü bilinmemekle beraber, akla

günümüzden 2600 yıl önce insanların burada yaşadığı veya en azından burayı bildikleri düşüncesini getirmektedir (Türker, 2004). Bizans medeniyeti döneminde adalara yaptırılan kilise ve manastırlar dolayısıyla 8. yüzyıla kadar tarihi bilgilere ulaşılmaktadır. Ancak bu yüzyıldan önce Kınalıada ve Büyükada'da 6. ve 7. yüzyıla ait arkeolojik kalıntılar bulunmaktadır. Schlumberg'in İstanbul Adaları eserinden edinilen bilgilere göre; ilk devirlerde papazların kaldığı manastırların etrafında yoksul halk ve din adamları tarımla uğraşmışlardır. Adanın kıyısında ise din adamlarının ve halkın ihtiyacını karşılayan birkaç dükkân ve kayıkçıların barındığı balıkçı kulübeleri bulunmaktadır. O dönem adalar keşişler diyarı ve Bizans prens ve prenseslerin sürgün alanıydı (Schlumberger, 1937).

Şekil 3.3 : Büyükada hazinesinden M.Ö 5.yüzyıla ait Kyzikos elektronları

Kaynak: Akillas Millas

Bizans döneminde Konstantinopolis büyük surlarla korunurken Adalar bu korunmanın dışında kalmıştır. Adalar yedinci ve sekizinci yüzyıllarda Arap istilaları sırasında, 1204 yılında Dördüncü Haçlı Seferleri sırasında tahribata uğramıştır². 1453 İstanbul'un fethi sırasında Gelibolulu Baltaoğlu Süleyman Bey tarafından 17 Nisan 1453'te savunmasız olan Kınalı, Burgaz ve Heybeliada savaşmadan alınmıştır³. En son ise Büyükada fethedilmiştir. Adaların kuşatılmasında sonra terk edilen bu bölgelere Osmanlı yönetimi, Karadeniz'den getirdiği Rum aileleri yerleştirmiştir.

17. yüzyılda Evliya Çelebi, Seyahatname adlı yapıtında ilk kez Heybeliada'ya uğradığından daha sonra, Tavşanadası, Burgazada, Kınalıada ve Büyükada'yı ziyaret

² URL-15: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Adalar>

³ URL-16: <http://adalar.gov.tr/tarihi>

ettiğinden, bu adalarda 100-200 haneli köylerin olduğundan bahsetmektedir (Adalar Kültürü, 1993).

19. yüzyıl başlarında adalara ulaşım pazar kayıklarıyla sağlanırken (Şekil 3.4), 1846'da küçük buharlı gemiler kullanılmaya başlandı, 19. yüzyılın ikinci yarısının başlarında Şirket-i Hayriye vapurları düzenli seferler yapmıştır⁴. Düzenli vapur seferlerinin başlamasıyla nüfusta artış görülmüştür. 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarında Adalar'da nüfus 20.000'lere ulaşmıştır (Adalar Belediyesi 2017 Faaliyet Raporu, 2017). 1854 yılında ise İstanbul Şehremaneti'ne bağlı 7. Daire-i Belediye kurulmuş merkezi Büyükada olmuştur. Cumhuriyet Dönemi'nde de cazibesini koruyan adalar, sayfiye mekânı olarak kullanılmaya devam edilmiştir.

Şekil 3.4 : Adalara ulaşımı sağlayan küçük tekneler

Kaynak: Akillas Millas Gravür

Toplam yüzölçümünün %55'i ormanlarla kaplı olan Adalar, korunması gereken yaklaşık 2000 tarihi esere ev sahipliği yapmaktadır. Bununla beraber 1973 yılında Adalar, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu'nun 30.03.1984 gün ve 234 sayılı kararı ile 'Sit Alanları Bütünü' olarak ilan edilmiştir.

3.1 Prinkipo'dan Büyükada'ya Yerleşimin Gelişimi

Prens Adaları'nın en büyüğü, Rumlar tarafından Prinkipo, Türklerin ise Büyükada dediği adadır. Osmanlıca'da da bu adanın ismi Ada-i Kebir olarak geçmektedir.

⁴ URL-17: <http://www.adalaturizm.org/cms/tr/tarih/tarihte-prens-adalari>

Prinkipo dokuz ada içerisinde Anadolu sahillerine en yakın olanıdır. Prinkipo, Dragos-Kartal sahilleri arası 2300 metre uzaklıktadır. Ada'nın yüzölçümü 5.5 km²'dir (Türker, 2004). Adanın dört tepesi içinde 203 metre yüksekliğiyle Ayios Yeorgios, tüm adaların en yüksek noktasıdır (Şekil 3.5).

Şekil 3.5 : Thomas Allom'a ait Adalar gravürü, 1841

Kaynak: Tuğlacı, 1989

Prinkipo konum olarak diğer adalar gibi İstanbul sahillerine bakmakta, doğusunda Sedefadası, batısında Heybeliada, güneyinde Tavşanadası yer almaktadır.

Büyükada'nın kuzeydoğu sahilleri meskûndur. Adanın tepeleri ve yamaçları çam ormanlarıyla kaplıdır. 1884 yılında İstanbul'a gelen Schlumberger daha sonra kaleme aldığı İstanbul Adaları eserinde Büyükada'yı şöyle tarif etmiştir: 'Büyük çam ormanları, bakiyeleri bugün bile Büyükada ve Heybeli'nin yamaçlarını örten terebentin ve mersin çalılıkları, eskiden bu adaları mütemadi bir yeşillik mantosu altında gizlerdi. Bu bakir nebatatın ortasında daha açık renkleri ile yer yer göze çarpan çıplak kısımlarıyla, mimari bakımdan büyük bir ehemmiyet arz etmeyen, alçak çatılı bir takım mukaddes manastırlar ve yeknesek meskenler yükselirdi.' (Schlumberger, 1937).

Bizans'ın en parlak dönemini yaşatan I. Justinianus'un yerine geçen II. Justinus 569 yılında İstanbul'un yanı başında bulunan Büyükada'ya bir saray ve manastır inşa ettirmesiyle Adalar Bizans tarihinde yerini alır (Tuğlacı, 1989). Bu saray ve manastır günümüzde Maden Mahallesi olarak bilinen bölgeye yaptırılmıştır. Bu gelişmeyle

birlikte ün kazanan Adalar manastırları, 8. yüzyılın sonlarından itibaren taht ve din kavgaları sırasında gözden düşen İmparator ailesine mensup soyluların sürgün yeri olmuştur (Akpınar, 1984). İmparatoriçe İrini'nin yaptırdığı Kadınlar Manastırı'nın varlığı, Bizans sarayından kadın sürgünlerine de yer olmuştur (Önal, 1963). Tuğlacı'ya göre, Adalar'da sürgüne gönderilen saray mensupları dışında inzivaya çekilmek için ve ibadet etmek isteyen, bu sırada bahçe ve tarım işleriyle uğraşan kesim de bulunmaktaydı (Tuğlacı, 1989).

15. yüzyıl Adalar'ın fethinden sonra buradaki manastırlar boşaltılmış, Rum halkı buralardan göçmüş, keşişler daha sonra eski yerlerine dönmüşlerdir. Osmanlı Devleti, patrikhaneye toprak kullanım ve mülkiyet hakları vermiş ve Adalar, eskiden olduğu gibi manastırların ağırlık taşıdığı köy yapılarını sürdürmüşlerdir.

İstanbul'un Osmanlı'nın başkenti olmasıyla İstanbul kıyıları ile Marmara Denizi'nin kıyı kentleriyle ulaşım olanakları, halen seyrek ve zahmetli olmakla birlikte geliştirilir. Tarihi Yarımada'da yaşam çeşitlenmeye, dönüşmeye devam ettikçe, Adalar'ın içe dönük geleneği de yavaş yavaş ve kaçınılmaz olarak çözülmeye başlar (Kuruyazıcı, 2012).

18. yüzyılın ikinci yarısından sonra, Osmanlı'da yaşayan Levantenler ve varlıklı Avrupalı bir grup Adalar'ı sayfiye yeri olarak kullanmaya başlamıştır. 19. yüzyıla kadar çoğunluk olarak Rumların yaşadığı Adalar, Tanzimat'tan sonra Müslümanların ve Musevilerin de sayfiye yeri olarak kullandığı yer haline gelmiştir. Düzenli vapur seferleriyle Adalar İstanbul ile daha kolay ilişki kurmuştur. Modern kent yaşamı Adalar'a taşınmıştır. Büyükada'da yazlık evler ve köşkler yapılarak yerleşim alanı genişletilmiştir. Farsçadan dilimize geçen köşk kelimesi, korularda, bağlarda, sayfiyelerde veya saray bahçelerinde inşa edilmiş ahşap yapılarıdır. İstanbul kültüründe ise sayfiye veya yazlık olarak kullanılan ahşap ya da kâgir yapılarıdır (Şimşek, 2011). Adalar'a artan talep sonucu İstanbul geleneğine sahip büyük köşkler ve oteller yapılmaya başlanmıştır.

Bizans Dönemi'ne ait en eski yerleşim yeri 'Karies Mahallesi' Osmanlı belgelerinde Kariye bölgesidir. Bu bölge fetihten sonra terkedilmiş bir Bizans köyüdür. 16. yüzyıldan sonra yerleşim bölgesi kuzeydoğuya kaymış, yeni yerleşim alanı Hora (Kariye-i Rumiyan) olmuştur. Hora Bölgesi bugün Çınar Meydanı, Aya Dimitri Kilisesi ve Kumsal mevki arasında yer almaktadır (Tutumlu,2018). İlk yerleşim yeri

olan Kariye ve Hora bugün Maden Mahallesi bölgesinin içinde yer almaktadır. 19. yüzyıla gelindiğinde ise Hora yerleşim bölgesi bugün saat meydanı ve çevresi olarak bilinen bölgeye uzanarak mevcut halini almıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nın başladığı yıllardan Kurtuluş Savaşı'na kadar Adalar'daki yaşam durgunlaşmıştır. İstanbul'un kurtuluşundan sonra Rumların bir bölümü yurt dışına göç etmiş, işlettikleri lokantalar, pavyonlar, dükkânlar kapanmış, adadaki canlılık kaybolmuştur. 1930'lardan sonra izlenen politikalarla Adalar eski hareketli canlı yaşamına geri dönmüştür.

1949 yılında Adalar ile ilgili imar çalışmaları yapılmış, Büyükada ve Heybeliada için gelişme planları hazırlanmıştır. 1960'lı yıllardan günümüze kadar Adalar İstanbul'un sayfiye yerlerinden biri olmaya devam etmiştir. Ada nüfusunu tarihsel süreç içerisinde Rumlar, Museviler, Ermeniler, Süryaniler ve Türkler oluşturmuştur. Ancak yaşanan siyasi olaylar nüfus yapısını değişime uğratmış ve Adalar'da Türk nüfusu artış göstermiştir (Erdursun, 2017). Büyükada aynı zamanda Türk sanat ve siyaset mensubu aydınlarının yerleştikleri ya da yazlığa geldikleri yer olmuştur.

3.2 Geçmişten Günümüze Büyükada Mimari

Büyükada'nın mimari gelişimine bakıldığında en eski yerleşim Bizanslılar dönemine denk gelmektedir. Bizanslılar döneminde Büyükada'da üç manastır, bir kale, bir liman ve iki küçük köy olduğu; Karye (Kariye) köyünün, bugün adanın doğusunda Maden semtinin sonunda Karacabey mevkiindeki vadide, Prinkipo köyünün adanın kuzeydoğusunda, bugünkü Kumsal mevkiinin bulunduğu yerde olduğu bilinmektedir. Yapılardan günümüze özgün mimari biçimiyle ulaşabilmiş tek örnek, Heybeliada'nın Değirmen Tepesi'ndeki Panayia Kumariotissa (*Theotokos*) Kilisesi'dir ve geri kalanlarının neredeyse tümü bugünkü mimari yapılarını 19. yüzyılda gerçekleşen onarım veya yenilemelere borçludur (Ergut ve Erkmen, 2011). O dönemde Karye ismiyle anılan balıkçı köyü 19. yüzyılda demir madeni ocakları işletildiğinden Maden ismini almıştır.

İstanbul'un Osmanlı başkentine dönüşmesiyle, Adalar'daki mimarlık üretimi uzun süre etkilenmemiş, bölgedeki yerleşim düzeni büyük ölçüde Bizans mirasını korumuştur.

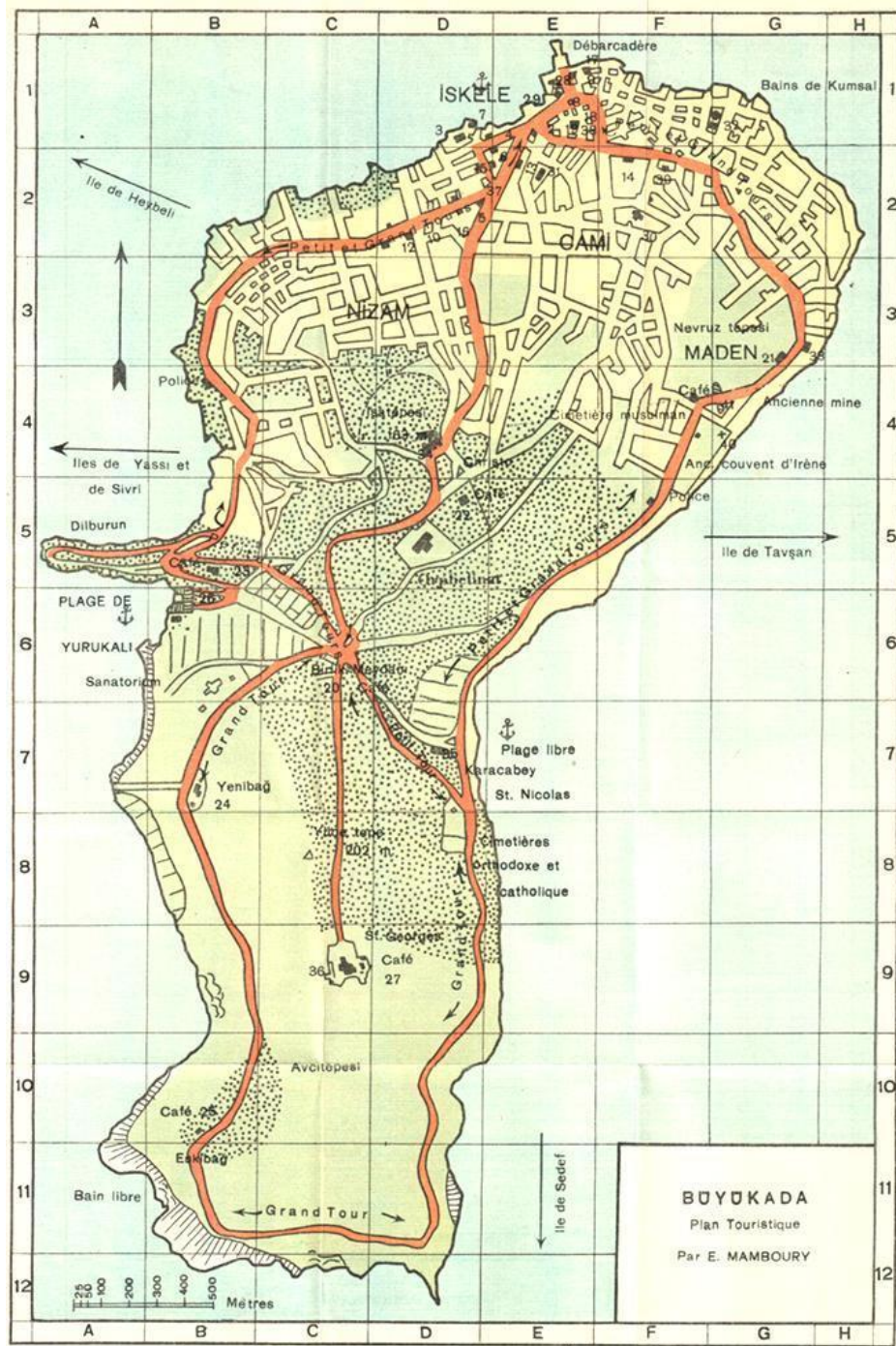
Şekil 3.6 : 16.yüzyıl Kariye Köyü, 17.Yüzyıl'da gelişen Prinkipo Köyü ve günümüzde şehir merkezini gösteren harita.

Kaynak: Selvi, 2020

Şekil 3.6'daki haritada belirtildiği gibi 16. yüzyıla gelindiğinde, Büyükkada'da Prinkipo ve Kariye adlarında iki köyün olduğu bilinmektedir. 17. yüzyılda yerleşimin kuzeye yayılmasıyla Kariye Köyü tenhalaşmaya başlamıştır. Yerleşim bugün Kumsal olarak bilinen, o dönemde Prinkipo Köyü olarak anılan bölgede gelişmeye başlamıştır. Günümüzde İskele Bölgesi'nde bulunan Saat Kulesi Meydanı ve Çınar Caddesi ise, bu köyün mezarlığı olarak kullanılmıştır (Akpınar, 1984). Bölgedeki yerleşim, Aya Dimitri Kilisesi etrafına gelişen, dağınık küçük evler, dar sokaklar ve birçok ticarethaneden oluşmuştur. Buradaki yerleşim, döneminde adanın merkezinde olmasına karşın 1850 yılında çıkan yangında tamamıyla yanarak tahrip olmuştur (Zorer, 2005).

1735 yılında inşasına başlanan ve bugün Saat Meydanı'nın arkasında bulunan Panagia Kilisesi, adanın kuzeyinde bulunan İskele Bölgesi'nde yerleşimin gelişmeye başladığı noktadır. 18. yüzyılda dağınık yerleşen yazlık evlerden oluşan bu bölge günümüzde, vapur iskelesi, Saat Meydanı ve ticaretin merkezi olan çarşının yer

aldığı merkez konumundadır (Zorer, 2005). Daha önce belirtildiği gibi 1850 yangınından sonra adanın merkezi İskele Bölgesi'ne kaymıştır.

Şekil 3.7 : Büyükada haritası

Kaynak: Mamboury,1943

19.yüzyıla gelindiğinde Adalar'da yapılanma hızla artmaya başlamıştır. Büyükada'da yerleşim, iskele etrafında başlayarak, doğu, batı ve güney ekseninde gelişmeye devam etmiştir. Şekil 3.7 'deki haritada genel yerleşime bakıldığında yoğunluğun İskele

Bölgesi'nde olduğu, iskeleden uzaklaştıkça yapıların ayırık nizamda ve gittikçe azalan yoğunlukta devam ettiği görülmektedir.

19. yüzyılın ikinci yarısından sonra adanın kuzeydoğusunda bulunan Çankaya Bölgesi'nde saray üst yöneticilerinin ve varlıklı ailelerin Büyükkada'da yazlık evler yaptırmasıyla gelişmiştir. Ana aksı oluşturan Çankaya Caddesi üzerine yerleşen ayırık nizamda bahçeli köşkler yola çoğunlukla bahçe duvarları ile cephe verirler (Kobaoğlu, 2012). Bu dönemde zengin sınıfın yaptırdığı yazlık konut ve köşkler, dönemin konut tipini, mimari tarzını, estetik değerlerini bir arada taşımıştır.

20. yüzyılda ise Adalar'da meydana gelen depremler (1894 depremi) ve yangınlar (1850 yangını) sonucu kentsel düzenlemelere gidilmiş, 1911 yılında, Büyükkada ve Heybeliada, mahallelere bölünmüştür. Büyükkada Maden muhtarlığında Maden, Yalı, Cami ve Sedefadası mahalleleri; Nizam muhtarlığında ise Nizam, Meşrutiyet ve Karanfil mahalleleri bulunmaktadır.

Cumhuriyet Dönemi'nde de Büyükkada'ya ilginin devam etmesiyle plajlar, gazinolar, eğlence merkezleri ve yeni yapılarla yerleşim gelişmiştir. 19. yüzyıl köşkerlerinin yanında 20. yüzyılda betonarme yapı sistemi başta İstanbul olmak üzere Adalar'da da modern yapı örnekleri görülmüştür. İstanbul Adalar'ın geleneksel ahşap ve kâgir dokusuna, üslup çeşitliliği gösteren çok sayıda betonarme örnekler eklenmiştir (Sunalp, 2013).

Bugün Büyükkada mimarisi 19. yüzyıldan başlayarak günümüze kadar inşa edilen yapılardan oluşmaktadır. Adanın yerleşimi, kuzey bölgesinde yer almakta, güneyde İsa Tepesi'ne kadar varmaktadır. Adanın güney bölgesi yerleşime açık değildir. Kuzeydeki İskele Bölgesi adanın merkezi durumundadır. Günümüzde Adalar hala yazlık ve sayfiye yeri olarak kullanılmaya devam etmektedir.

3.3 Büyükkada 19.Yüzyıl Dönemini Etkileyen Mimari Üsluplar

Adalar'ın mimari tarihinde Antik, Bizans ve Osmanlı Dönemi'ne ait yapı biçimlerinden geri kalanlar izler, kalıntılardan öteye geçmemektedir. İlk mimari yapılar; dinsel, askeri ve erken endüstri yapıları ve bunların etrafında gelişen konut ve iskeleler olmuştur.

Adalar mimarlığını oluşturan birikim, neredeyse bütünüyle 19. yüzyılın ikinci yarısı ile Birinci Dünya Savaşı arasındaki dönemin, Tanzimat sonrasında başlayan modernleşme sürecinin ürünüdür (Freely, 2010). Sayfiye yeri kimliğiyle tanınan Adalar'da yapılar, 19. yüzyıl Avrupa mimarisinin dönem üsluplarını yansıtmaktadır. Bu dönemde Adalar'da yapı sayısı artmıştır.

Osmanlı Dönemi'nde batılılaşma süreci Lale Devri'ne kadar geriye gider. İlk zamanlarda süslemede görülen yabancı etkiler önce çeşmelerde görülmüş sonra çıkımlar ve baroğun tipik eğrisel alınlıklarıyla yapı cephelerine ve oval sofalarla da planına girmiştir (Tuğlacı, 1989). Bu barok etki Osmanlı geleneksel mimarlığında benimsenmiş ve uzun süre etkileri devam etmiştir.

Tanzimat'ın ilanıyla Gayrimüslim halkın Türklerle eşit haklara sahip olmasından sonra, İstanbul'un sıkışık arsa ve yapılarında uygulanamayan çağdaş mimarlık Adalar'da kolayca gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Tuğlacı, 1989). Osmanlı gayrimüslimler, Levantenler ve yabancılar Avrupa modasını yakından takip edip, Avrupa ülkelerindeki gelişmeleri Adalar'da uygulamışlardır. Aynı şekilde yüksek derecedeki Osmanlı memurları ve paşalar da Avrupa üsluplarını yazlık köşklerinde yansıtmışlardır.

Adalar'da 19. yüzyıl ile 20. yüzyılın ilk çeyreğine ait yapılarda Avrupa'nın sanat ve zevk anlayışı uygulanmıştır. Art Nouveau bezemesi Türkiye'ye D'Aronco ile gelmiş ve 20 30 yıl kâgir ve ahşap yapıların daha çok süslemesinde etkili olmuştur. Batının geçmişteki mimari üslupları geri canlandırma çabası Türk mimarlarını da etkilemiş ve Osmanlı Neo Klasik akımı ortaya çıkmıştır. Ancak bu akım Adalar'da Büyükkada vapur iskelesi dışında pek görülmez.

Adalar'da iki çeşit yerleşme biçimi görülür; birincisi sokak üzerinde bitişik nizam sıra evler, ikincisi ise ayrık yerleşmelerdir. Bunlardan ilki çoğunlukla sahil bölümünde görülen, bitişik nizamda bahçeli evlerden oluşan ve mahalli karaktere sahip dokudur. Yerleşimi oluşturan yapıların çoğu iki katlı, dar cepheli ve küçük parsellere yerleşmişlerdir (Şekil 3.8). İkinci tip yerleşim ise, oldukça geniş parsellerin içine yerleşmiş bulunan, ayrık nizamda bahçeli konut birimlerinden oluşur (Zorer, 2005). Bahçe içerisindeki konutlar Avrupa'nın eklektik Neo Klasik, Neo Rönesans, Neo Barok, Neo Gotik ve Ampir üsluplarıyla, Art Nouveau üslubunun etkilerini taşır. Büyük, iki veya üç katlı evler olan bu yapılar ahşap ya da

kâgirdir (Şekil 3.9). Yapılarda ahşap gereç olarak Romanya kerestesi, kâgir bölümlerde ise harman tuğlası kullanılmıştır. Ayrıca bahçelerin kapı ve parmaklıkları dökme demir ile işlenmiştir (Garipağaoğlu, 1998). Üslupsal olarak en çok Neo Gotik öne çıkmaktadır. Çatılar sivri ve iki yöne eğilimlidir. Yapıya eklenen kuleler plan simetriğini bozar. Çatı alınlığı altı balkondur. Yüksek bacalar, çatılarda bulunan üçgen tavan arası pencereler gotiğin özelliklerindedir. Bu tip yerleşim, İsa Tepesi ve Yüce Tepe'nin yamaçlarına kadar devam eder ve ada yerleşimi bu noktada son bulur.

Şekil 3.8 : Altınordu Caddesi üzerinde iki üç katlı sıralı evlerden oluşan sokak silüeti.

Kaynak: Selvi, 2020

Şekil 3.9 : Yılmaztürk Caddesi üzerinde bulunan bahçeli üç katlı ahşap köşk.

Kaynak: Selvi, 2019

Klasik üsluplarda üçgen çatı alınlıkları, üçgen pencere alınlıkları, sütun dikmeli zemin kat terasları bulunur. Korkuluklar balkonlarda oyma süslü ahşaptan, teras ve bahçelerde dökme, dövme ve bükme demirdendir (Tuğlacı, 1989).

Avrupa’da değişen ve ortaya çıkan yeni akımların uygulama yeri olan Adalar, zengin süsleme ve mimari görünümlü konut ve köşkleriyle bir döneme tanıklık etmemizi sağlamaktadır.

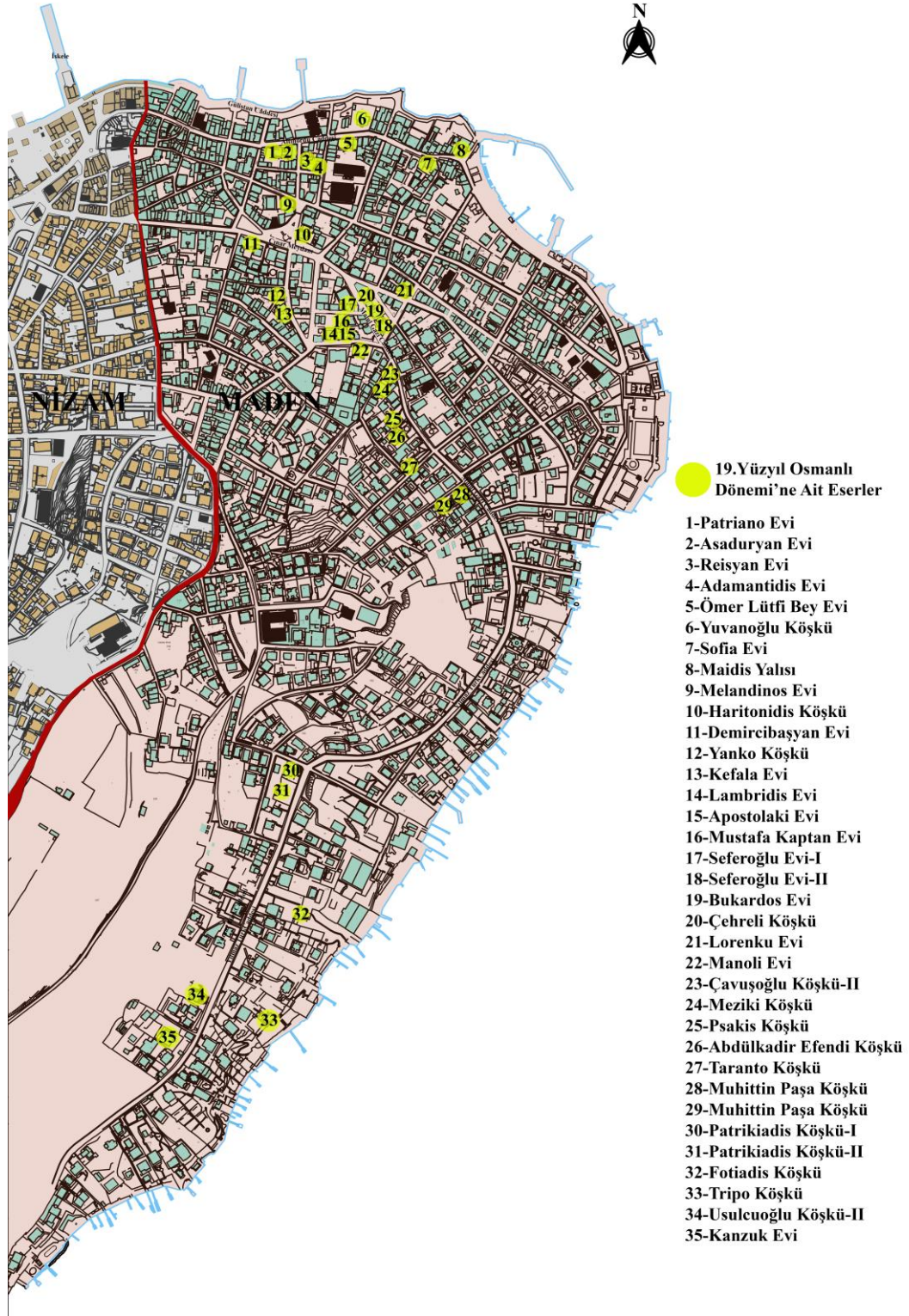
4. BÜYÜKADA MADEN MAHALLESİ'NDE 19. YÜZYIL KONUTLARI

İstanbul Adalar ilçesinin merkezi olan Büyükkada altı mahalleye ayrılmış olup, bu mahalleler Maden ve Nizam muhtarlıklarına bağlıdır. Maden muhtarlığında Maden, Yalı, Cami ve Sedefadası mahalleleri bulunmaktadır.

Büyükkada'nın kuzeyinde yer alan Maden Mahallesi Kariye olarak anılan adanın ilk yerleşim yeridir. Yerleşim zamanla gelişerek Nizam bölgesi olarak isimlendirilen alana doğru yayılmıştır. Adanın güney bölgesinde yerleşim gelişmemiştir. Adanın bu bölgesi dik yamaçlar ve ormanla kaplıdır.

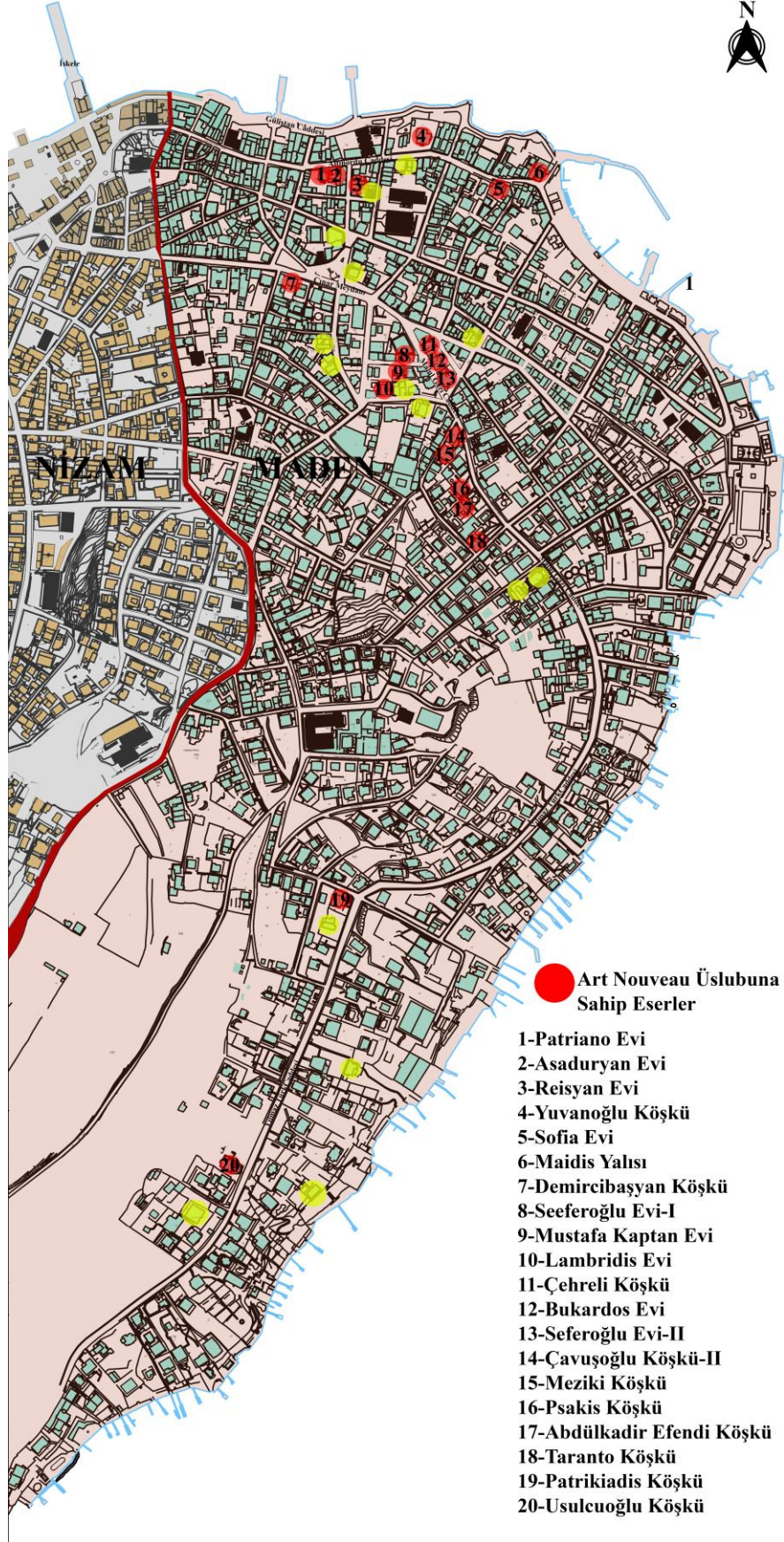
İncelenen konutlar Maden Mahallesi sınırları içerisinde Art Nouveau üslubu bezemelere sahip eserler olarak tespit edilmiştir. Şekil 4.1'deki haritada kırmızı hatla Maden Mahallesi'nin sınırları belirtilmiştir.

Tez çalışması hazırlanırken, Maden Mahallesi sınırları içerisinde kalan 19. yüzyıl döneminde yapılmış otuz beş eser incelenmiş ve yerinde tespit edilmiştir. Tespit edilen bu eserler Şekil 4.1'deki harita üzerinde sarı renk ile gösterilmiştir. Bu otuz beş eser içerisinde Art Nouveau üslubu bezemelere sahip olanlar belirlenmiş ve Şekil 4.2'deki haritada üzerinde yirmi eser kırmızı renk ile gösterilmiştir.

Şekil 4.1 : 19. Yüzyıl dönemine ait eserler

Kaynak: Selvi, 2020

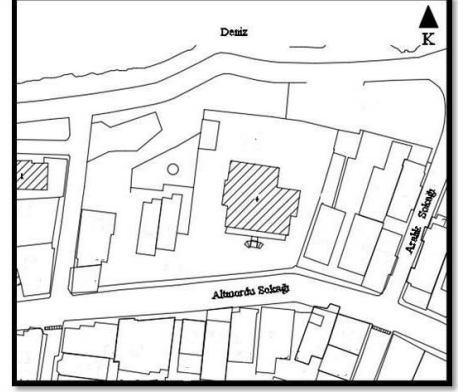

Şekil 4.2 : Art Nouveau üslubuna sahip eserler

Kaynak: Selvi, 2020

4.1 Yuvanođlu Kōşkū

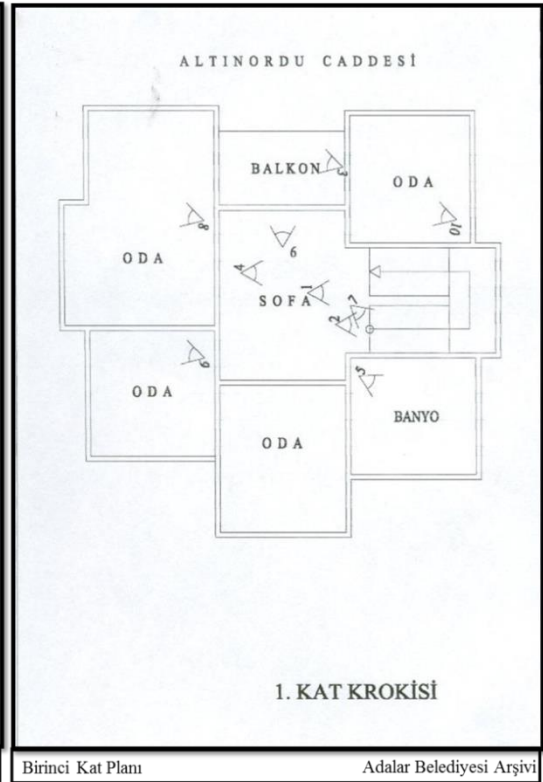
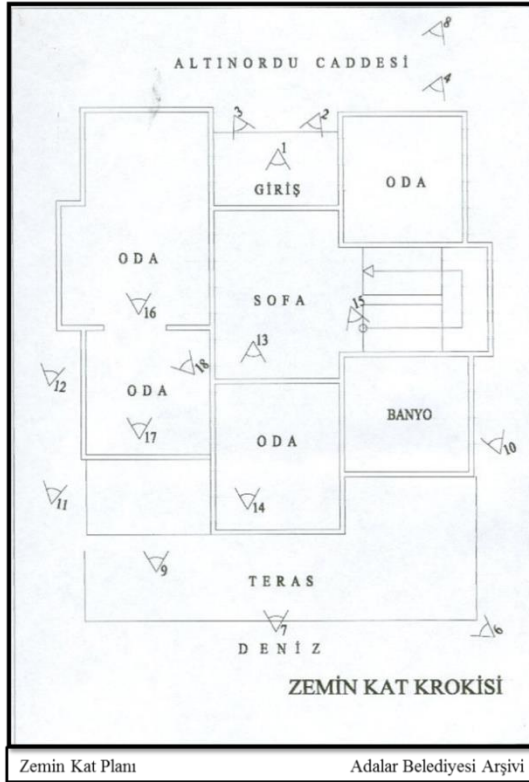
Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi
Cadde: Altınordu Caddesi
Numara: 31
Yapım Yılı: 1850-1914
Mimarı: Bilinmiyor

Ev, bugün Altınordu Caddesi No: 31'de yer almaktadır. Çatı ile birlikte dört katlı bahçeli ahşap kōşktür. Eskiden kuzey yönünde, deniz kıyısında kayıkhanesi ve ihalesi olan kōşk, daha sonra yalı özelliğini kaybetmiştir. Kōşk, Façyo Yuvanođlu tarafından yaptırılmıştır. Bu yüzden Yuvanođlu Kōşkū olarak anılmaktadır. 12.05.1972 tarih ve 6346 sayılı karar ile GEEAYK tarafından tescilli yapı ilan edilmiştir. 26.05.2006 tarih 3651 sayılı karar ile V Numaralı Kōltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından koruma grubu I olarak belirlenmiştir.

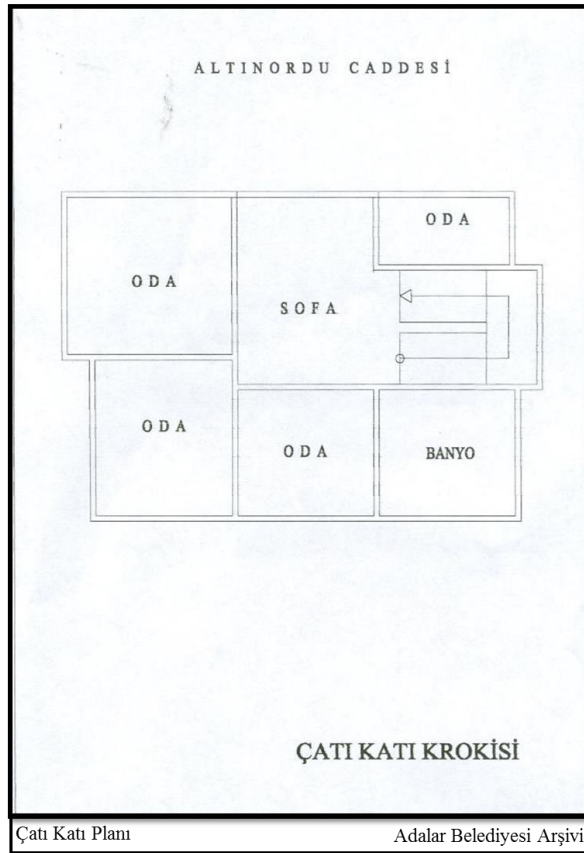
36 ada 4 parselde bulunan yapıya ait projeye bakıldığında, zemin katta giriş kapısının açıldığı bir sofa, dört oda ve bir banyo yer almaktadır. Merdiven sofanın sağ tarafında kalmaktadır. Aynı zamanda zemin katta kuzey cephesine bakan bir teras bulunmaktadır (Şekil 4.3). Birinci kat plan şemasında da zemin katla aynı şekilde dört oda, bir banyo ve bir adet ortak alan olarak kullanılan sofa yer almaktadır (Şekil 4.4). Altınordu Caddesi'ne bakan doğu cephenin orta aksında bir balkon vardır. Çatı katı planı ise; üç oda, bir banyo ve bir sofa şeklinde düzenlenmiştir (Şekil 4.5).

Yapının plan tipi Sedat Hakkı Eldem'in Türk Evi plan tipolojisinden karnıyarık (iç sofalı) plan tipine sahiptir (Eldem, 1954).

Şekil 4.3 : Yuvaroğlu Köşkü'ne ait zemin kat krokisi

Şekil 4.4 : Yuvaroğlu Köşkü'ne ait birinci kat krokisi

Şekil 4.5 : Yuvaroğlu Köşkü'ne ait çatı katı krokisi

Bahçe içerisinde bulunan konut yüksek girişlidir. Giriş ön cephe ortasında yer almaktadır. Dört basamakla taşlığa, daha sonra altı basamakla giriş sahanlığına ulaşılmaktadır. Merdiven korkulukları demirdendir. Bina giriş kapısı çift kanatlı camlı demir parmaklıklı ahşap kapıdır. Kapısının her iki tarafında çift kanatlı, demir parmaklıklı, uzun, dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Giriş kapısını ve pencereleri kapsayan üzerinde motifler bulunan ahşap kabartmayla bir çerçeve oluşturulmuştur (e, Adalar Belediyesi Arşivi).

Yapının kuzey cephesi oldukça sade bırakılmıştır. Zemin katta terasa açılan bir kapı bulunmaktadır. Cephedeki tüm pencereler ahşap kepenklerle örtülmüştür (c, Selvi, 2019). Cepheye bulunan pencereler aynı hizada ve ölçüdedir. Zemin kat pencere üstlerinde bulunan ahşap konsollar dairesel payandalarla taşınmaktadır (a, Selvi, 2019 ve f, Adalar Belediyesi Arşivi).

a) Selvi, 2019

b) Selvi, 2019

c) Selvi, 2019

d) Selvi, 2019

Şekil 4.6 : Yuvanoğlu Köşkü'ne ait fotoğraflar

Girişte orta akstaki kapı üzerinde balkon bulunmaktadır. Balkon kapısı çift kanatlı, ahşap çerçeveli camdan oluşmaktadır. Kapının her iki tarafında kapı ile aynı

yükseklikte pencere bulunmaktadır. Giriş kısmında bulunan ahşap Art Nouveau biçimli çerçeve, balkon kapısında da görülmektedir (b, Selvi, 2019).

Yapıda, kırma çatı formunun ortasında yükselen eğrisel formlu ikinci çatı, diğer yapılardan farklı olarak dikkat çekmektedir. Fransız Rönesans dönemine ait tonoz çatı sistemi uygulanmıştır. (b, Selvi, 2019).

Cephede kullanılan çiçek motiflerine ve dairesel bezemelere, Secessionist akımında kullanılan eğrisel formlar ve çiçek yüzey bezemeleri ilham kaynağı olmuştur. Sahanlık ve balkon saçakları iç içe geçmiş dairelerle bezenmiştir (b, Selvi, 2019). Aynı zamanda giriş sahanlık saçığının ortasında iç içe geçmiş dairesel sarkıt bulunmaktadır (e, Adalar Belediyesi Arşivi).

Zemin kat pencere üstündeki ahşap konsolu taşıyan payandalar da iç içe geçmiş daire motifi şeklindedir (f, Adalar Belediyesi Arşivi).

e) Adalar Belediyesi Arşivi

f) Adalar Belediyesi Arşivi

g) Adalar Belediyesi Arşivi

Şekil 4.7 : Yuvanoğlu Köşkü'ne ait fotoğraflar

Bina giriş kapısı ve pencerelerin demir korkulukları yine Art Nouveau bezeme türü olan soyut gül motifiyle süslenmiştir (h, Selvi, 2019). Aynı gül motifi bahçe demir kapısı ve bahçe demir korkuluklarında da kullanılmıştır (ı, Selvi, 2020 ve j, Selvi, 2019).

Bahçe demir kapısının her iki yanında bulunan betonarme sütunlar da Art Nourveau bezeme türü stilize yaprak motifiyle süslenmiştir (c, Selvi, 2019).

Bina giriş merdiven korkuluklarında iç içe geçmiş iki çember kullanılması dikkat çekicidir (d, Selvi, 2019).

İç mekânda da Art Nouveau üslubu süslemeler devam etmiş, yapı içindeki merdiven korkuluklarında, ahşaptan oyma gül motifi kullanılmıştır (g, Adalar Belediyesi Arşivi).

h) Selvi, 2019

i) Selvi, 2020

j) Selvi, 2019

k) Selvi, 2020

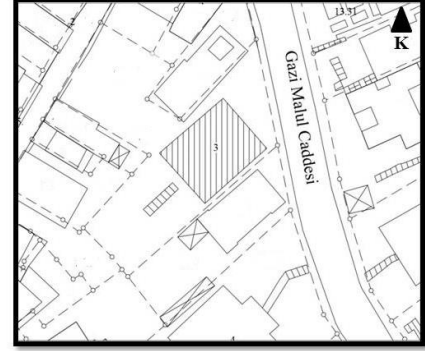

l) Selvi, 2020

Şekil 4.8 : Yuvanoğlu Köşkü'ne ait fotoğraflar

4.2 Meziki Köşkü

Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi
Cadde: Malul Gazi Caddesi
Numara: 24
Yapım Yılı: 19.yy
Mimarı: Bilinmiyor

Ev, bugün Malul Gazi Caddesi No:24'de yer almaktadır. Meziki tarafından yaptırılmış olan köşk, dört katlı, bahçeli, kagir bir yapıdır. 13.05.1972 tari ve 6346 GEEAYK kararıyla tescilli yapı ilan edilmiştir. 23.02.2001 ve 12467 sayılı karar ile III Numaalı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından koruma grubu I olarak kabul edilmiştir.

86 ada 11 parselde bulunan yapı strüktürel olarak günümüzde çok iyi durumdadır. Zemin, birinci kat, ikinci kat ve çatı katı olmak üzere dört katlıdır. Zemin kattan inilen bir merdivenle ulaşılan bodrum kat ise tek bir oda hacminden oluşmaktadır.

Zemin kata kuzeydoğu, güneydoğu ve güneybatı cepheleri olmak üzere üç adet ahşap kapı ile ulaşılmaktadır. Kuzeydoğu cephesinde camlı doğramalı bir kapı, güneydoğu ve güneybatı cephelerinde masif kanatlı ikişer kapı bulunmaktadır (Şekil 4.10). Zemin kat plan şemasında orta aksta birbirine camlı kapılarla bağlanan üç adet sofa ve bu sofalara açılan odalardan oluşmaktadır. Kuzeydoğu cephesinde yer alan girişten (ZK 01) sofaya ulaşılır. Bu sofanın sağında ve solunda karşılıklı iki oda yer alır. Orta sofada (ZK 02) ise merdiven, merdivenin karşısında kuzeydoğu cephesine bakan bir oda ve wc bulunmaktadır. Güneydoğu cephesinde bulunan giriş merdiven altından sağlanmaktadır. Bu girişten aynı zamanda küçük bir odaya da geçiş bulunmaktadır. Güneybatı cephesindeki girişin açıldığı sofaya (ZK 03) ise kuzeybatı ve güneybatı cephelerini köşeleyen noktada mutfak ve mutfağın karşısında ise güneydoğu ve güneybatı cephelerine bakan köşe noktasında bir oda görülmektedir. Mutfağın içerisinde bir odunluk, mutfağın açıldığı sofada ise su kuyusu bulunmaktadır (Şekil 4.9).

Birinci kata, zemin kat orta sofasından ahşap bir merdivenle ulaşılmaktadır. Birinci kat planına bakıldığında birbirine çift kanatlı masif kapı ile geçişi olan iki sofa yer

alır. Kuzeydoğu cephesine bakan sofada (1K 03) karşılıklı iki odaya ulaşılır. Aynı zamanda bu sofadan kuzeydoğu cephesine açılan büyük bir balkon bulunmaktadır. Merdivenin bulunduğu iç sofanın (1K 01) solunda kuzeybatı cephesine bakan bir banyo, bir wc ve bir oda görülmektedir. Merdivenin yanında ise güneydoğu cephesine bakan bir oda yer alır (Şekil 4.9).

İkinci katın plan şeması birinci kat planı ile aynı olup, wc ve banyo hacimleri tek hacimden oluşmaktadır. Aynı şekilde bu katta da kuzeydoğu cephesine bakan bir balkon bulunmaktadır (Şekil 4.9).

Çatı katı planı ise ortada tek büyük bir hacim ve bu hacme açılan küçük odalardan oluşmaktadır (Şekil 4.9).

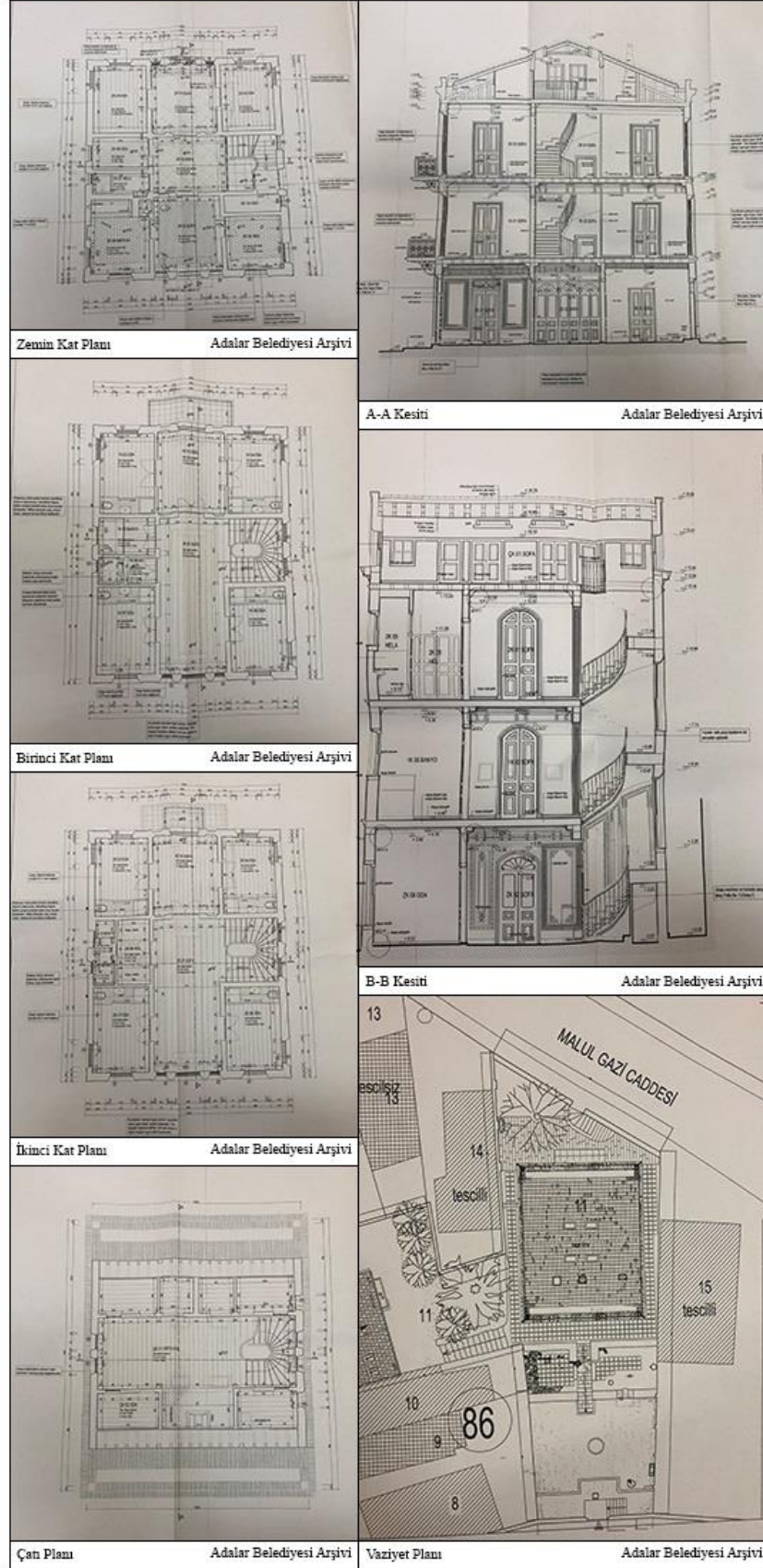
Yapının plan tipi Sedad Hakkı Eldem'in Türk Evi plan tipolojilerinden karnıyarık (iç sofalı) plan tipine sahiptir (Eldem, 1954).

Bahçe içinde bulunan konut, Malul Gazi Caddesi'nde yol kotuna göre yüksektir. Cadde üzerinden sekiz basamakla bahçeye ulaşılır. Bahçe kotuyla giriş aynı seviyededir. Giriş kapısı ahşap ve çift kanatlıdır. Kapının her iki tarafında ahşap kepenkli pencereler görülmektedir (a, Adalar Müzesi Arşivi).

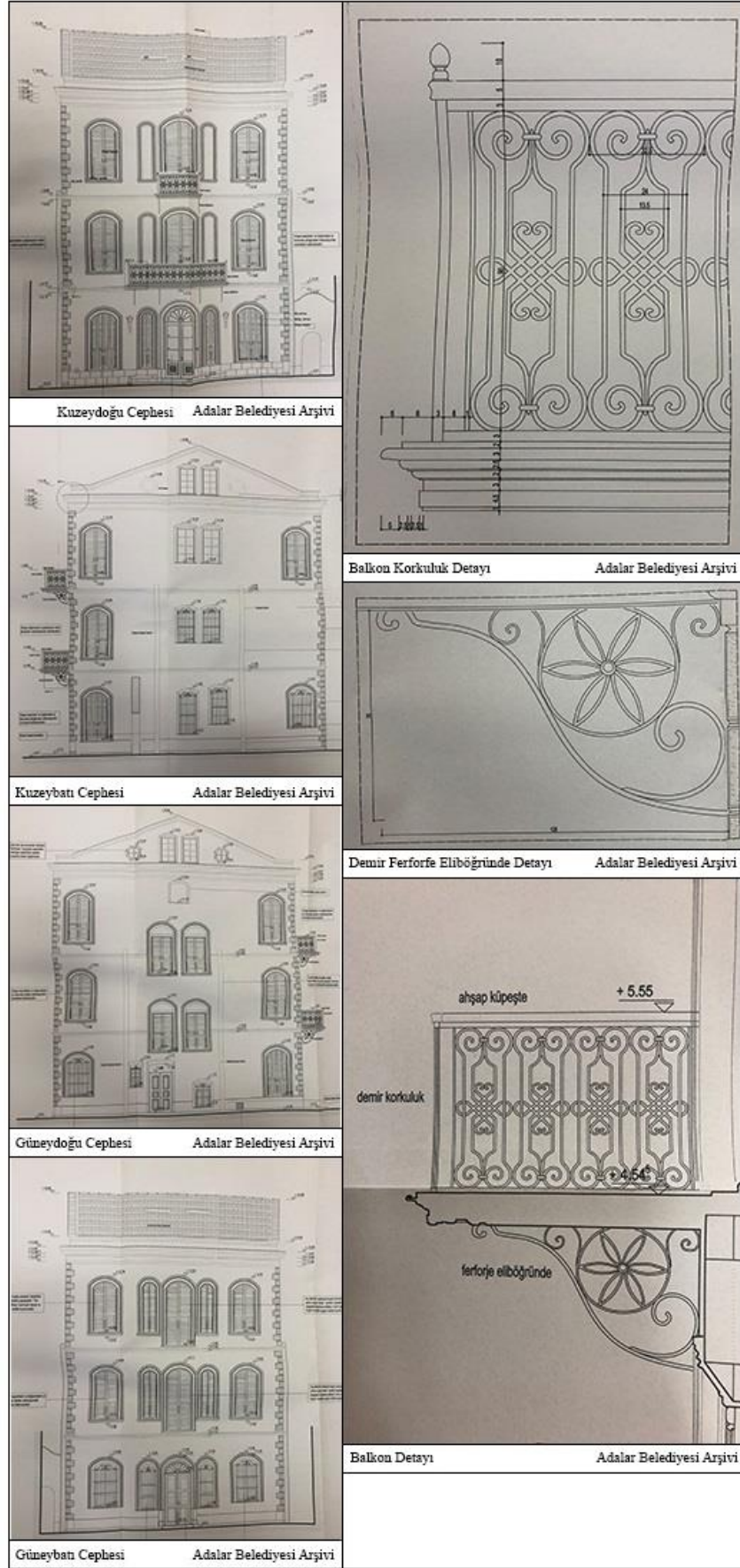
Zemin ve diğer katlardaki pencereler giyotin penceredir. Cephedeki tüm pencereler kanatlı katlanır parçalı ahşap kepenklidir (a, Adalar Müzesi Arşivi). Girişin tam üstünde balkon çıkması bulunmaktadır. İkinci katta daha küçük bir balkon bulunur (b, Selvi, 2019). Balkon korkulukları ferforjedir. Birinci kat balkon çıkmasını dört, ikinci kat balkon çıkmasını iki adet ferforje eliböğünde taşımaktadır (d, Selvi, 2019). Bina giriş kapısının üst penceresinde yedi dilimli palmet motifi kullanılmıştır (c, Selvi, 2019 ve e, Selvi, 2019).

Yapıda cephe bezemeleri balkon korkuluklarında ön plana çıkmıştır. Doğaya öykünme sonucu ortaya çıkan Art Nouveau, resim sanatında kullanılan natural çiçek motifi ferforje eliböğünde detayında da kullanılmıştır (f, Selvi, 2019). Demirin eğrisel motiflerle süslenmesi Art Nouveau üslubunu yansıtmaktadır.

Yapının köşeleri taş kaplama alçı plastrlarla zenginleştirilmiştir. Aynı şekilde alçı söveden kat silmeleri oluşturulmuştur (a, Adalar Müzesi Arşivi). Arşiv fotoğraflarında da yapıdaki alçı söveler görülmektedir (g, Adalar Müzesi Arşivi).

Şekil 4.9 : Meziki Köşkü'ne ait plan ve kesit çizimleri

Şekil 4.10: Meziki Köşkü'ne ait cephe ve detay çizimleri

a) Adalar Müzesi Arşivi

b) Selvi, 2019

c) Selvi, 2019

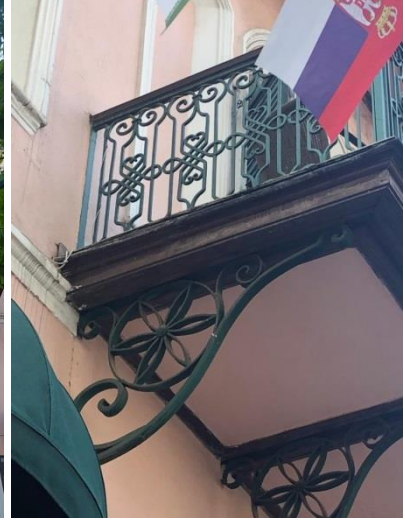
Şekil 4.11: Meziki Köşkü'ne ait fotoğraflar

d) Selvi, 2019

e) Selvi, 2019

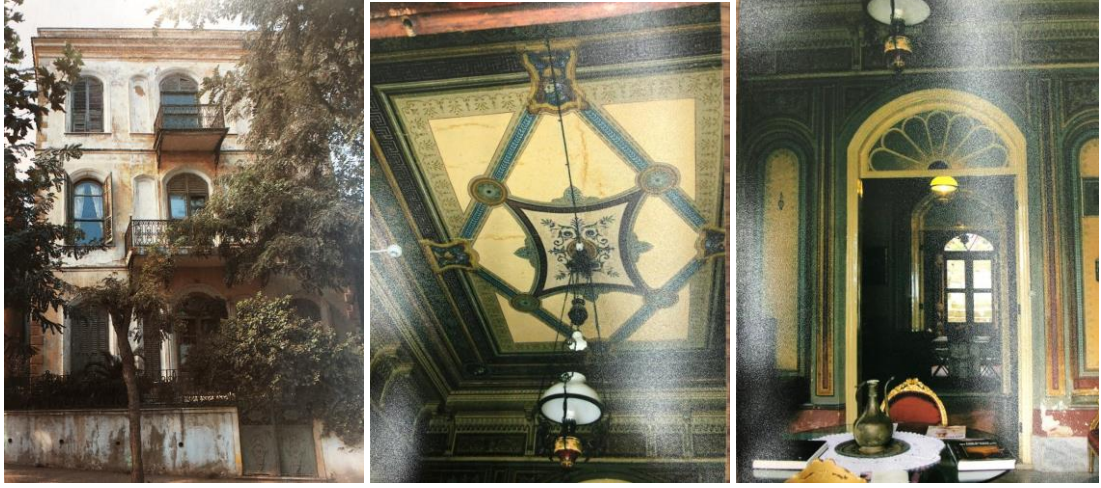

f) Selvi, 2019

Şekil 4.12: Meziki Köşkü'ne ait fotoğraflar

İç mekanda zemin kat sofa ve tavanları, merdiven kovası ahşap bordür ve kalemişi bezemeler yer alır (h, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

Zemin katta bulunan orta sofada (ZK02 Sofa) açılan kapıda ve merdiven önü kapılarında giriş kapısında olduğu gibi kapı üstü pencerelerde yedi dilimli palmet motifi kullanılmıştır (1, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

g) Adalar Müzesi Arşivi

h) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

i) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

Şekil 4.13: Meziki Köşkü'ne ait fotoğraflar

4.3 Usulcuoğlu Köşkü-II

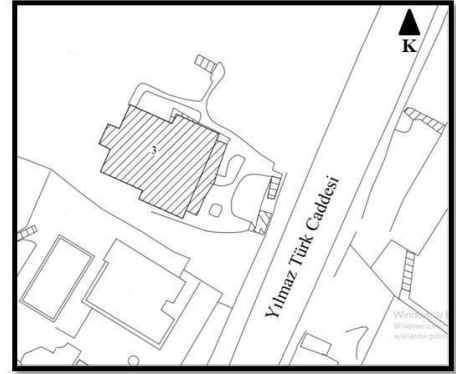
Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi

Cadde: Yılmaz Türk Caddesi

Numara: 100

Yapım Yılı: 1908

Mimarı: Bilinmiyor

Ev, bugün Yılmaz Türk Caddesi No:100' de yer almaktadır. Üç katlı, bahçeli ahşap köşktür. 1908 yılında Evdokimos tarafından yaptırılmıştır. 1985 yılında onarım görmüştür. 13.05.1972 tarih ve 6346 sayılı kararla GEEAYK tarafından tescilli yapı ilan edilmiştir. 24.01.2007 tarih ve 393 sayılı karar ile V Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından koruma grubu II olarak kabul edilmiştir.

Ahşap karkas sisteme sahip yapı, oldukça büyük bir parselde doğu batı yönelimli konumlanmıştır. Yapı, bodrum, zemin, birinci kat ve çatı katından oluşmaktadır. Sedat Hakkı Eldem'in Türk Evi plan tipolojilerinden karnıyarık (iç sofalı) plan tipine sahiptir (Eldem, 1954). Dört yöne cephesi olan yapının iki adet girişi bulunmaktadır. Ön giriş kapısı doğu cephesinin orta aksında yer alır. Diğer giriş ise arka bahçeye bakan batı cephesinin orta aksında bulunmaktadır.

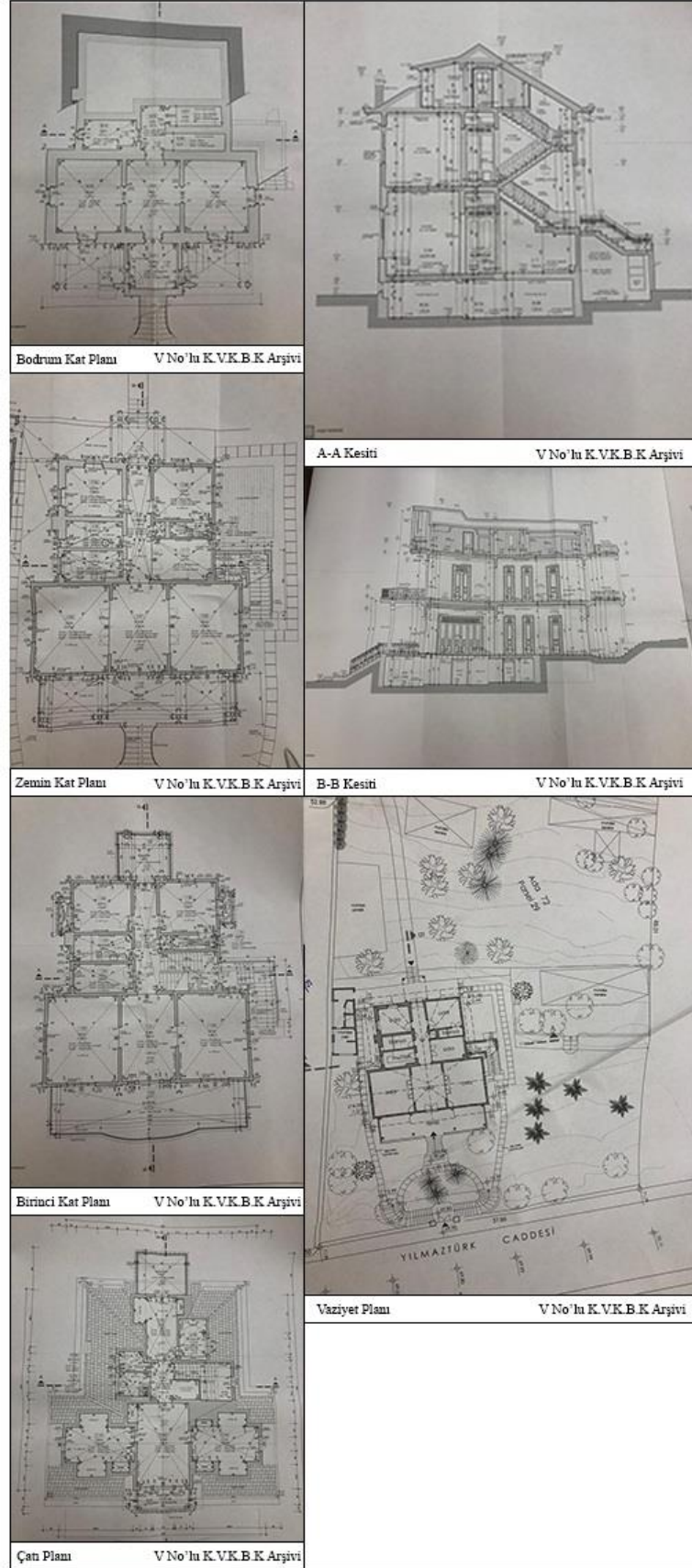
Bodrum kata ön cepheden merdivenlerle ulaşılmaktadır. Kot farkından dolayı arka cepheden toprağa gömülüdür. Girişten büyük bir hole ve sağlı sollu birer odaya ulaşılmaktadır. Orta holden arka cepheye bakan küçük bir hole ve hole açılan küçük odacıklara geçiş sağlanmaktadır. Günümüzde bu hacimler depo olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.14).

Zemin kata giriş, ön cepheden 8 basamak merdiven çıkılarak ulaşılan terasla sağlanmaktadır. Giriş kapısı cephenin tam ortasında yer almaktadır. Girişten sonra sağında ve solunda büyük odalar olan sodafan uzun bir koridora ulaşılır. Koridorun solunda kagir olan mutfak, banyo ve bir oda, sağında da bir oda, küçük bir depo ve içinde banyosu bulunan başka bir oda gelmektedir (Şekil 4.14). Zemin katta plan değişikliğe uğramış, normal kata çıkan merdiven kaldırılarak o kısım odaya dönüştürülmüştür (Z11).

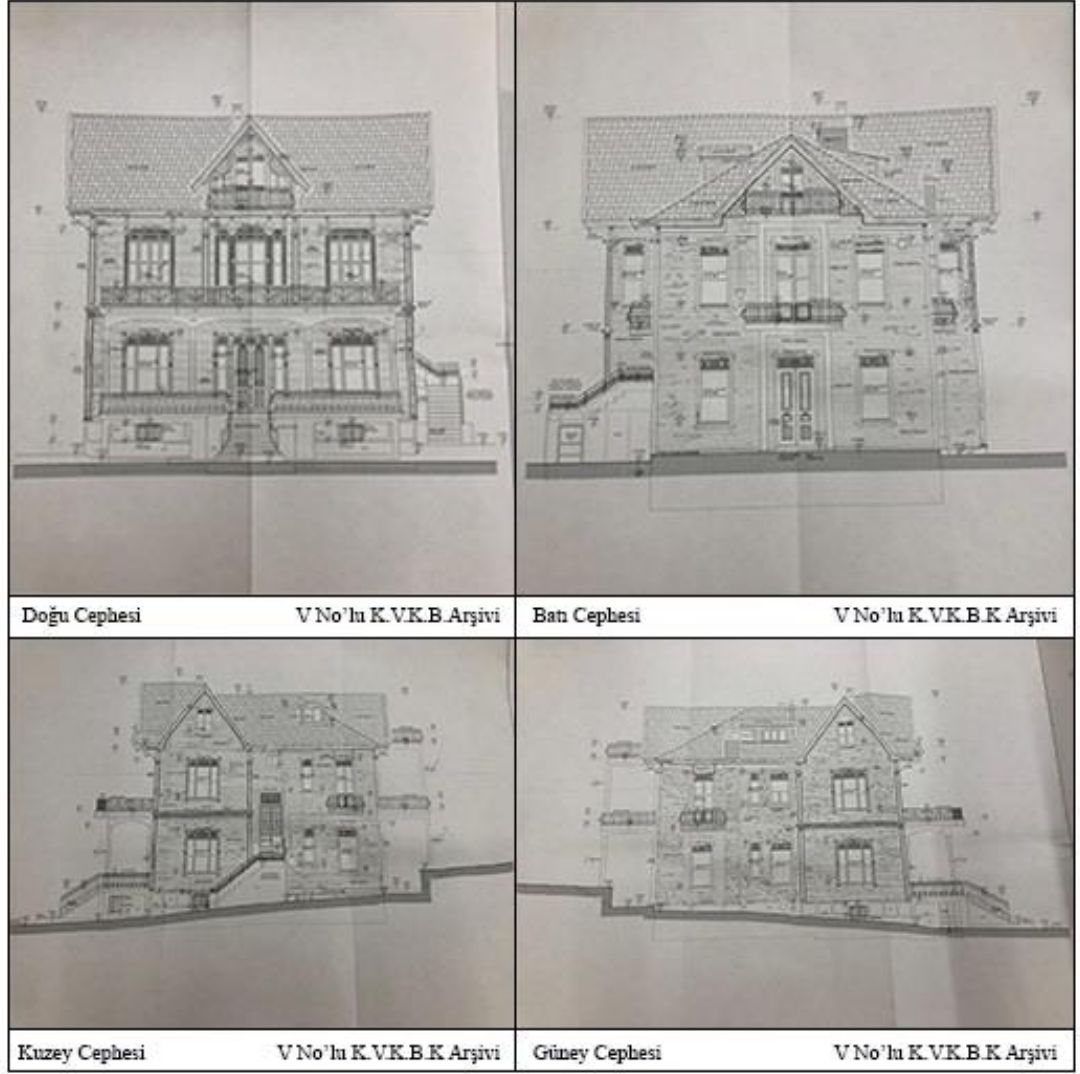
Birinci kata ulaşım, zemin kattaki merdiven iptal edildiği için baçeden 15 basamaklı L biçimli merdivenle ulaşılmaktadır (Şekil 4.15). Giriş holünden 12 basamakla birinci katın koridoruna çıkılmaktadır. Koridorun solunda doğu cephesine bakan kısımda bir sofa ve karşılıklı iki oda bulunmaktadır. Sofadan cephe boyunca devam eden balkona çıkılmaktadır. Merdivenin tam karşısında güney cephesine bakan küçük bir oda, banyo ve büyük bir oda sıralanır. Büyük odadan çıkılan yan cephede ufak bir balkon yer alır. Merdivenin sağında aynı zemin katta olduğu gibi küçük bir depo ve banyolu bir oda bulunmaktadır. Bu odada da bir balkon yer alır. Koridorun sonunda kolonlar üzerine oturan arka bahçeye bakan batı cephesinde küçük bir balkon bulunur (Şekil 4.14).

Çatı katına birinci kattan çıkan merdivenlerle hole ulaşılmaktadır. Holden büyük bir sofaya geçilir ve sağlı sollu birer oda bulunur. Sofadan doğu cephesine bakan balkona çıkılır. Holün tam karşısında batı cephesine bakan küçük bir mutfak ve banyo yer alır. Holden arkaya devam edildiğinde bir odaya geçilir ve buraya açılan küçük bir odaya ulaşılır (Şekil 4.14) .

Şekil 4.14: Usulcuoğlu Köşkü-II'ye ait plan ve kesit çizimleri

Şekil 4.15: Usulcuoğlu Köşkü-II'ye ait cephe çizimleri

Giriş, Yılmaz Türk Caddesi cephesinin orta aksında yer alır. Yüksek girişli olan yapıya merdivenlerle çıkılarak geniş terastan ulaşılır. Giriş kapısı ahşap ve çift kanatlıdır. Kapı üstünde kare ahşap çatalı yatay bant penceresi bulunmaktadır. Kapının her iki tarafında ahşap kepenkli pencereler görülmektedir. Cephede bulunan pencereler aynı hizada ve ölçüdedir. Pencereler ahşap kepenklerle örtülmüştür (a, Adalar Müzesi Arşivi). Kepenkli pencerelerin üst bölümünde vitray etkisi yaratan küçük pencere dilimleri yer almaktadır (a, Adalar Müzesi Arşivi ve e, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

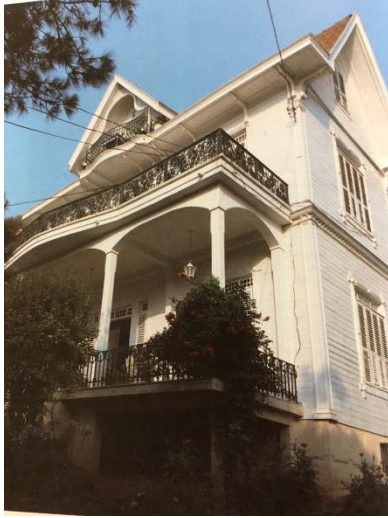
Yapıda en dikkat çekici özellik birinci kat balkonunun doğu cephesinde bütün cephe boyunca devam etmesidir (b, Selvi, 2019). Ön verandanın üzerinde birinci kat balkonu taşıyan dikmelerin üzerinde basık kemer detayı bulunmaktadır (c, Tuğlacı, 1989 ve d, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

a) Adalar Müzesi Arşivi

b) Selvi, 2019

c) Tuğlacı, 1989

d) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

Şekil 4.16: Usulcuoğlu Köşkü-II'ye ait fotoğraflar

Çatı kısmında cephenin tam ortasında küçük bir çatı balkonu bulunmaktadır (f, Selvi, 2019). Kuzey, güney ve arka baceye bakan batı cephelerinde de küçük ahşap balkonlar bulunmaktadır.

Doğu, batı, güney cepheleri özgünlüğünü korumuş, fakat kuzey cephesi sonradan eklenen merdivenle bozulmuştur (e, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

Sivri üçgen çatı formuyla Neo Gotik üslubu yansıtan yapıda cephe bezemeleri birinci kattaki balkon korkuluğunda ön plana çıkmaktadır. Ferforjeden korkuluk, Art Nouveau'nun en belirgin bezemelerinden naturalist çiçek morifleriyle bezenmiştir (d, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi). Çatı balkon korkuluğu sade bırakılmıştır. Neo Gotik çatı detayı içinde dantel işlemeli eğrisel çatı saçağı bezeme bakımından göze çarpar (f, Selvi, 2019).

Ön giriş cephesinde ve yan cephelerde ahşap plastırlar ve süslü pervazlar kullanılmasına karşılık arka cephede biraz daha sadelik olduğu görülmektedir.

Yapının geniş saçakları Art Nouveau eğrisel formda payandalarla taşınmaktadır (f, Selvi, 2019).

e) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

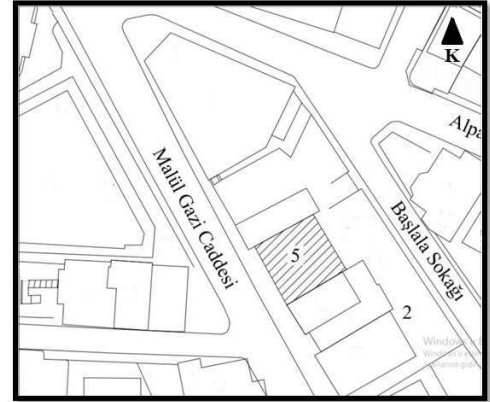

f) Selvi, 2019

Şekil 4.17: Usulcuoğlu Köşkü-II'ye ait fotoğraflar

4.4 Çehreli Köşkü

Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi
Cadde: Yılmaz Türk Caddesi
Numara: 3
Yapım Yılı: 19.yy ikinci yarısı
Mimarı: Bilinmiyor

Ev, bugün Yılmaz Türk Caddesi No:3'te yer almaktadır. Üç katlı, bahçeli ahşap köşktür. Köşkün ilk yaptıranı bilinmemektedir.

50 ada 5 parselde bulunan yapıya ait projelere ulaşamamıştır.

Giriş, Yılmaz Türk Caddesi üzerinde güneybatı cephesinin orta aksında yer alır. Yüksek girişli olan yapıya merdivenlerle çıkılarak giriş sahanlığından ulaşılır. Giriş kapısı ahşap ve çift kanatlıdır. Günümüzde giriş kapısı değişikliğe uğramış, giriş kapısının dış bölümüne ahşap parmaklı dış kanatlar eklenmiştir (c, Tuğlacı, 1989). Kapının üst kısmında üçgen alınlık vardır (a, Tuğlacı, 1989). Girişi tanımlayan üçgen

alınlık Neo Kalsik üslubu yansıtmaktadır. Kapının her iki tarafında ahşap kepenkli pencere bulunmaktadır (a, Tuğlacı, 1989).

Girişin hemen üstünde düşey aksta devam eden balkon çıkması yer almaktadır (a, Tuğlacı, 1989). Cephenin sağ ve sol kısmında bulunan pencereler aynı hizada ve ölçüdedir. Pencereler ahşap kepenkler ile örtülmüştür. Birinci kat pencere önlerinde ahşap korkuluklar bulunmaktadır (a, Tuğlacı, 1989).

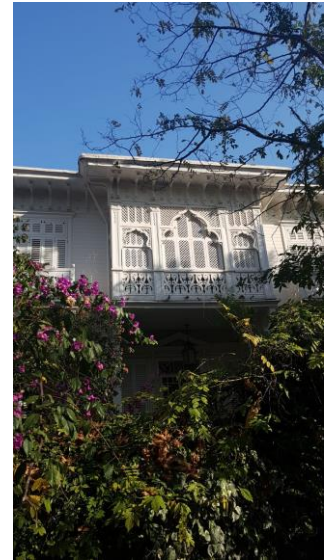
Yapıda cephe bezemeleri balkon korkuluklarında ön plana çıkmaktadır. Yapıda en ayırt edici özellik, balkon saçaklarında bulunan ahşaptan oyma kafes görünümlü süslemelerdir (a, Tuğlacı, 1989). Daha sonra bu kısım ahşap kafes bezemeyle tamamen kapatılmıştır (b, Selvi, 2019).

Birinci kat balkon korkuluğu, sağ ve soldaki pencere önü korkulukları S ve C kıvrımlı ahşap motif bezemesinden oluşmaktadır (d, Selvi, 2019). Giriş katındaki pencere üstlerindeki Art Nouveau'da ahşap floral süs takısı göze çarpar (a, Tuğlacı, 1989).

Balkon çıkmalarının ve çatı saçığının altında bulunan taşıyıcı payandalar eğrisel formda ve sadedir (a, Tuğlacı, 1989).

a) Tuğlacı, 1989

b) Selvi, 2019

c) Selvi, 2019

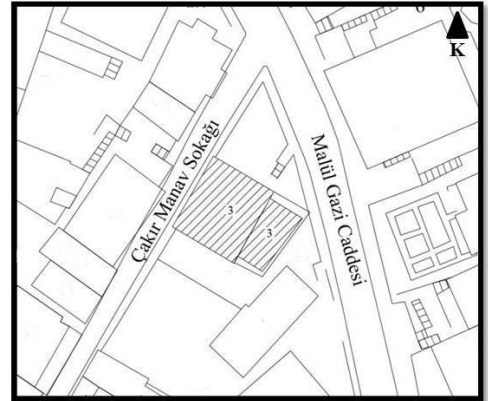

d) Selvi, 2019

Şekil 4.18: Çehreli Köşkü'ne ait fotoğraflar

4.5 Çavuşoğlu Köşkü-II

Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi
Cadde: Yılmaz Türk Caddesi
Numara: 20
Yapım Yılı: Bilinmiyor
Mimarı: Bilinmiyor

Ev, bugün Yılmaz Türk Caddesi No:20'de yer almaktadır. Haralambes Çavuşoğlu tarafından yaptırılan köşk, iki katlı ve çatı katı olan ahşap yapıdır.

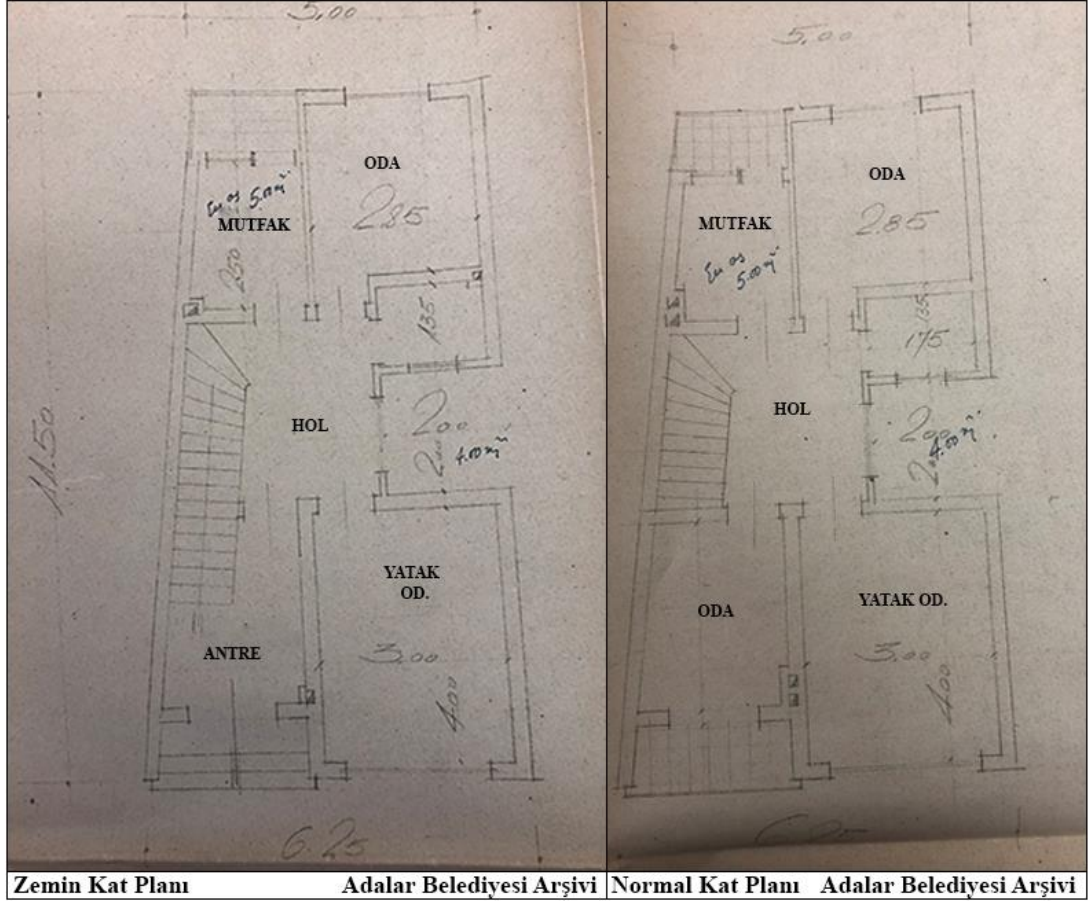
86 ada 13 parselde bulunan yapı zemin kat, bir normal kat ve çatı katından oluşmaktadır.

Zemin kat planında, kuzey cephesindeki girişten sonra ortada bir hol, sağ ve sol tarafta karşılıklı birer oda bulunmaktadır. Merdiven giriş holünün hemen karşısında yer almakta, merdivene girişe göre soldaki odanın yanındaki antreden çıkılmaktadır. Sağdaki odanın hemen yanında mutfak bulunmaktadır. Sağ tarafta girişten hemen sonra wc vardır (Şekil 4.19).

Birinci kat planında, merdivenin bulunduğu orta hol ve karşılıklı odalar bulunmaktadır. Sağ tarafta iki oda, sol tarafta bir oda ve mutfak yer alır. Aynı

zamanda sağ tarafta bir wc vardır. Girişin üstüne denk gelen yerde kuzey cephesine balkon çıkması yer alır (Şekil 4.19).

Yapının çatı katı planına ulaşamamıştır.

Şekil 4.19: Çavuşoğlu Köşkü-II'ye ait plan çizimleri

İki katlı ahşap bina köşe parselinde bulunmaktadır. Giriş, Yılmaz Türk Caddesi üzerinde kuzey cephesinin orta aksında yer almaktadır. Yüksek girişli olan yapıya merdivenlerle çıkılarak giriş sahanlığından ulaşılır (a, Tuğlacı 1989). Giriş kapısı ahşap ve iki kanatlıdır. Kapının her iki tarafında ahşap kepenkli pencereler görülmektedir (b, Selvi, 2019). Girişin üstünde iki adet payandanın taşıdığı çıkma balkon bulunmaktadır. Pencereler ahşap kepenklerle kapatılmıştır (b, Selvi, 2019).

Çatı katında yükseltilmiş kule bulunmaktadır. Birinci kat balkon çıkmasının hemen üstünde çatı alınlığında bulunan beşik kemer Rönesans üslubunu yansıtmaktadır. Yapı geniş çatı saçağıyla çevrilidir (a, Tuğlacı, 1989).

Yapıda cephe bezemesi balkon korkuluğunda ön plana çıkmaktadır. Birinci kat balkon korkuluğu S ve C kıvrımlı ahşap motif bezemesinden oluşmaktadır (c, Selvi,

2019). Balkon saçaklarında ahşaptan oyma kafes görünümlü süslemeler görülmektedir. Daha sonra bu kısım ahşap kepenkle kapatılmıştır (a, Tuğlacı, 1989 ve b, Selvi, 2019).

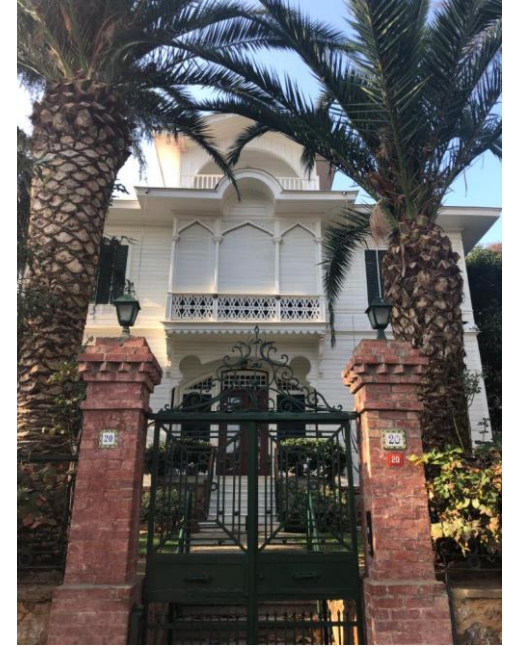
a) Tuğlacı,1989

b) Selvi, 2019

c) Selvi, 2019

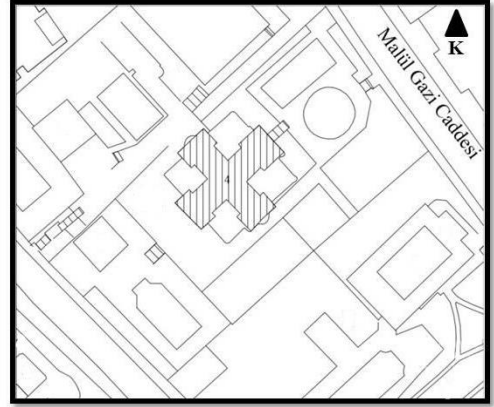
d) Selvi, 2019

Şekil 4.20: Çavuşoğlu Köşkü-II'ye ait fotoğraflar

4.6 Abdülkadir Efendi Köşkü

Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi
Cadde: Malul Gazi Caddesi
Numara: 30
Yapım Yılı: II.Abdülhamit Dönemi
Mimarı: Bilinmiyor

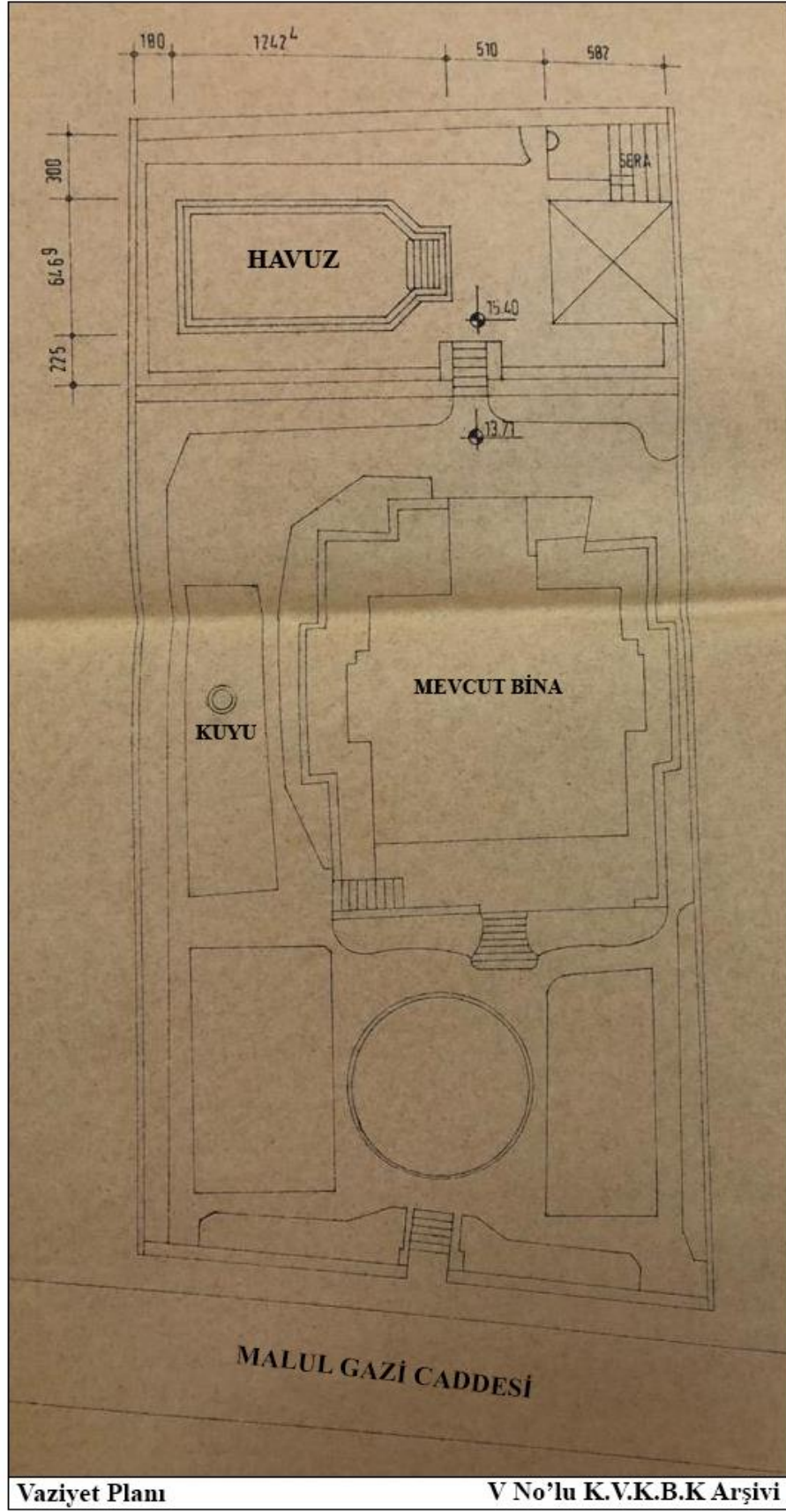

Ev, bugün Malul Gazi Caddesi No: 30'da yer almaktadır. II. Abdülhamit'in şehzadesi Abdülkadir Efendi tarafından yaptırılan köşk, iki katlı, bodrumlu bahçeli ahşap yapıdır. 13.05.1972 tarih ve 6346 sayılı karar ile GEEAYK tarafından tescilli yapı ilan edilmiştir.

86 ada 3 parselde bulunan yapıya ait projelere ulaşılamamıştır. Pars Tuğlacı 'Tarih Boyunca İstanbul Adaları' eserinde Abdülkadir Efendi Köşkü'nün plan şeklinden şöyle bassetmektedir; 'Osmanlı konut mimarisinin görkemli ve zarif örneklerinden biri olan beyaz köşkün bodrumunda çamaşırhane, mutfak ve personel yatak odaları, bir salon bir kütüphane ve altı yatak odası bulunmaktadır. İkinci kattaki yatak odasının açıldığı balkon, devrin el işi süslemesiyle yapılmıştır.' (Tuğlacı, 1989; s: 193-194).

Bahçe içinde bulunan konut yüksek girişlidir. Giriş, kuzey güney yönünde parselde yerleştirilmiş yapının ana aksını ortalar. Giriş sahanlığına dokuz basamaklı merdivenlerle ulaşılır (Şekil 4.21). Bina girişini çifte sütunların taşıdığı balkon çıkması örter. Eğrisel çizgilerle stilize edilmiş Art Nouveau başlıklı balkon sütunlarının üstünde eğrisel saçak çıkmaları düşeyde üçe bölünmüş cephenin orta aksında girişi vurgular (a, Tuğlacı, 1989).

Giriş kapısı çift kanatlı ahşap kapıdır (a, Tuğlacı, 1989). Kapının her iki tarafında demir parmaklı ahşap kepenkli pencere bulunmaktadır (a, Tuğlacı, 1989). Giriş katında bulunan her iki pencere aynı şekilde birinci katta da devam etmektedir. Pencere önlerinde ahşap korkuluk yer almaktadır (b, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

Vaziyet Planı

V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

Şekil 4.21: Abdülkadir Efendi Köşkü'ne ait vaziyet planı

Kuzeydoğu cephesinde giriş önünde dikmelerle çevrili sahanlık, üst katta balkon çıkması olarak devam etmiştir. Balkon kapısı çift kanatlı ahşap kapıdır. Her iki yanında dar uzun pencere bulunur (b, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

a) Tuğlacı, 1989

b) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

Şekil 4.22: Abdülkadir Efendi Köşkü'ne ait fotoğraflar

Birinci kattaki orta aksta oluşturulan çıkma çatı katında da devam etmektedir (c, Selvi, 2019). Çatı katı penceresi sivri kemer formundadır. Çatı katına açılan balkon kapısı ve her iki yanında bulunan küçük pencereler sivri kemer formunda ve ahşap kepenklidir (d, Selvi, 2019).

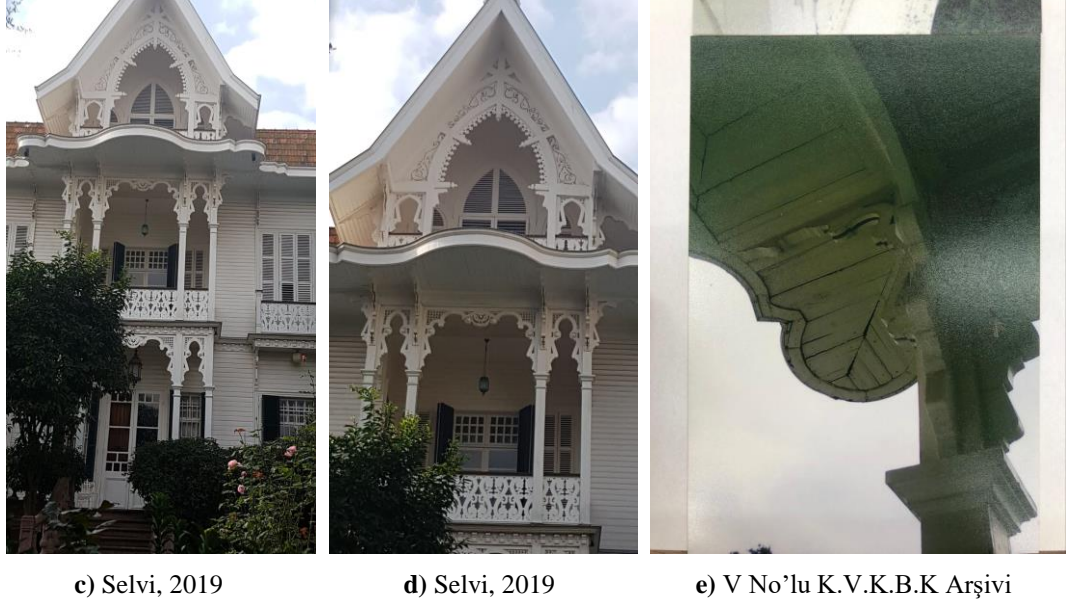
Görkemli yapıda cephe bezemeleri ön cephenin balkon ve çatı öğelerinde toplanmıştır. Giriş sahanlığını oluşturan dikme boşluklarının arası kafes dolgulu eğrisel formlarla süslenmiştir. Bu formlar aynı şekilde birinci kat dikme boşluklarında da devam etmiştir (c, Selvi, 2019).

Birinci kat balkon korkuluğu ve pencere önü korkulukları S ve C kıvrımlı ahşap motiflerden oluşmuştur (d, Selvi, 2019). Birinci katın sağ ve sol pencere çıkmalarının altında taşıyıcı eğrisel formda payandalar bulunmaktadır.

Çatıda yükselen üçgen çatı Neo Gotik üslubu yansıtmaktadır. Çatı balkonunu örten sivri kemer, Art Nouveau bezemesi olan stilize dal ile süslenmiştir (d, Selvi, 2019). Sivri kemer uçlarında ahşap damla motifi bulunmaktadır (d, Selvi, 2019). Aynı şekilde üçgen çatı yükseltisini taşıyan dikme boşlukları arasında kafes dolgulu eğrisel formda bezemeler vardır (d, Selvi, 2019).

Binanın tüm cephelerinde devam eden ahşap plastrdan kat silmesi oluşturulmuştur (b, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

Bina cephesinin orta kısmı Neobarok üslupta geniş bir saçakla vurgulanmıştır (c, Selvi, 2019 ve e, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi). Yapının geniş çatı saçağı ahşap eğrisel formda payandalarla desteklenmiştir (a, Tuğlacı, 1989).

Şekil 4.23: Abdülkadir Efendi Köşkü'ne ait fotoğraflar

4.7 Maidis Yalısı

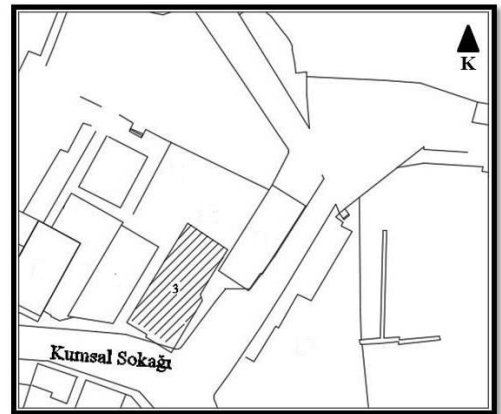
Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi

Sokak: Kumsal Sokak

Numara: 27

Yapım Yılı: 19.yy

Mimarı: Bilinmiyor

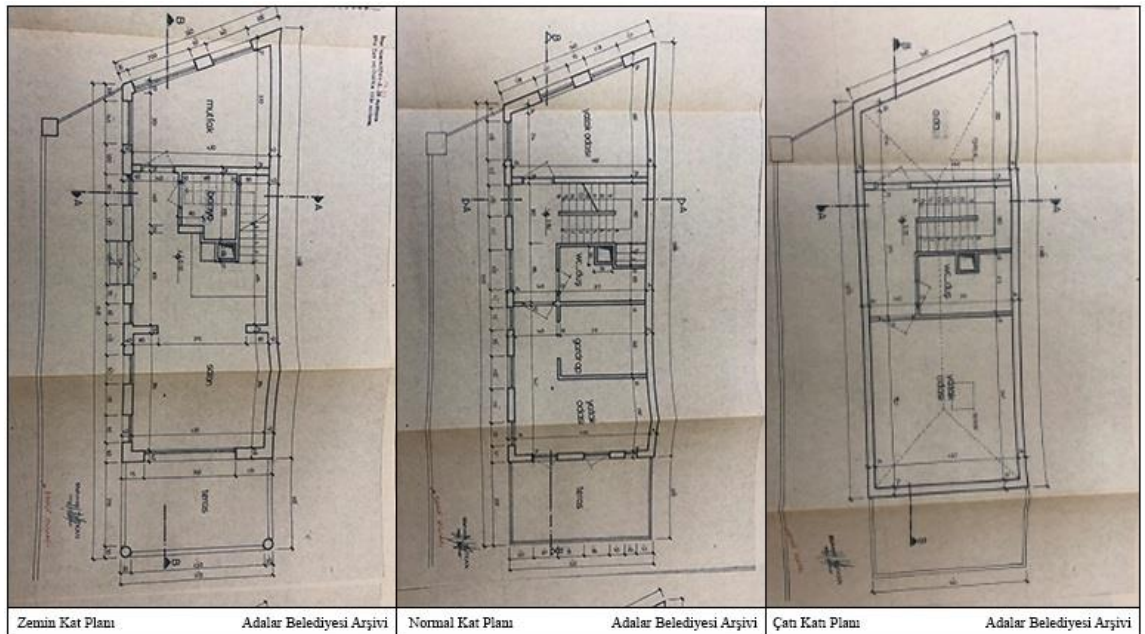

Ev, bugün Kumsal Sokak No:27'de yer almaktadır. 1932 tarihinde Miltiadi Maidis adına kayıtlı yalı, çatı katı ile beraber üç katlı bahçeli ahşap yapıdır. Günümüzde yapılan kıyı dolgusu nedeniyle yalı özelliğini kaybetmiştir.

38 ada 8 parselde bulunan yapı kuzey güney yönelimiyle zemin kat, bir normal kat ve çatı katından oluşmaktadır. Zemin kat planında, giriş bahçe içerisinde batı cephesinin orta aksında yer almaktadır. Yol kotundan yüksekte olan bahçeye birkaç basamakla ulaşılmaktadır. Giriş önünde birkaç basamak çıkılarak giriş holüne geçilmektedir. Giriş holünün tam karşısında merdiven yer alır. Kumsal Sokak'a bakan güney cephesinde salon, deniz tarafına bakan kuzey cephesinde mutfak bulunmaktadır. Merdiven boşluğunun hemen altında ise banyo görülmektedir. Salonun baktığı güney cephesinde cephe boyunca teras bulunmaktadır. Daha sonra bu terasın kapatıldığı anlaşılmaktadır (Şekil 4.24).

Birinci kat planında karşılıklı iki oda merdivenin bulunduğu hole açılmaktadır. Güney cephesine bakan oda ile merdiven arasında wc-duş yer almaktadır. Kumsal Sokak'a bakan güney cephede boydan boya teras bulunmaktadır. Ancak terasın bir kısmının odaya katılıp, cephede küçük bir balkon bırakıldığı tahmin edilmektedir. Aynı şekilde denize bakan kuzey cephesinde boydan boya teras bulunmaktadır (Şekil 4.24).

Çatı katı planı da aynı plan şekline sahiptir. Karşılıklı iki oda merdivenin bulunduğu hole açılmaktadır. Kumsal Sokak'a bakan güney cephesinde çatı alınlığında küçük bir balkon yer alır (Şekil 4.24).

Şekil 4.24: Maidis Yalısı'na ait plan çizimleri

Çatı katıyla birlikte üç katlı ahşap bina, köşe parselinde bulunmaktadır. Batı cephesinde yer alan ahşap ve iki kanatlı giriş kapısına iki basamakla ulaşılır. Giriş

üstünde cephe boyunca payandalarla taşınan çıkma yer alır (g, Selvi, 2019). Pencereler ahşap kepenklidir (b, Selvi, 2019).

Kumsal Sokak'a bakan güney cephesinde de bina içeri çekilmiş olup, zemin katta boydan boya teras görülmektedir. Bu teras demir kepenklerle kapatılmıştır (b, Selvi, 2019 ve c, Tuğlacı, 1989).

a) Selvi, 2019

b) Selvi, 2019

c) Tuğlacı, 1989

Şekil 4.25: Maidis Yalısı'na ait fotoğraflar

Birinci kat balkonu üç adet ahşap dikmeyle taşınmaktadır (h, Selvi, 2019). Deniz tarafına bakan kuzey cephenin birinci katında boydan boya balkon çıkması görülmektedir (f, Selvi, 2020). Balkon korkuluğu ahşaptır. Balkon çıkması iki ahşap dikme ve iki adet eliböğünde ile taşınmaktadır (e, Selvi, 2020). Birinci kat balkonunda da iki adet ahşap dikme bulunmaktadır (f, Selvi, 2020). Cephenin tüm pencereleri ahşap kepenklerle örtülmüştür (e, Selvi, 2020).

Güney cephesinde çatı alınlığında bulunan balkon ise iki adet payanda ile taşınmaktadır (ı, Selvi, 2019). Balkon üstünde payandalar ile taşınan üçgen bir alınlık bulunmaktadır (b, Selvi, 2019).

Cephe bezemesi olarak oldukça sade bir yapıdır. Bezemeler balkon korkuluklarında ve dikmelerin yanlarında bulunan eğrisel motiflerde yer alır. Birinci kat balkon korkuluğu S ve C kıvrımlı ahşap motiflerden oluşmaktadır (h, Selvi, 2019). Aynı motif çatı alınlığında bulunan balkon korkuluğunda da vardır (ı, Selvi, 2019). Çatı balkon saçağında kafes dolgulu üçgen bir alınlık yer alır (a, Selvi, 2019).

d) Selvi, 2020

e) Selvi, 2020

f) Selvi, 2020

g) Selvi, 2019

h) Selvi, 2019

i) Selvi, 2019

Şekil 4.26: Maidis Yalısı'na ait fotoğraflar

4.8 Sofia Evi

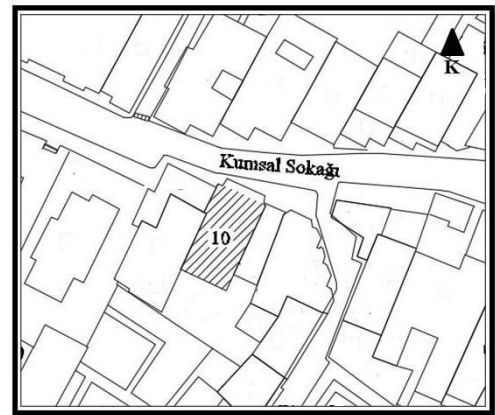
Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi

Sokak: Kumsal Sokak

Numara: 14

Yapım Yılı: 20.yy başı

Mimarı: Bilinmiyor

Ev, bugün Kumsal Sokak No:14'de yer almaktadır. Haralambos tarafından yaptırılan yapı, iki katlı, bahçeli ikiz evdir. 13.05.1972 tarih ve 6346 sayılı karar ile GEEAYK tarafından tescilli yapı ilan edilmiştir. 12.06.2009 tarih ve 1899 sayılı karar ile V

Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından koruma grubu II olarak belirlenmiştir.

47 ada 10 parselde kuzey güney yöneliminde parselde oturtulmuş yapı, zemin kat, bir normal kat ve çatı katından oluşmaktadır. Yapının projelerine ulaşılamamıştır. V Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 2009 yılı 1064 sayılı rapor belgesinde yapının plan şemasından şöyle basedilmektedir; '2 pafta, 47 ada, 10 parseldeki yapının giriş+1 kat+çatı katından oluşmaktadır. Girişte iki kapı yer alır. Yapının birinci katında cumba ve arasında korkuluklu küçük bir balkon bulunmaktadır. Yapının ön cephesi ahşap olup, duvarları kagirdir. Giriş katında zemin taş, tavan ahşap, girişten bir kapıdan girildiğinde salon, hol, 1 oda, 1 içiçe oda, diğer kapıdan girildiğinde 1 oda, 1 hol+wc+mutfak görülmektedir (Şekil 4.27). Yapının birinci katına da iki çıkış olup burada da 2 oda, hol ve wc vardır . Yapının birinci kat tavanı ve zemini ahşaptır (Şekil 4.28). Yapının çatı katında da 1 oda ve 1 depo bulunmaktadır (Şekil 4.29).' Çatı katında aynı zamanda kuzey cephesinde boydan boya devam eden bir teras bulunur. Resmi evrakta tarif edilen plan şemasına göre kat planlarının tahmini krokileri çizilmiştir.

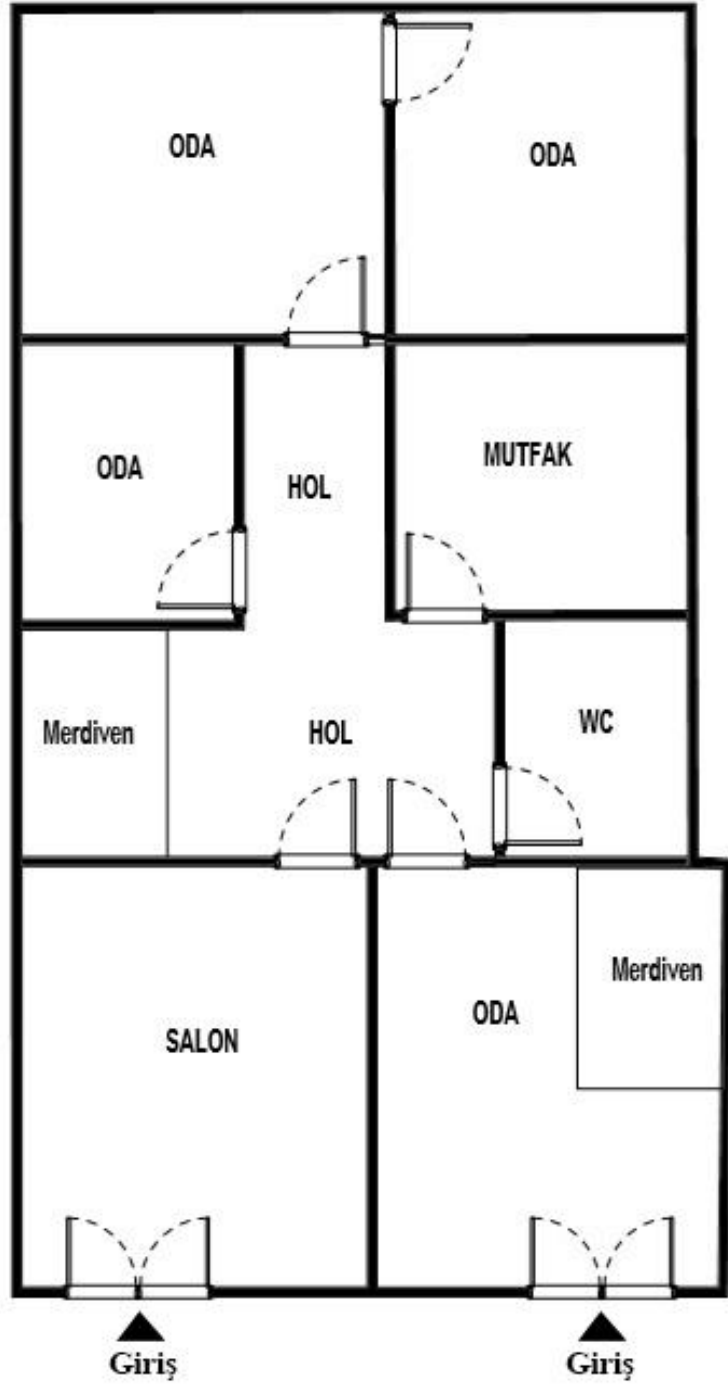
İki katlı ahşap ikiz yapı, Kumsal Sokak'a bakan kuzey cephesinde iki giriş kapısı bulunmaktadır. Giriş kapıları ahşap ve iki kanatlıdır (a, Adalar Müzesi Arşivi). Kapı üzerlerinde üçgen formlu pencereler bulunmaktadır. Kapı yanlarında ise eğrisel formda ikişer adet pencere yer alır (b, Selvi, 2019).

Giriş kapılarının üzerinde simetrik şekilde dört adet payandanın taşıdığı iki cumba yer alır (b, Selvi, 2019). İki cumbanın arasında balkon çıkması görülmektedir. Cumbaların üzerinde geniş terası olan üçgen çatı yer alır. Pencereler dikdörtgen formlu, giyotin pencerelerdir (b, Selvi, 2019).

Yapının en dikkat çeken özelliği kuzey cephesindeki cumba ve saçak süslemeleridir. Zemin kat giriş kapıları, tepede ters damla motifi oluşturan ahşap bordür ile çevrilidir (e, Selvi, 2019). Aynı şekilde birinci kat pencerelerinin etrafında ahşap bordür bulunmaktadır (d, Selvi, 2019).

Birinci kat pencerelerinin etrafında bulunan ahşap kaplama bordürün üst başlığı ortada yükseltilmiş ve bitkisel motifler yanlara doğru kıvrılmıştır. Pencerelerin alt kısımlarına ise Art Nouveau eğrisel motifli bezeme öğeleri eklenmiştir (f, Selvi, 2019).

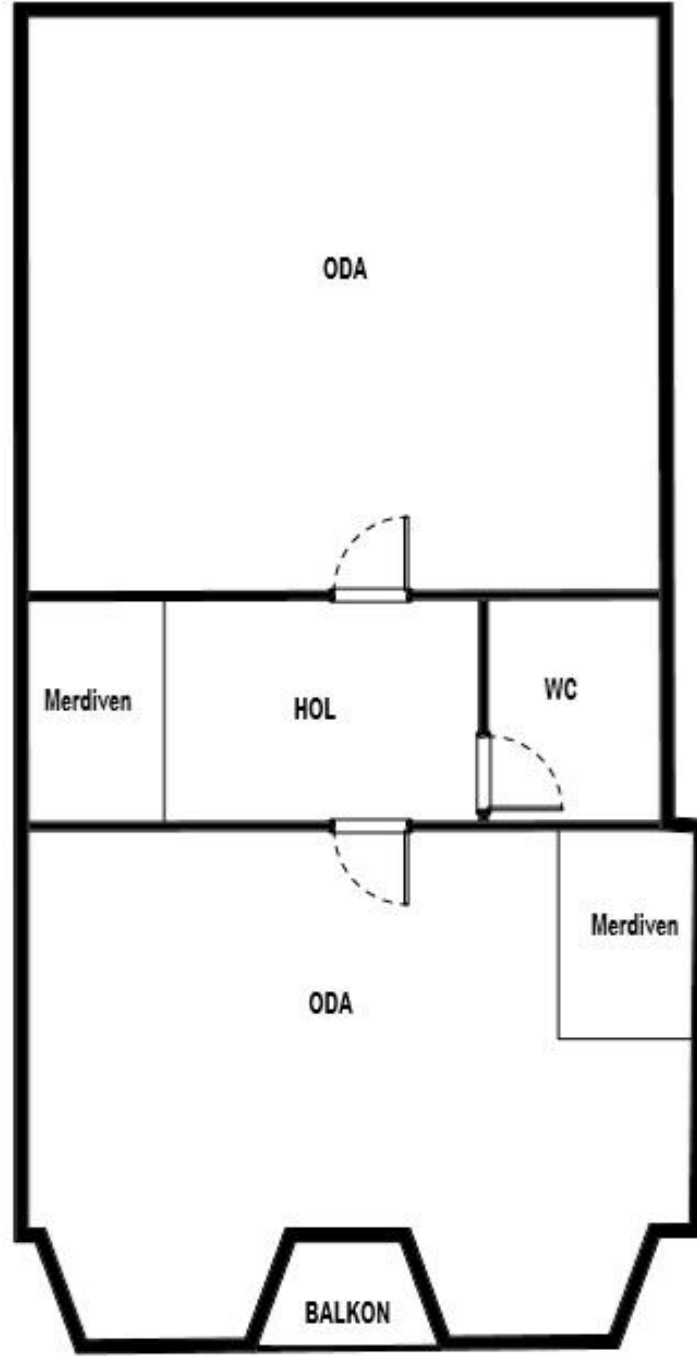

ZEMİN KAT PLANI KROKİ

Şekil 4.27: Sofia Evi'ne ait zemin kat plan krokisi

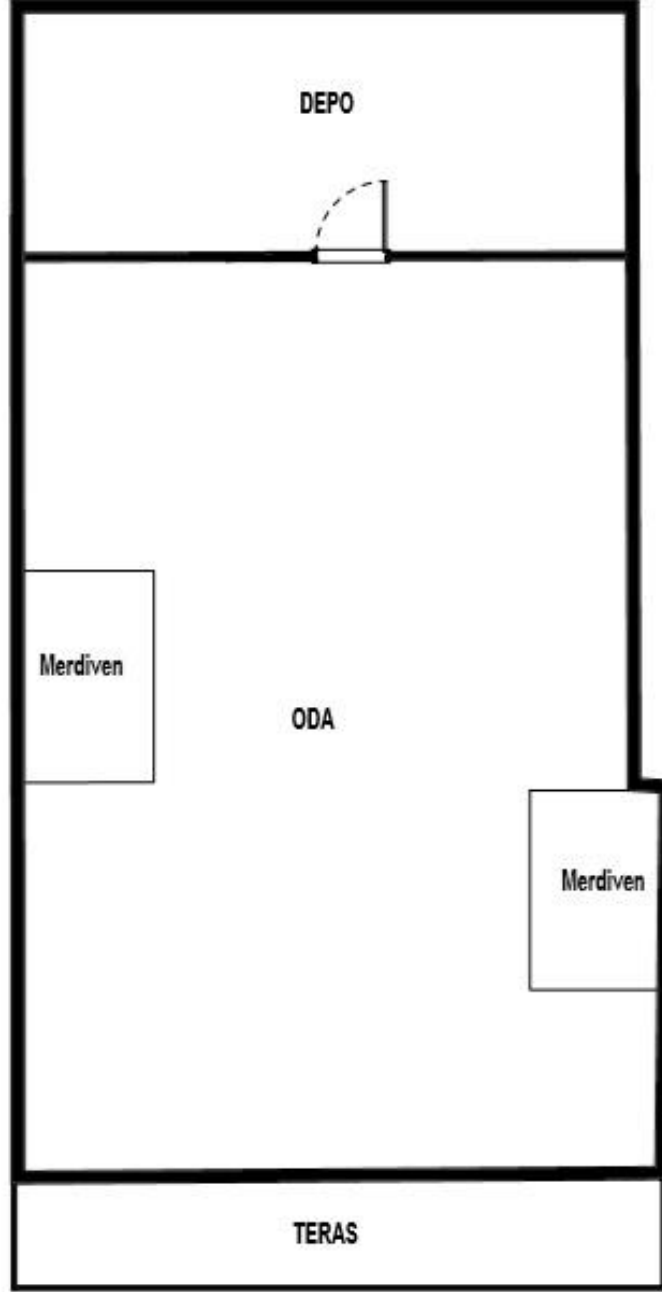
Kaynak: Selvi, 2020

BİRİNCİ KAT PLANI KROKİ

Şekil 4.28: Sofia Evi'ne ait birinci kat plan krokisi

Kaynak: Selvi, 2020

ÇATI PLANI KROKİ

Şekil 4.29: Sofia Evi'ne ait çatı katı planı krokisi

Kaynak: Selvi, 2020

Balkon korkuluğu sade ahşap korkuluktur.

Cumbanın altındaki ahşap payandalar eğrisel formda oyulmuştur.

Çatı saçağında bulunan naturel çiçek şeklinde damla motifi yapıda dikkat çekmektedir (b, Selvi, 2019 ve f, Selvi, 2019). Çatı katında bulunan teras korkuluğu sade demir korkuluktur.

Art Nouveau'nun beyaz renk dışında ahşapta farklı rengin kullanılması açısından bu yapı diğer örneklerinden ayrılmaktadır.

a) Adalar Müzesi Arşivi

b) Selvi, 2019

Şekil 4.30: Sofia Evi'ne ait fotoğraflar

c) Adalar Müzesi Arşivi

d) Selvi, 2019

e) Selvi, 2019

f) Selvi, 2019

Şekil 4.31: Sofia Evi'ne ait fotoğraflar

4.9 Seferoğlu Evi-I

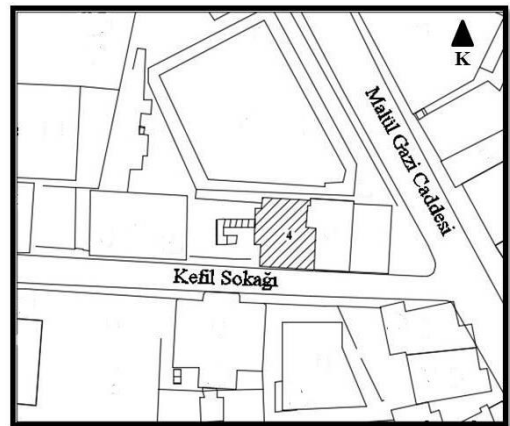
Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi

Sokak: Kefil Sokak

Numara: 2

Yapım Yılı: 19.yy

Mimarı: Bilinmiyor

Ev, bugün Kefil Sokak No:2'de yer almaktadır. Dr. Parseh Dinanyan tarafından yaptırılmış olan ev, üç katlı, baçeli kagir yapıdır. Günümüzde orjinal bina yıkılarak

restorasyonu yapılmış ve kat mülkiyetine çevrilmiştir. Mevcut durumu üç katlı, üç daireli bahçeli kagir apartmandır. 17.10.1985 tarih ve 1515 sayılı karar ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından tescilli yapı ilan edilmiştir. 05.01.2005 tarih ve 325 sayılı karar ile III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından koruma grubu II olarak belirlenmiştir.

83 ada 2 parselde kuzey güney yöneliminde parselde oturtulmuş yapı, zemin kat ve iki normal kattan oluşmaktadır. Zemin kat planı bağımsız iki daireden oluşmaktadır. Bir numaralı daireye yan bahçeden batı cephesinden giriş sağlanmaktadır. Girişten sonra uzun bir hol bulunur. Holün sol tarafında güney cephesine bakan yan yana iki oda, iki odanın karşısında geniş bir mutfak , mutfağın yanında banyo ve wc yer almaktadır. Holün sonunda mutfak ve banyo ile aynı hizada kuzey cephesine bakan bir oda daha bulunur (Şekil 4.32). İki numaralı daireye Kefil Sokak'a bakan güney cepheden ve Malul Gazi Caddesi'ne bakan doğu cephesiden olmak üzere iki giriş bulunmaktadır. Ana giriş doğu cephesinde yer alır. Güney cephenin orta aksında yol kotundan bir giriş daha bulunur. Ana giriş bahçe kotuyla aynı seviyede bir antreye açılmaktadır. Antreden salona geçiş sağlanmaktadır. Salondan diğer odalara açılan bir hole geçiş yapılır. Holün sağ tarafında kuzey cephesine bakan mutfak ve banyo yer alır. Sol tarafında ise güney cephesine bakan geniş bir oda bulunmaktadır. Oda içerisinde başka bir odaya geçiş sağlanmaktadır. Aynı zamanda bu odaya güney cephesinde bulunan ikinci girişten de ulaşılmaktadır (Şekil 4.32).

Birinci kat planında güney cephenin orta aksında yer almaktadır. Yoldan sekiz basamakla giriş sahanlığına ulaşılır. Birinci kat planında tek daire bulunmaktadır. Giriş, plan ortasında yer alan salon hacmine açılmaktadır. Ortada bulunan salondan diğer odalara geçiş sağlanmaktadır. Salonun sağ tarafında doğu cephesini boydan boya kaplayan geniş bir terasa açılan yan yana iki oda bulunmaktadır. Salonun sol tarafında ise dar uzun bir holden diğer mahallere geçiş sağlanmaktadır. Holün sol tarafında güney cephesine bakan iki oda, sağ tarafında kuzey cephesine bakan mutfak, banyo ve wc bulunmaktadır. Holün sonundan ve mutfaktan batı cephesinde bulunan terasa geçiş sağlanmaktadır (Şekil 4.32).

İkinci kat planında giriş, batı cephesinden otuz bir basamaklı betonarme merdiven kulesiyle sağlanmaktadır. Merdiven kulesinden giriş sahanlığına oradan girişe ulaşılmaktadır. İkinci kat planında çatı katıyla bağlantılı tek daire bulunmaktadır. Giriş dar uzun bir hole açılmaktadır. Holün solunda güney cephesine bakan iki oda,

sağ tarafında kuzey cephesine bakan mutfak, banyo ve wc yer almaktadır. Mutfağın tam karşısına kalan odada güney cephesine bakan küçük bir balkon bulunmaktadır. Merdiven kulesinin yanında mutfaktan açılan bir balkon daha vardır. Holün sonunda plan şemasının ortasında yer alan salon bulunmaktadır. Salondan açılan güney cephesine bakan orta aksı karşılayan bir balkon bulunur. Aynı zamanda salondan yan yana iki odaya geçiş sağlanmaktadır. Doğu cephesine bakan balkona iki odadan geçiş sağlanmaktadır. Büyük olan odada güney cephesine bakan küçük bir balkon daha bulunmaktadır (Şekil 4.32).

Çatı katı planına bağlantı salondaki merdivenden sağlanmaktadır. Çatı katında merdivenin çıktığı hol ve hole açılan iki oda bulunmaktadır. Odalardan batı cephesindeki ve doğu cephesindeki balkonlara geçiş sağlanmaktadır (Şekil 4.32).

Üç katlı kagir apartman köşe parselinde bulunmaktadır (b, Tuğlacı, 1989). Yapının ana girişi Kefil Sokak üzerinde güney cephesinin orta aksında yer alır (c, Tuğlacı, 1989). Yüksek girişli yapıya merdivenlerle çıkılarak giriş sahanlığına ulaşılır.

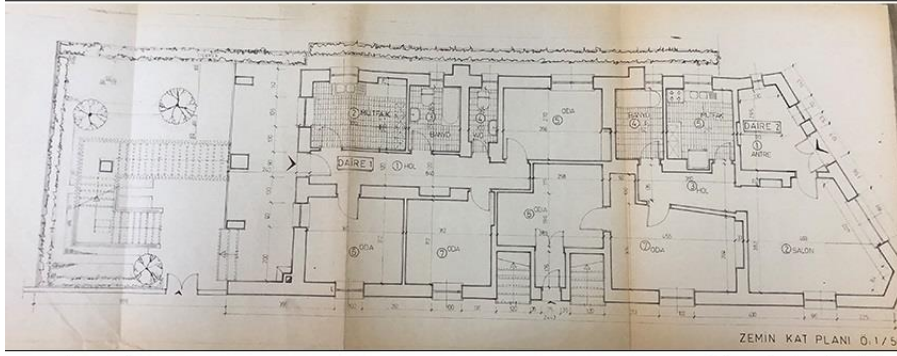
Giriş kapısı ahşap ve çift kanatlıdır. Kapı üzerinde demir parmaklı cam bulunmaktadır. Kapının her iki tarafında demir parmaklı pencereler yer alır. (d, Selvi, 2019).

Zemin kat Kefil Sokak cephesinde yol kotunun altında kalmaktadır. Giriş kapısı tek kanatlı demir kapıdır. Zemin kat pencereleri demir parmaklıdır. Pencere üzerlerinde kilit taştan kemer oluşturulmuştur (a, Selvi, 2019).

Güney cephesinde ikinci katta ikişer payandanın taşıdığı üç adet balkon çıkması bulunmaktadır. Pencereler dikdörtgen formlu ahşap kepenklidir (c, Selvi, 2019).

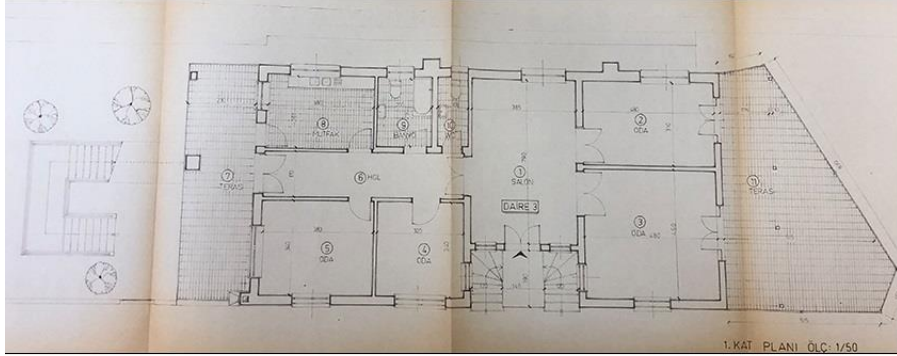
Cephede çatı üstünde üçgen çatılı bir kule yer alır. Cephe ortasında ikinci kat balkonuyla aynı hizada çatı balkonu yer alır (a, Selvi, 2019).

Malul Gazi Caddesi'ne bakan doğu cephesinde zemin kat pencereleri demir parmaklıdır. Zemin katın üstünde geniş bir teras bulunmaktadır. Terasa açılan kapılar ahşap kepenklerle kapatılmıştır. Terasın üstünde dört dikmenin taşıdığı dar uzun bir balkon bulunmaktadır (b, Tuğlacı, 1989).

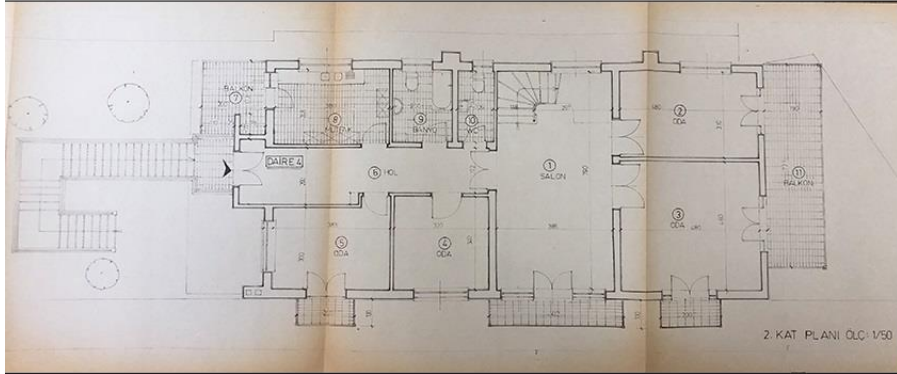
Zemin Kat Planı

Adalar Belediyesi Arşivi

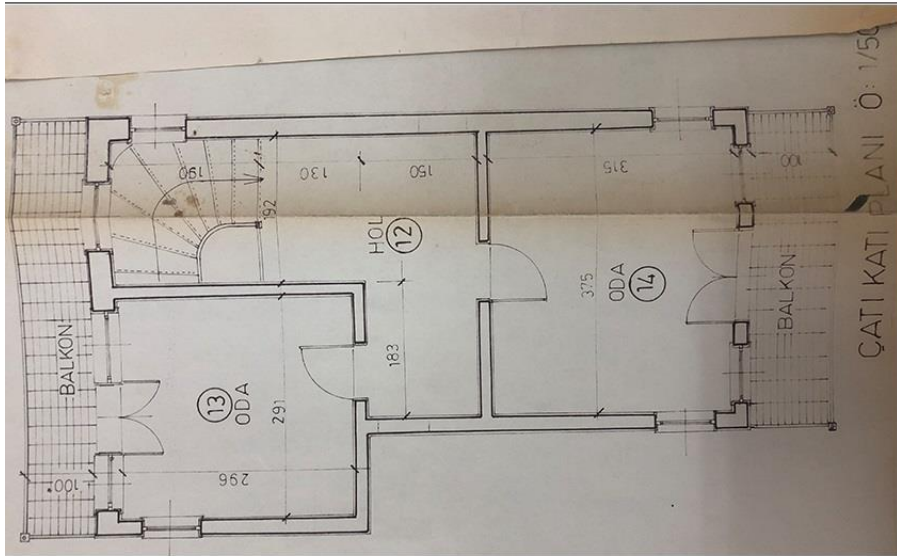
Birinci Kat Planı

Adalar Belediyesi Arşivi

İkinci Kat Planı

Adalar Belediyesi Arşivi

Çatı Katı Planı

Adalar Belediyesi Arşivi

Şekil 4.32: Seferoğlu-I Evi'ne ait plan çizimleri

a) Selvi, 2019

b) Tuğlacı, 1989

c) Selvi, 2019

d) Selvi, 2019

Şekil 4.33: Seferoğlu-I Evi'ne ait fotoğraflar

Kefil Sokak'tan görülen batı cephesinde zemin katın ana girişi bulunmaktadır. Zemin kat üzerinde birinci katın girişinin de bulunduğu cephe boyunca bir teras vardır. Birinci kat giriş kapısı çift kanatlı ahşap kapıdır. Giriş kapısının yanında mutfak penceresi ve kapısı bulunmaktadır. Terasa açılan pencere dikdörtgen ahşap kepenklidir (f, Adalar Müzesi Arşivi).

İkinci kat daire girişi batı cephesinde bulunan betonarme demir korkuluklu merdiven kulesiyle sağlanır. Giriş kapısı ahşap ve çift kanatlıdır. Kapı üstünde demir ferforjeli cam bulunmaktadır. Merdiven giriş sahanlığının yanında balkon çıkması yer alır (f, Adalar Müzesi Arşivi).

Bina çatısı eğrisel payandaların taşıdığı geniş saçaklarla çevrilidir (a, Selvi, 2019).

Neo Klasik üsluba sahip yapıda cephe bezemeleri eğrisel payandalarda ve demir ferforje motiflerinde dikkat çekmektedir.

e) Adalar Belediyesi Arşivi

f) Adalar Müzesi Arşivi

Şekil 4.34: Seferoğlu-I Evi'ne ait fotoğraflar

Ön cephede giriş sahanlığının saçaklarının köşesinde eğrisel motif şeklinde oyulmuş bezeme öğeleri bulunmaktadır. Aynı zamanda giriş sahanlığının tavanındaki yıldız motifli tavan kabartması oldukça dikkat çekicidir (g, Selvi, 2019).

Ana giriş kapısının üzerindeki demir parmaklıkta bulunan iç içe geçmiş tek merkezli daire motifi Art Nouveau üslubunu yansıtmaktadır (ı, Selvi, 2019).

Birinci kata giriş sağlayan güney cephesinin orta aksında bulunan girişin üstündeki balkon çıkmalarını ahşap motifli eğrisel payandalar taşımaktadır. Her bir balkon dişli damla motif ahşap kat silme ile çevrilmiştir (h, Selvi, 2019). Balkon korkulukları ahşaptır (c, Selvi, 2019).

Malul Gazi Caddesi'ne bakan doğu cephesinde balkon çıkmasını taşıyan dikmeler arasında eğrisel motifli payandalar bulunmaktadır (b, Tuğlacı, 1989).

g) Selvi, 2019

h) Selvi, 2019

Şekil 4.35: Seferoğlu-I Evi'ne ait fotoğraflar

Birinci kat teras korkulukları demirdendir. İkinci kat balkon korkuluğu ise ahşaptır. Balkonun etrafı dişli damla motif ahşap silme ile çevrilmiştir (b, Tuğlacı, 1989).

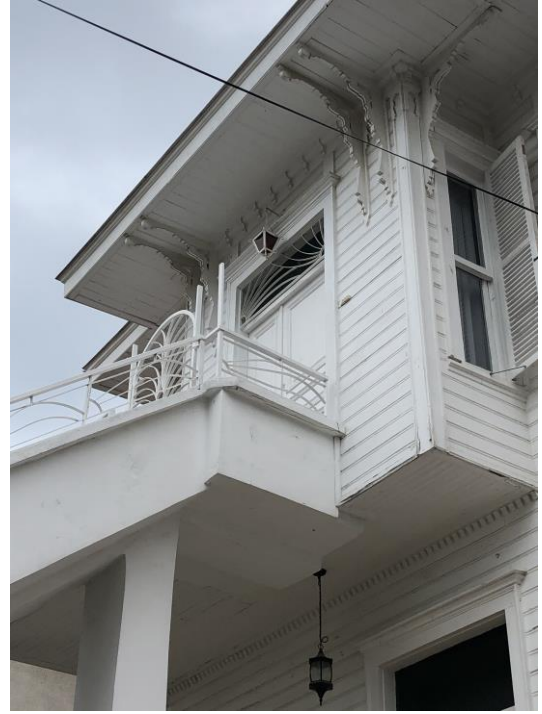
Merdiven kulesinin bulunduğu batı cephesi bezeme bakımından oldukça sadedir. Merdiven korkuluğunu oluşturan demir ferforjenin eğrisel stilize dal şeklinde olması Art Nouveau üslubunu yansıtmaktadır (j, Selvi, 2019). Giriş sahanlığının önünde bulunan demir kapı, demirden palmet yaprakları gibi sağa ve sola açılan yaprak motifi şeklindedir (j, Selvi, 2019).

Giriş kapısının üstünde de aynı şekilde demir ferforjeden eğrisel motif oluşturulmuştur (j, Selvi, 2019).

Yapının geniş saçakları eğrisel motifli payandalar ile desteklenmiştir. Aynı şekilde çatı kulesini örten üçgen çatı da eğrisel motifli payandalar ile desteklenmiştir. Çatı balkonu ahşap korkuluktan oluşmaktadır (a, Selvi, 2019).

ı) Selvi, 2019

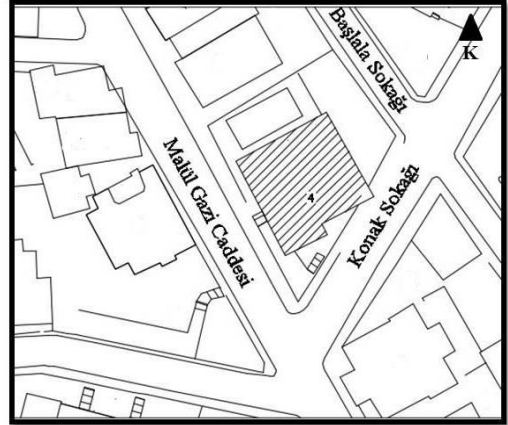

j) Selvi, 2019

Şekil 4.36: Seferoğlu-I Evi'ne ait fotoğraflar

4.10 Seferoğlu Evi-II

Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi
Cadde: Malul Gazi Caddesi
Numara: 11
Yapım Yılı: 19.yy
Mimarı: Bilinmiyor

Ev, bugün Malul Gazi Caddesi No: 11'de yer almaktadır. Nikolaki Seferoğlu tarafından yaptırılan ev, bahçeli, üç katlı ahşap yapıdır. Bugünkü sahibi tarafından korunarak 1986 yılında Yorgo Bekar kalfaya restore ettirilmiştir.

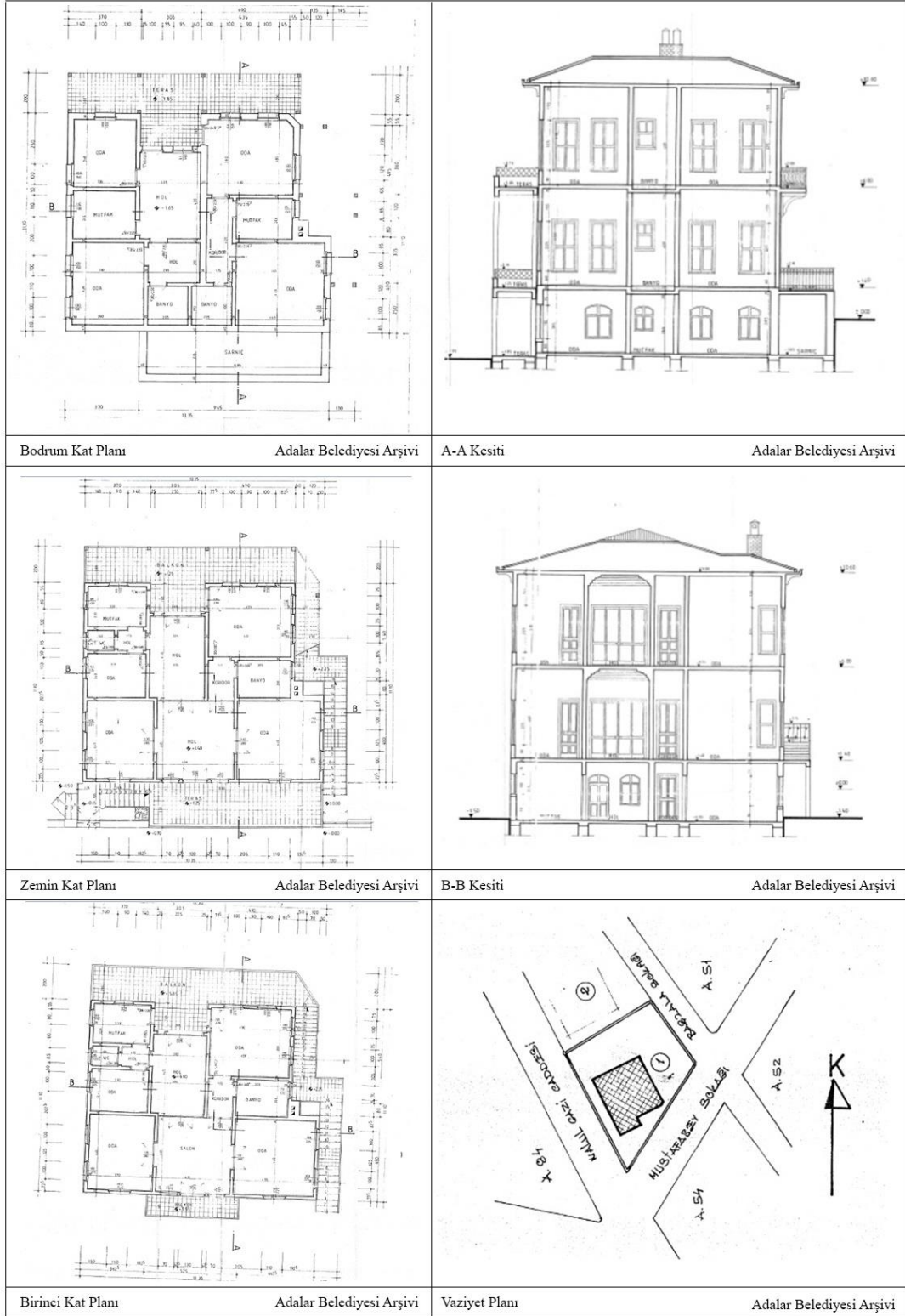
50 ada 1 parselde bulunan yapı bodrum, zemin ve bir normal kattan oluşmaktadır. Bodrum katı yol kotundan aşağıdadır. Yapının ana merdiveni güneydoğu cephesinde yer almaktadır (Şekil 4.38).

Bodrum kata giriş kuzeydoğu cephesinin ortasında terastan sağlanmaktadır. Bodrum kat iki ayrı bağımsız bölüme ayrılmıştır. Sol taraftaki bağımsız bölümde giriş, giriş holünün solunda kuzeybatı cephesine bakan bir oda ve bir mutfak yer alır. Giriş holünden küçük bir hole daha geçiş sağlanır ve bu küçük holden bir odaya ve banyoya geçiş bulunur. Sağ taraftaki bağımsız bölümde plan şemasında giriş oda içerisinde yer alır. Diğer bölümlerde bir koridor, bir mutfak, bir oda ve banyo bulunmaktadır (Şekil 4.37).

Zemin kat girişi güneybatı cephesinin orta aksında yer alır. Girişin açıldığı holde karşılıklı iki oda bulunmaktadır. Kuzeydoğu cephesinde geniş bir balkon bulunmaktadır. Balkona açılan arka holün sol tarafında bir mutfak ve bir oda yer alır. Mutfak ile oda arasında wc bulunur. Arka holün sağ tarafında da koridorla ayrılmış bir oda ve banyo vardır (Şekil 4.37).

Birinci kat planında giriş, kuzeydoğu cephesindeki terastan yapılmaktadır. İkinci kata güneydoğu cephesinde bulunan sahanlıklı 34 basamaklı merdivenle ulaşılmaktadır. Zemin kat planında olduğu gibi balkona açılan giriş holünün sol tarafında bir mutfak ve bir oda bulunmaktadır. Mutfak ile oda arasında wc bulunur. Holün sağ tarafında

ise kordidorla ayrılmış bir oda ve bir banyo vardır. Birinci katın güneybatı cephesine bakan kısımda salon ve salondan girişi olan karşılıklı iki oda bulunmaktadır. Aynı zamanda güneybatı cephesinde girişin üstünde salondan açılan bir balkon çıkması yer alır (Şekil 4.37).

Şekil 4.37: Seferoğlu-II Evi'ne ait plan ve kesit çizimleri

Şekil 4.38: Seferoğlu-II Evi'ne ait cephe çizimleri

Üç katlı ahşap yapı köşe parselinde bulunmaktadır (a, Adalar Müzesi Arşivi). Ana giriş, Malul Gazi Caddesi'ne bakan güneybatı cephesinin orta aksında yer alır (b, Selvi, 2019). Yüksek girişli olan yapıya merdivenlerle çıkılarak ulaşılır (c, Selvi, 2019). Giriş kapısı ahşap ve çift kanatlıdır. Kapı üzerinde demir parmaklı cam bulunmaktadır. Kapının her iki tarafında ahşap kepenkli pencereler vardır (c, Selvi, 2019).

Girişin hemen üstünde cephe ortasında dört adet payandanın taşıdığı balkon çıkması yer alır (c, Selvi, 2019). Pencereler dikdörtgen formlu ve ahşap kepenklidir (e, Selvi, 2019). Balkonun hemen üstünde yarım daire formunda çatı saçağı bulunur. Ahşap kaplama çatı saçağı payandalarla desteklenmektedir (b, Selvi, 2019).

a) Adalar Müzesi Arşivi

b) Selvi, 2019

Şekil 4.39: Seferoğlu-II Evi'e ait fotoğraflar

Zemin kat pencerelerinin etrafı ahşap bordür ile çevrilidir. Ahşap kaplama bordürün üst başlığı ortada yükseltilmiş stilize rozet motifi kullanılmıştır (e, Selvi, 2019). Aynı şekilde giriş kapısının üzerinde ahşaptan oyma bir taç bulunmaktadır (d, Selvi, 2019).

Ahşaptan yarım daire şeklinde dişli kat silmesi ve saçak silmesi bulunmaktadır (d, Selvi, 2019 ve e, Selvi, 2019).

Birinci kat pencerelerinde de zemin kattaki aynı ahşap bordür bulunur. Ahşap kaplama bordürün üst başlığı ortada yükseltilmiş stilize rozet motifi kullanılmıştır (d, Selvi, 2019).

Balkon çıkmasının her iki yanında içinde ahşaptan oyma motiflerin bulunduğu iki adet ahşap çerçeve yer alır. Balkon kapısı ve pencerelerin etrafında ince ahşap çitadan yarım çerçeve oluşturulmuş ve çerçevenin üst başlığı yükseltilerek ahşaptan oyma motif kullanılmıştır (b, Selvi, 2019).

c) Selvi, 2019

d) Selvi, 2019

e) Selvi, 2019

Şekil 4.40: Seferoğlu-II Evi'e ait fotoğraflar

Beşik kemerli çatı saçağı Rönesans üslubunu yansıtır. Yapının en dikkat çeken yeri ise çatı alınlığında bulunan ahşap kabartmalı bezemedir. İçi ahşap işlemeli motifin etrafı yarım daire çerçeve ile çevrilmiş ve çerçevenin üst kısmının ortasına palmet motifi yerleştirilmiştir (b, Selvi, 2019 ve g, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi). Aynı ahşap kabartmalı bezeme arka cephe çatı alınlığında da kullanılmıştır (f, Tuğlacı, 1989).

f) Tuğlacı, 1989

g) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

h) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

Şekil 4.41: Seferoğlu-II Evi'e ait fotoğraflar

4.11 Psakis Köşkü

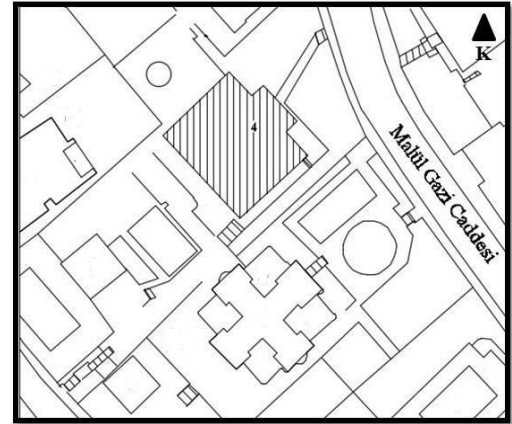
Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi

Cadde: Malul Gazi Caddesi

Numara: 28

Yapım Yılı: 1876

Mimarı: Bilinmiyor

Ev, bugün Malul Gazi Caddesi No:28'de yer almaktadır. Odiseds Psakis tarafından yaptırılan ev, üç katlı ahşap köşktür. Adanın en zarif ve görkemli köşklerinden biridir. Zamanla bakımsızlıktan harap olmuş orjinal yapının yerine günümüzde kagir restorasyonu inşa edilmiştir (a, Selvi, 2019).

86 ada 4 parselde buluna yapıya ait projelere ulaşlamamıştır.

Bahçe içerisinde bulunan yapının girişi Malul Gazi Caddesi'ne bakan kuzeydoğu cephesinin orta aksında yer almaktadır. Yol kotundan yüksekte olan yapıya merdivenlerle ulaşılmaktadır.

Yapı bodrum kat, zemin kat, iki normal kat ve çatı katından oluşan ahşap iskelet sisteme sahiptir.

İki dikmenin taşıdığı birinci kat balkon çıkması giriş önünde giriş sahanlığı oluşturmuştur. Bahçe kotundan yedi basamakla yüksek giriş sahanlığına ulaşılmaktadır. Giriş kapısı çift kanatlı ve ahşap kapıdır. Kapı üzerinde ahşap dilimli camlı bölme bulunmaktadır. Kapı üstünde dört dilimli yarım daire pencere yer alır.

Zemin kat pencereleri demir parmaklı dikdörgen formludur.

Ön cephede orta aksı takip eden çatıya kadar devam eden çıkma ile ön cephe vurgulanmıştır. Girişin üstünde balkon çıkması yer almaktadır. Balkon kapısı çift kanatlı ve ahşap kepenklidir. Kapı üzerinde üç dilimli yarım daire pencere bulunmaktadır.

İkinci katta iki dikmenin desteklediği çatıya kadar devam eden kapalı çıkma yer alır. Pencereler ahşap kepenklerle kapatılmıştır.

Kat silmeleri sadedir. Çatı üçgen formda yükseltilerek çatı arasında mahal alanı oluşturulmuştur.

Rokoko üslubuna sahip yapıda pencere çerçevelerinde, çıkıntı saçaklarında ve cephe duvarındaki ahşap süslemeler bezeme öğeleri olarak ön plana çıkmaktadır.

Zemin kat ve birinci kat pencereleri sade ahşap çita ile çevrelenmiş pencere üstlerinde Art Nouveau stilize rozet bezeme öğesi kullanılmıştır. Aynı bezeme öğesi giriş kapısı ve balkon kapısı üzerinde de yer almaktadır (b, Tuğlacı, 1989).

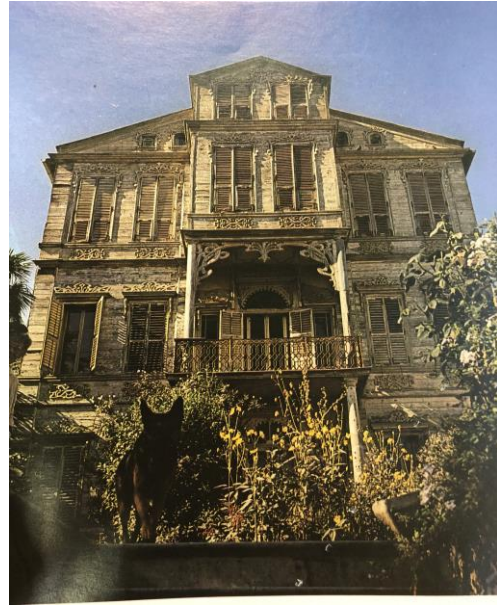
Balkon saçağında dikmeler arasında stilize dal motifi yer almış ve ortada palmet yapraklarından bir sarkıt oluşturulmuştur (b, Tuğlacı, 1989).

İkinci kat ve çatı katı pencere üstlerinde ise Art Nouveau akantus yapraklarından oluşan bezeme öğesi kullanılmıştır (b, Tuğlacı, 1989).

Cephe duvarlarında ise Rokoko süsleme öğelerinden esinlenen stilize rozetler yer almaktadır (b, Tuğlacı, 1989).

a) Selvi, 2019

b) Tuğlacı, 1989

Şekil 4.42: Psakis Köşkü'ne ait fotoğraflar

4.12 Asaduryan Evi

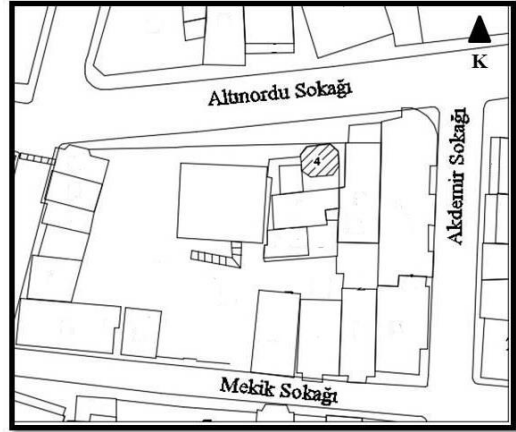
Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi

Cadde: Altınordu Caddesi

Numara: 14

Yapım Yılı: 19.yüzyılın ikinci yarısı

Mimarı: Mimar Seminati

Ev, bugün Altınordu Caddesi No:14'de yer almaktadır. İlk sahipleri, Fransız uyruklu Ston kızı Diyoyani ile Yunan uyruklu Niko olan yapı, iki katlı, çatılı, bodrumlu ve bahçeli ahşap yapıdır. Mimarı İtalyan asıllı Seminati'dir. 13.05.1972 tarih ve 6346 sayılı karar ile GEEAYK tarafından tescilli yapı ilan edilmiştir. 27.06.2018 tarih ve 5495 sayılı karar ile V Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından koruma grubu II olarak belirlenmiştir.

31 ada 10 parselde bulunan yapıya ait projelere ulaşılamamıştır.

Altınordu Caddesi üzerinde kuzey güney yönelimiyle parselde oturan yapının girişi kuzey cephesinin sağında yer alır (a, Selvi, 2019). Yüksek girişli olan yapıya

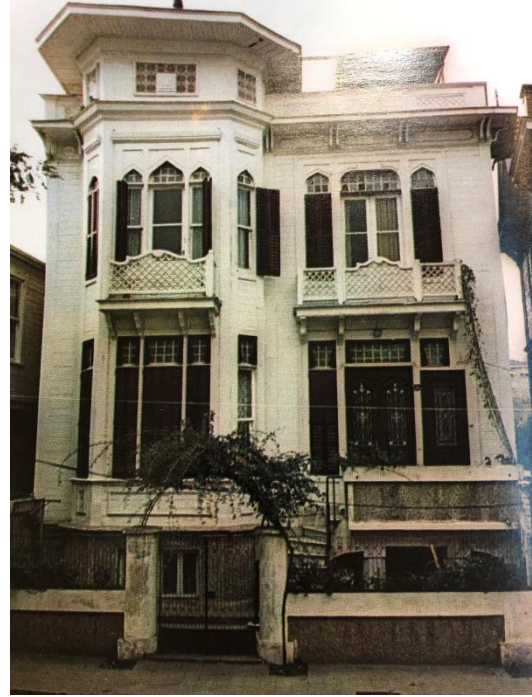
merdivenlerle çıkılarak ulaşılır. Giriş kapısı ahşap ve çift kanatlıdır (a, Selvi, 2019). Kapı üzerinde demir parmaklı cam bulunmaktadır. Kapının sağında ve solunda biri ahşap kepenkli, diğeri demir parmaklı iki pencere vardır (c, Selvi, 2019). Zemin katta kapı ve tüm pencere üzerlerinde ahşap dilimli pencereler bulunmaktadır (a, Selvi, 2019 ve d, Selvi, 2019). Cephe üzerinde bulunan tüm pencereler dikdörtgen ve ahşap kepenklidir (a, Selvi, 2019). Birinci katta kepenkleri açık olan pencerelerin giyotin pencere olduğu görülmektedir (b, Tuğlacı, 1989).

Cephenin sol tarafında hacim kırmalı şekilde çıkma yaparak çatıya kadar yükselmiş ve çatıda kule olarak sonlanmıştır (a, Selvi, 2019).

Birinci katta pencere önlerinde dörder payandanın taşıdığı balkon çıkmaları yer alır (a, Selvi, 2019). Birinci kat pencere üstlerinde at nalı şeklinde ahşap kemerler bulunmaktadır. At nalı şeklindeki kemerler, kulenin alınlığında bulunan yıldız motifli bezemeler, pencerelerdeki geometrik olarak tasarlanmış geometrik çitler İslam geleneğine atıfta bulunmaktadır (b, Tuğlacı, 1989).

a) Selvi, 2019

b) Tuğlacı, 1989

Şekil 4.43: Asduryan Evi'ne ait fotoğraflar

Yapı payandalarla desteklenen geniş çatı saçağına sahiptir. Çatının kulesi Barok üslubu yansıtmaktadır ve geniş saçaklı kırma çatıyla sonlanmıştır (a, Selvi, 2019).

Yapı cephe bezemeleri bakımından oldukça sadedir. Giriş kapısı üzerinde Art Nouveau üslubu ferforje demir parmaklıklar görülmektedir. Ferforje ortasında çiçek desenli motif yer almaktadır. Ferforje yarım daire ile sonlanmış ve çiçek motifleriyle süslenmiştir (d, Selvi, 2019). Sokak kapısının ve zemin kattaki bütün pencerelerde bulunan ahşap dilimli motifler Art Nouveau üslubunu yansıtmaktadır (d, Selvi, 2019).

Birinci kat balkon çıkmaları ahşaptan baklava dilimi şeklinde içleri çiçek motifli korkuluktan oluşmaktadır (d, Selvi, 2019). Balkon çıkmalarını ve çatı saçağını destekleyen payandalar eğrisel oyulmuş kafes dolguludur (c, Selvi, 2019).

c) Selvi, 2019

d) Selvi, 2019

Şekil 4.44: Asduryan Evi'ne ait fotoğraflar

4.13 Patriano Evi

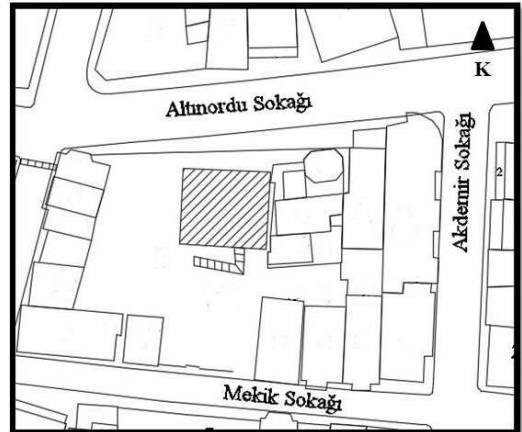
Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi

Cadde: Altınordu Caddesi

Numara: 12

Yapım Yılı: 19.yy

Mimarı: Bilinmiyor

Ev, bugün Altınordu Caddesi No:12'de yer almaktadır. Haralambos tarafından yaptırılan ev, iki katlı, çatı katı olan, bodrumlu, bahçeli, ahşap yapıdır. 13.05.1972 tarih ve 6346 sayılı karar ile GEEAYK tarafından tescilli yapı ilan edilmiştir. 29.12.2011 tarih ve 258 sayılı karar ile V Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından koruma grubu II olarak belirlenmiştir.

31 ada 5 parselde bulunan yapıya ait projelere ulaşılamamıştır.

Altınordu Caddesi üzerinde bahçe içerisinde bulunan yapının girişi kuzey cephesinin orta aksında yer alır (c, Adalar Müzesi Arşivi).

Yüksek girişli yapıya merdivenlerden çıkılarak ulaşılır. Giriş kapısı ahşap ve çift kanatlıdır. Kapının her iki tarafında ahşap çerçeveli pencere bulunmaktadır. Kapı üstü ve yanlarındaki pencerelerde stilize vitray etkili cam bölümlenmeler, ölçü ve oranlarıyla Art Nouveau etkisi taşır (c, Adalar Müzesi Arşivi). Aynı etki zemin kattaki pencere kanat dilimlerinde ve üstlerindeki yatay bant pencerelerinde de devam etmektedir (d, Tuğlacı, 1989).

Girişi üstünde orta aksı ortalayan dikmelerle desteklenen balkon çıkması yer alır (e, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi). Dikmeler arasında girişi tanımlayan basık kemer formu bulunmaktadır (d, Tuğlacı, 1989).

Zemin kat ile birinci kat arasında sade ahşap kat silmesi bulunur (e, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

Pencereler dikdörtgen ahşap çerçeveli ve çift kanatlıdır. Zemin kat pencereleri ahşap kepenklerle örtülüdür. Eski fotoğraflara baktığımızda bu kepenklerin sonradan eklendiği görülmektedir (c, Adalar Müzesi Arşivi ve d, Tuğlacı, 1989).

Zemin kat pencerelerinin üstünde ahşaptan uçlarında damla motifi bulunan taç bulunmaktadır (b, Selvi, 2019).

Balkon çıkmasının üstünde üçgen formlu kırma çatı oluşturulmuştur. Çatı katında cephede payanda ile desteklenen küçük bir balkon bulunmaktadır (d, Tuğlacı, 1989).

Neo Klasik cephe üslubuna sahip yapı, ön cephesindeki balkon ve saçaklı payandalarıyla dikkat çekmektedir.

Girişte dikmeler arasında içi kafes dolgulu eğrisel payandalar bulunmaktadır (d, Tuğlacı, 1989). Balkon korkulukları ahşaptır.

Zemin katta pencerelerin üst köşelerinde birer tane dairesel rozet bulunmaktadır (e, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi ve g, Selvi, 2019).

Bahçe kapı girişi ve bahçe korkulukları demirden yapılmış süs öğeleriyle dikkat çekicidir. Bahçe kapısında stilize dal şeklinde kıvrılarak iç içe geçmiş motifler Art Nouveau üslubunu yansıtmıştır (f, Selvi, 2019). Aynı durum bahçe korkuluğunda devam ettirilmiştir (c, Adalar Müzesi Arşivi).

Çatı saçağını destekleyen payandalar sade ve üçgen formundadır (d, Tuğlacı, 1989).

a) Adalar Müzesi Arşivi

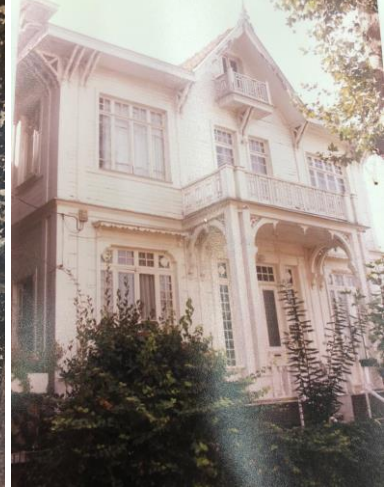
b) Selvi, 2019

c) Adalar Müzesi Arşivi

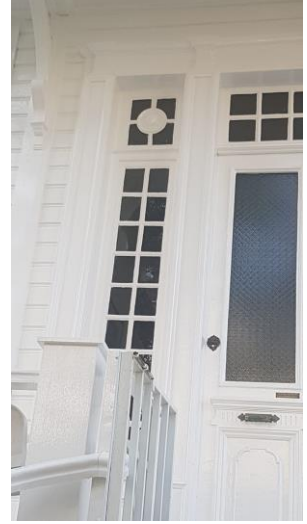
d) Tuğlacı, 1989

e) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

f) Selvi, 2019

g) Selvi, 2019

Şekil 4.45: Patriano Evi'ne ait fotoğraflar

4.14 Resiyan Evi

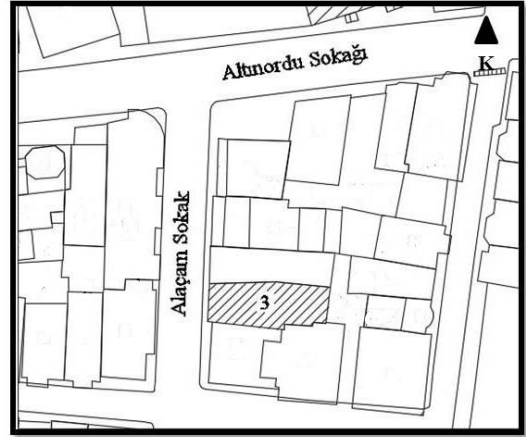
Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi

Sokak: Alaçam Sokak

Numara: 11

Yapım Yılı: 20.yy başları

Mimarı: Bilinmiyor

Ev, bugün Alaçam Sokak No:11'de yer almaktadır. Santuth Reisman tarafından yaptırılan ev, iki katlı, ahşap yapıdır.

32 ada 5 parselde bulunan yapıya ait projelere ulaşılamamıştır.

Doğu batı yönelimli parsel üzerine oturan yapının girişi batı cephesinde yer alır. Giriş, batı cephesinin sol tarafından ahşap çift kanatlı kapıdan sağlanmaktadır (a, Selvi, 2019). Girişin önünde sokak kotundan birkaç basamakla ulaşılan sahanlık bulunmaktadır (b, Tuğlacı, 1989).

a) Selvi, 2019

b) Tuğlacı, 1989

Şekil 4.46: Reisman Evi'ne ait fotoğraflar

Giriş kapısı üzerinde demir parmaklı cam vardır. Kapının yanında ise dar uzun demir parmaklı giyotin pencere yer alır. Kapı üzerinde yatay bant pencereler bulunmaktadır (d, Selvi, 2019).

Giriş üzerinde cephe geri çekilerek küçük bir balkon oluşturulmuştur. Cepheye bulunan pencereler ahşap çerçeveli ve ahşap kepenklidir (a, Selvi, 2019).

Birinci katta cephenin sağında iki payandanın desteklediği yarım altıgen şeklinde cumba çıkması yer almaktadır (a, Selvi, 2019 ve c, Selvi, 2019).

Zemin kat ve birinci kat arasında sade bir kat silmesi bulunmaktadır (a, Selvi, 2019).

Yapının geniş saçığı ikişerli ya da üçerli payandalarla desteklenmiştir (b, Tuğlacı, 1989).

Oldukça sade olan yapının bezemeleri giriş ve balkon saçığında görülmektedir. Saçıklarda S ve C kıvrımlarının oluşturduğu eğrisel bir motif yer almaktadır. Balkon korkuluğu ahşaptır (a, Selvi, 2019).

Çıkma ve saçığı destekleyen payandalar eğrisel ve sadedir (e, Selvi, 2019).

c) Selvi, 2019

d) Selvi, 2019

e) Selvi, 2019

Şekil 4.47: Reisman Evi'ne ait fotoğraflar

4.15 Bukardos Evi-I

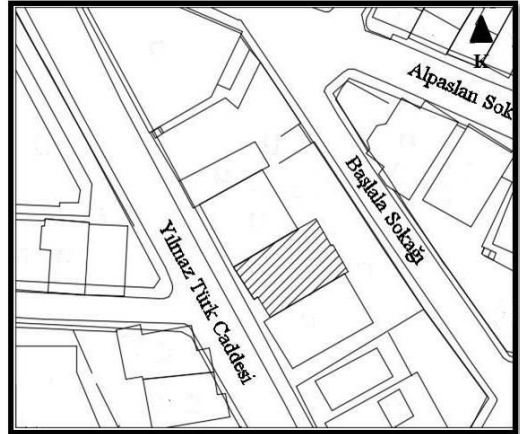
Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi

Cadde: Yılmaz Türk Caddesi

Numara: 7

Yapım Yılı: Bilinmiyor

Mimarı: Bilinmiyor

Ev, bugün Yılmaz Türk Caddesi No:7'de yer almaktadır. Bukardos Ailesi tarafından yaptırılan ev, iki katlı, kuyusu ve sarnıcı bulunan bahçeli yapıdır. 17.04.2004 tarih ve 1832 sayılı karar ile V Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından tescilli yapı ilan edilmiştir ve koruma grubu II olarak belirlenmiştir.

50 ada 3 parselde bulunan yapıya ait projelere ulaşamamıştır.

Yılmaz Türk Caddesi üzerinde bulunan güneybatı kuzeydoğu yönelimli parselde oturan yapı, bodrum ve zemin kattan oluşmaktadır. Bahçe içerisinde bulunan yapının girişi güneybatı cephesinin orta aksında yer alır (a, Selvi, 2019).

Yüksek girişli yapıya merdivenlerle çıkılarak ulaşılır. Giriş önünde dikmelerle desteklenen geniş bir teras oluşturulmuştur. Giriş kapısı çift kanatlı ahşap kapıdır (b, Adalar Müzesi Arşivi).

Cephede büyük dikdörtgen pencereler ahşap kepenklerle kapatılmıştır (c, Tuğlacı, 1989).

Bodrum kat bahçe seviyesinin altında kalmaktadır. Yükseltilmiş terasın altında bodrum katın ufak pencereleri bulunur (a, Selvi, 2019).

a) Selvi, 2019

b) Adalar Müzesi Arşivi

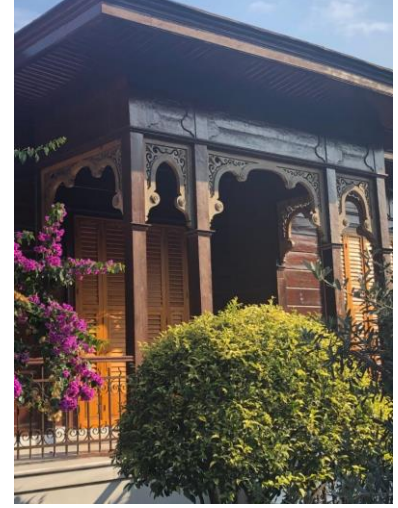
Şekil 4.48: Bukardos-I Evi'ne ait fotoğraflar

Yapı kırma çatılı ve geniş saçaklıdır. Daha önce cephe rengi beyaz olan yapıda, daha sonra cephede değişikliğe gidilerek kahverengiye boyanmıştır (c, Tuğlacı, 1989 ve d, Selvi, 2019).

Yapı cephe bezemeleri bakımından oldukça sadedir. Cephede giriş sahanlığı dikmeleri arasında Art Nouveau stilize dal kıvrımlı ahşap oyma motifler bulunmaktadır (d, Selvi, 2019). Aynı zamanda çatı alınlığında dilimli ahşap kabartmalı motifler Art Nouveau üslubunu yansıtmaktadır (d, Selvi, 2019).

c) Tuğlacı, 1989

d) Selvi, 2019

Şekil 4.49: Bukardos-I Evi'ne ait fotoğraflar

4.16 Mustafa Kaptan Evi

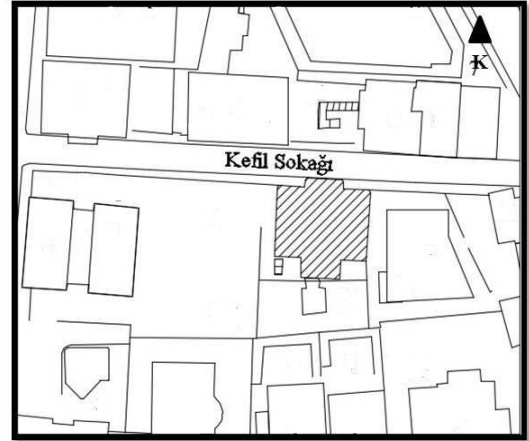
Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi

Sokak: Kefil Sokak

Numara: 5

Yapım Yılı: Bilinmiyor

Mimarı: Bilinmiyor

Ev, bugün Kefil Sokak No:5'te yer almaktadır. Mustafa Kaptan tarafından yaptırılmış olan ev, iki katlı, bahçeli ahşap yapıdır.

84 ada 10 parselde bulunan yapının projelerine ulaşamamıştır.

Kefil Sokak üzerinde kuzey güney yönelimli parselde oturan yapı, Kefil Sokak'tan girişe sahiptir. Giriş kuzey cephenin orta aksında yer alır (c, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

Yüksek girişli olan yapıya beş basamaklı merdivenden çıkılarak ulaşılır. Giriş kapısı ahşap ve çift kanatlıdır (d, Selvi, 2019).

Kapı üzerinde demir parmaklı cam bulunmaktadır. Kapının her iki yanında demir parmaklı giyotin pencere bulunur. Kapı üzerinde ise yatay bant pencere vardır (f, Selvi, 2019).

Girişin üstünde orta aksı hizalayan dikmelerle desteklenen balkon çıkması bulunmaktadır. Balkon kapısı ahşap ve çift kanatlıdır. Kapı üzerinde yatay bant pencere bulunur (c, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi). Kapının her iki tarafında dar uzun giyotin pencere bulunmaktadır.

Dış cephesi ahşap üzeri beyaz yağlı boyadır. Cephede bulunan pencereler giyotin pencere üzeri ahşap kepenklidir (b, Tuğlacı, 1989).

a) Adalar Müzesi Arşivi

b) Tuğlacı, 1989

Şekil 4.50: Mustafa Kaptan Evi'ne ait fotoğraflar

Girişin üzerinde bulunan sundurma ve saçak süslemeleri kahverengi boyalıdır (d, Selvi, 2019).

Yapı payandalarla desteklenen geniş çatı saçığına sahiptir (c, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

Ampir üsluba sahip yapıda cephe bezemesi giriş üzeri sundurmasında ve çatı silmesinde görülmektedir.

Giriş kapısı üzerinde oluşturulmuş iç içe geçmiş daire motifi Art Nouveau üslubunu yansıtmaktadır (f, Selvi, 2019).

Giriş saçığını oluşturan dikmeler arasında ahşaptan oyma motifler yer almaktadır (d, Selvi, 2019). Sundurmanın üzerinde ise kahverengi ahşaptan kıvrımssal motifler yer almaktadır (e, Selvi, 2019).

Birinci kat balkon korkuluğu ahşaptan oyma bezemelerden oluşturulmuştur. Balkon saçağında dikmeler arasında aynı şekilde ahşaptan kıvrımsal motifler yer almaktadır (d, Selvi, 2019).

Çatı silmesi baklava dilimi motifinden oluşturulan dizi ile çevrelenmiştir (c, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi). Geniş çatı saçağını destekleyen payandalar ise eğrisel motifli ahşaptan oluşmaktadır (e, Selvi, 2019).

e) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

d) Selvi, 2019

e) Selvi, 2019

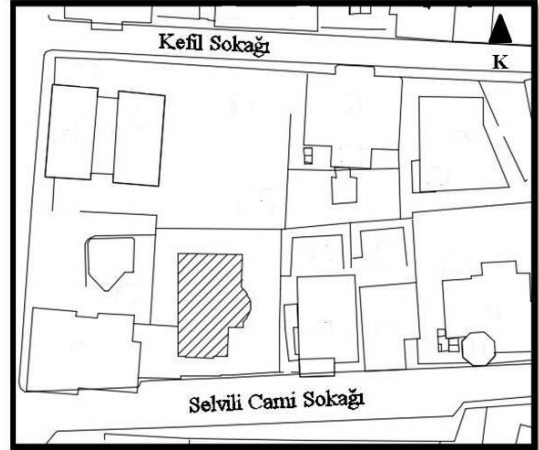

f) Selvi, 2019

Şekil 4.51: Mustafa Kaptan Evi'ne ait fotoğraflar

4.17 Lambridis Evi

Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi
Sokak: Selvili Cami Sokak
Numara: 10
Yapım Yılı: 19.yy sonu
Mimarı: Andonis F. Dimitrakopulos

Ev, bugün Selvili Cami Sokak No:10'da yer almaktadır. Yani Lambridis tarafından yaptırılan ev, iki katlı, bodrumlu, ahşap yapıdır. 13.05.1972 tarih ve 6346 sayılı karar ile GEEAYK tarafından tescilli yapı ilan edilmiştir. 18.11.2009 tarih ve 2156 sayılı kararı ile V Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından koruma grubu II olarak belirlenmiştir.

84 ada 5 parselde bulunun yapıya ait projelere ulaşılammıştır.

Bahçe içinde yol cephesinden iki katlı, arka bahçe kotundan bodrumlu ahşap iskelet sisteme sahip yapıdır. Kuzey güney yönelimli parsel üzerine oturan yapının dört cephesi açıktır.

Binaya giriş güney cephesinden merdivenlerle doğu cephesinden sağlanmaktadır (c, Tuğlacı, 1989). Çift kanatlı ahşap giriş kapısı binanın zemin katında yer almaktadır (b, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi). Giriş kapısının üstünde camlı bir bölme bulunmaktadır. Cam üzerinde bulunan ahşap baklava dilimli motif tadilat sonrası kaldırılmıştır (e, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi ve b, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi). Giriş kapısı kemerli ahşap çerçeve ile vurgulanmıştır (a, Selvi, 2019).

Girişin önünde küçük bir teras bulunmaktadır. Terasın üstünde dikmelerle taşınan balkon çıkması yer almaktadır. Dikmeler arasında bulunan basık kemer formu girişi vurgulamıştır. Balkon kapısı ve balkona bakan pencerelerin etrafında kemerli ahşap çerçeve bulunmaktadır (a, Selvi, 2019).

Demir olan balkon korkuluğu tadilat sonrası ahşap korkuluğa dönüştürülmüştür (a, Selvi, 2019 ve d, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

Cephede bulunan pencereler ahşap kepenklerle kapatılmıştır. Kepenklerin açık olduğu yerlerde pencerelerin giyotin pencere olduğu anlaşılmaktadır (a, Selvi, 2019).

a) Selvi, 2019

b) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

Şekil 4.52: Lambridis Evi'ne ait fotoğraflar

Zemin kat pencere üstlerinde ahşap dilimli küçük pencereler bulunmaktadır. Aynı zamanda güney ve doğu cephelerinde bulunan pencerelerin üzerinde stilize vitray etkili cam bölümlenmeler yer alır. Pencere üzerlerinde bulunan bu detaylar Art Nouveau etkisi taşımaktadır (d, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi ve f, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

Selvili Cami Sokak'a bakan güney cephesinde ahşap küçük bir balkon yer almaktadır. Birinci kat balkon kapısı ve pencerelerinin etrafında kemerli ahşap çerçeve bulunmaktadır (d, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

Doğu cephesinin orta aksı oval şekilde öne çıkarılarak çatıya kadar devam eden kule görünümü kazandırılmıştır (b, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

Yapının geniş saçakları eğrisel payandalarla desteklenmiştir (a, Selvi, 2019).

Barok etkisinin görüldüğü yapıda bezeme öğeleri dikme aralarında ve pencere üstlerindedir.

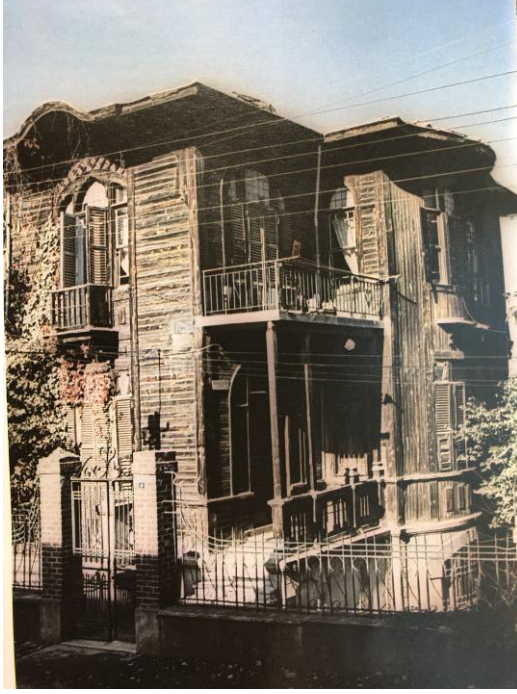
Giriş terasında buluna dikmeler arasında ahşaptan eğrisel kemer motifli süs öğeleri bulunmaktadır. Eski fotoğraflara bakıldığında bu bezeme öğelerinin sonradan eklendiği görülmektedir (a, Selvi, 2019 ve c, Tuğlacı, 1989).

Zemin katta pencere üstlerinde görülen ahşap dilimli motifler Art Nouveau üslubunu yansıtmaktadır (d, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi). Aynı dilimli motif kapı üzerinde de bulunmaktadır.

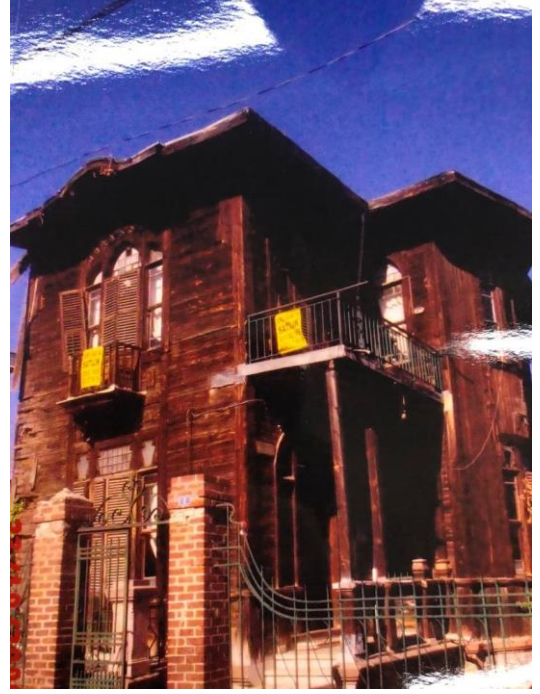

Güney cephesinde birinci katta bulunan küçük balkon çıkmasını iki adet sade üçgen payandalar taşımaktadır (d, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

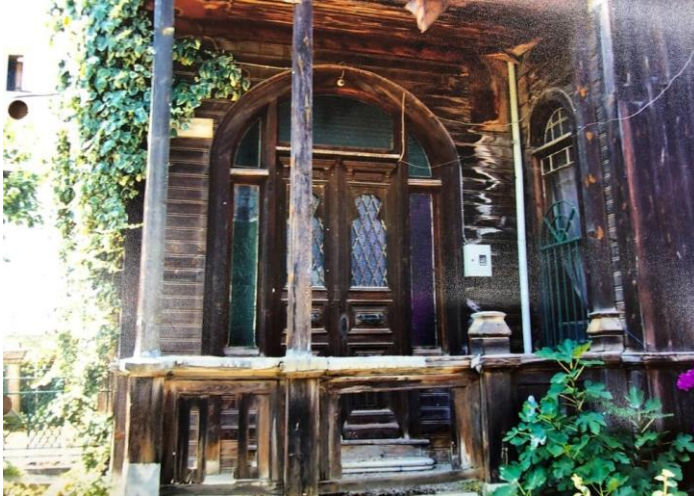
Geniş çatı saçağını eğrisel oyulmuş ahşap payandalar desteklemektedir.

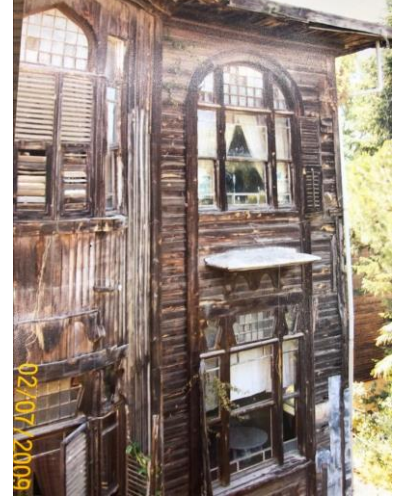
c) Tuğlacı, 1989

d) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

e) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

f) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

Şekil 4.53: Lambridis Evi'ne ait fotoğraflar

4.18 Demircibaşyan Köşkü

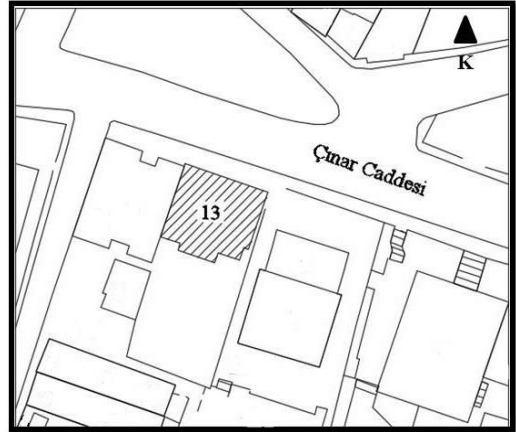
Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi

Cadde: Çınar Meydanı

Numara: 76

Yapım Yılı: 19.yy ikinci yarısı

Mimarı: Gırgırcı Nikola Kalfa

Ev, bugün Çınar Meydanı No:76'da yer almaktadır. Levon Demircibaşyan tarafından yaptırılan ev, üç katlı bahçeli ahşap köşktür. Bir dönem köşk 'Villa Sans Souci' adıyla anılmıştır. 17.05.1985 tarih ve 1515 sayılı karar ile Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından tescilli yapı ilan edilmiştir.

76 ada 13 parselde bulunan yapıya ait projelere ulaşılamamıştır.

Kuzey güney yönelimiyle parselde oturan yapının girişi Çınar Meydanı'na bakan kuzey cephenin orta aksında yer alır (a, Tuğlacı, 1989). Bahçe içinde üç katlı; zemin üstü iki katı bulunan ahşap iskelet sisteme sahiptir. Cephenin orta bölümü geri çekilerek giriş sahanlığı oluşturulmuştur. Giriş kapısı ahşap ve çift kanatlıdır. Kapı üzerinde ahşap diyagonal çatalı cam bölmesi bulunmaktadır. Kapının her iki yanında demir parmaklı dikdörtgen pencereler yer alır (f, Selvi, 2019).

Birinci katta giriş üstünde orta kısım geri çekilerek balkon çıkması oluşturulmuştur. Balkon kapısı ahşap ve çift kanatlıdır (e, Selvi, 2019).

Katlar arasında ahşap dişli motiften kat silmesi bulunmaktadır (a, Tuğlacı, 1989).

Birinci kattaki balkon çıkması ikinci katta da dört dikme ve dört payandanın desteklediği geniş bir balkon çıkmasıyla vurgulanmış, balkon cephe boyunca devam ettirilmiştir. Balkon demir korkuluktur ve dört adet metal dikme bulunmaktadır (a, Tuğlacı, 1989).

Pencereler dikdörtgen formlu ahşap kepenklidir (g, Selvi, 2019).

Neo Barok üsluba sahip yapıda cephe bezemeleri balkon saçağında ve çatı alınlığında görülmektedir.

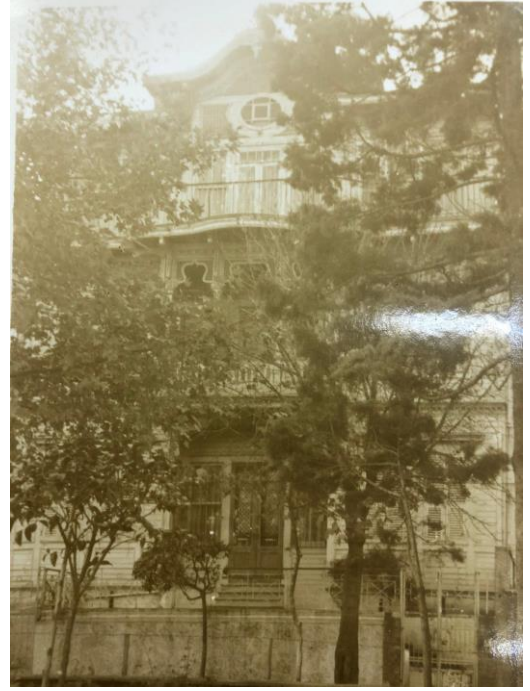
Birinci kat balkon korkuluğu ahşaptır. Balkon saçağında dikmeler arası kafes dolgulu dilimli ahşap motifler Art Nouveau üslubunu yansıtmaktadır (e, Selvi, 2019).

İkinci kat balkon çıkmasını destekleyen payandalar eğrisel formlu ve sadedir (a, Tuğlacı, 1989).

Kule olarak yükseltilmiş çatı alınlığında dairesel pencere bulunmaktadır (d, Selvi, 2019). Pencere etrafı diyagonal çıtalarla çevrelenmiş içi ahşap dolgulu kabartma ile bezenmiştir. Yapının en dikkat çeken yeri bu bezemeler olmuştur (e, Selvi, 2019).

a) Tuğlacı, 1989

b) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

c) Selvi, 2019

d) Selvi, 2019

e) Selvi, 2019

f) Selvi, 2019

g) Selvi, 2019

Şekil 4.54: Demircibaşyan Köşkü'ne ait fotoğraflar

4.19 Taranto Köşkü

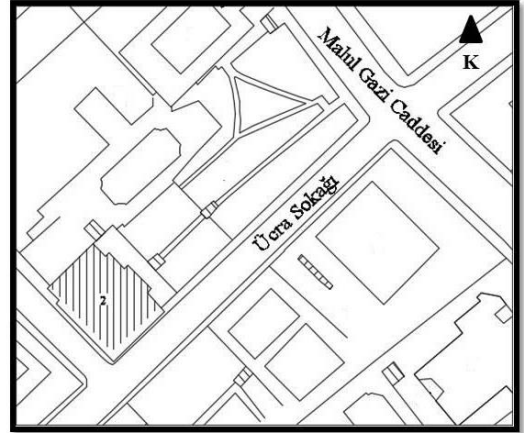
Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi

Cadde: Malul Gazi Caddesi

Numara: 34

Yapım Yılı: 19.yy

Mimarı: Bilinmiyor

Ev, bugün Malul Gazi Caddesi No:4'te yer almaktadır. Jüdit Taranto tarafından yaptırılan ev, iki katlı, bahçeli ve havuzlu ahşap köşktür. 25.12.1991 tarih ve 4047 sayılı karar ile III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından tescilli yapı ilan edilmiştir. 05.11.1999 tarih ve 660 sayılı karar ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından koruma grubu II olarak belirlenmiştir.

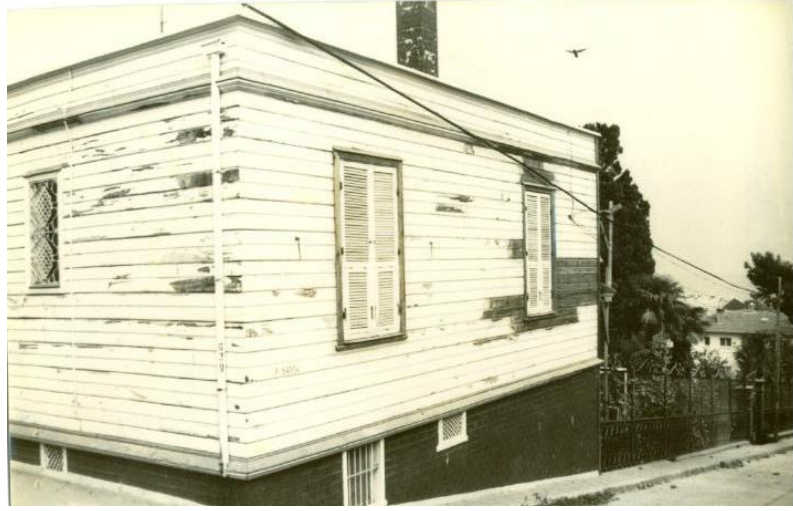
86 ada 1 parselde bulunan yapıya ait projelere ulaşılamamıştır.

Güneydoğu kuzeybatı yönelimli parselde oturan yapı, bahçe içinde, yola bakan güneydoğu cephesinden bir katlı, arka bahçeye bakan kuzeybatı cephesinden iki katlı

aħşap iskelet sisteme sahiptir (b, Adalar Belediyesi Arşivi). Binanın dört cephesi aktır.

a) Selvi, 2019

b) Adalar Belediyesi Arşivi

Şekil 4.55: Taranto Köşkü'ne ait fotoğraflar

Binanın iki girişi olmakla beraber ana giriş kuzeybatı cephesinin orta aksındadır (d, Tuğlacı, 1989). Çift kanatlı aħşap giriş kapısı binanın zemin katındadır. Girişin önünde bulunan teras güneybatı cephesindeki girişe geçişi sağlamaktadır (e, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

ne ıkarılan giriş kapısının üstü orta aksı takip eden çıkma balkonla devam ettirilerek düşey çizgide anıtsal bir ifade kazandırılmıştır. Bu düşey ifade üçgen çatı alınlığı ile taçlandırılmıŐtır (d, Tuğlacı, 1989).

Güneybatı cephesinde dikmelerle taşınan cephe boyunca devam eden balkon çıkması bulunmaktadır (e, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

Pencereler dikdörtgen formlu ve aħşap kepenklidir.

Neo Klasik cephe üslubuna sahip olan yapıda bezeme öğeleri birinci kattaki korkuluklarda görülmektedir.

Birinci kat balkon korkulukları birbirine geçmiş S kıvrımlı aħşap oymadır (e, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

Cephede bulunan pencerelerin etrafında sade aħşap ereve bulunmaktadır (b, Adalar Belediyesi Arşivi).

Zemin katta güneybatı cephesinde bulunan aħşap dikmeler sadedir (e, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi).

Zemin katta kuzeybatı cephesinde girişin üstünde bulunan balkon kapısının yanındaki pencere demir korkuluklarının kenarları kıvrımsal ortasında diyagonal motifin bulunması Art Nouveau üslubunu yansıtmaktadır. Aynı demir korkuluk güneydoğu cephesinde de görülmektedir (c, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi ve f, Selvi, 2019).

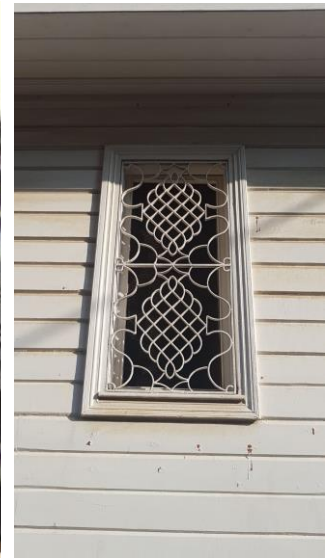
c) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

d) Tuğlacı, 1989

e) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

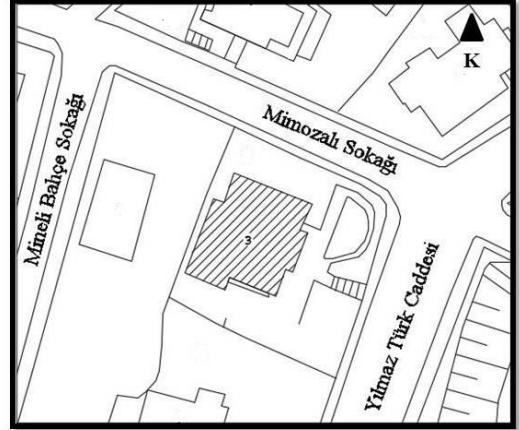

f) Selvi, 2019

Şekil 4.56: Taranto Köşkü'ne ait fotoğraflar

4.20 Patrikiadis Köşkü-I

Bulunduğu Yer: Maden Mahallesi
Cadde: Yılmaz Türk Caddesi
Numara: 64
Yapım Yılı: 19.yy
Mimarı: Bilinmiyor

Ev, bugün Yılmaz Türk Caddesi No: 64'te yer almaktadır. Haralambos Patrikiadis tarafından yaptırılan köşk, üç katlı, bahçeli, ahşap yapıdır.

69 ada 4 parselde bulunan yapıya ait projelere ulaşılamamıştır.

Doğu batı yönelimli parselde oturan yapıya giriş güney cephesinden merdivenlerle birinci kattan sağlanmaktadır. Giriş sahanlığı camekanla kapatılmıştır (a, Adalar Müzesi Arşivi).

Yol kotundan yüksekte olan yapının zemin katına bahçe içerisinden merdivenlerle ulaşılmaktadır (b, Selvi, 2019).

Yılmaz Türk Caddesi'ne bakan doğu cephesinde zemin katta veranda bulunmaktadır. Ön cephede verandaya açılan büyük kahverengi ahşap pencereler çift kanatlıdır (a, Adalar Müzesi Arşivi).

Birinci katta dikmelerle desteklenen cephe boyunca devam eden balkon yer almaktadır. Balkon korkulukları demirdendir (a, Adalar Müzesi Arşivi). Mahallerden balkona açılan balkon kapıları çift kanatlı ve ahşap kepenklidir.

İkinci katta cephe ortasında dört payandanın taşıdığı ahşap balkon bulunmaktadır (a, Adalar Müzesi Arşivi). Balkon kapısı ahşap ve çift kanatlıdır.

a) Adalar Müzesi Arşivi

b) Selvi, 2019

Şekil 4.57: Patrikiadis-I Köşkü'ne ait fotoğraflar

İkinci katta bulunan pencereler dikdörtgen ve ahşap kepenklidir.

Birinci kat ile ikinci kat arasında ahşap dişli motiften kat silmesi bulunmaktadır (c, Selvi, 2019).

Yapının çatı şekli üçgen formlu kırma çatıdır. Doğu cephesinde cephe ortasında dikmelerle desteklenen üçgen bir çatı alınlığı oluşturulmuştur (c, Selvi, 2019).

Neo Klasik üsluba sahip yapıda bezeme öğeleri ikinci kat balkon korkuluğunda, çatı alınlığında ve payandalarda görülmektedir.

İkinci kat balkon çıkmasını destekleyen payadalar eğrisel ve ortada çiçek motifinden oluşmaktadır (d, V No'lu K.V.K.B.K Arşivi). İkinci kat balkon korkulukları S ve C kıvrımlı motiftendir (c, Selvi, 2019).

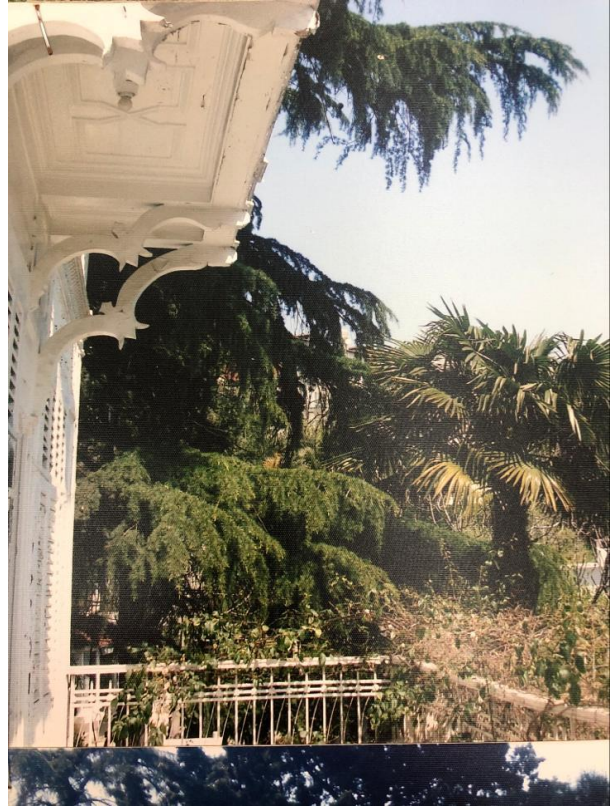
Balkon saçağında dikmeler arasında eğrisel bezeme ögesi oluşturulmuştur. Aynı bezeme öğeleri balkon içinde duvarda ahşap kabartma şeklinde görülmektedir (c, Selvi, 2019).

Çatı alınlığı ahşap floral kabartmalı çerçeveler Art Nouveau üslubunu yansıtmaktadır. Aynı ahşap çerçeveler birinci kat balkon kapısı üstlerinde ve ikinci kat pencere altlarında da görülmektedir (c, Selvi, 2019). Çatı saçağı eğrisel formda ahşap payandalarla desteklenmiştir (a, Adalar Müzesi Arşivi).

c) Selvi, 2019

d) V No'lu K.V.K.B.K Arşivi

Şekil 4.58: Patrikiadis-I Köşkü'ne ait fotoğraflar

5. DEĞERLENDİRME

Geçmiş yüzyıllarda şehre uzak inziva ve sürgün yeri işlevi gören İstanbul Prens Adaları, 19. yüzyılda yaşanan politik, ekonomik ve toplumsal değişimlerin bir yansıması olarak Osmanlı İstanbul’unda öne çıkan varlıklı üst sınıfın rağbet ettiği sayfiye yerleri arasına girmiştir. Adalar içerisindeki en büyük ada olan Büyükkada, 19. yüzyıldan itibaren, İstanbul’da ekonomik ve kültürel olarak öne çıkan bir toplumsal kesimin çağdaş yaklaşım, düşünce ve gereksinimlerini karşılayacak şekilde üretilen mimari üslup örneklerinin görüldüğü yerlerden olmuştur. Köşk ve konaklarda devrin tarihselci ve seçmeci eğilimlerine uygun biçimde Neo Klasik, Neo Gotik, Neo Barok, Rönesans Rokoko gibi üslupların çeşitli örnekleri adanın sokak ve caddelerinde karşımıza çıkmaktadır. Büyükkada’daki birçok ev, Osmanlı ve Avrupa mimari özelliklerinin ve dekoratif unsurlarının, geleneksel mimari kelime dağarcığını geliştirmek için usta kalfalar ve mimarlar tarafından kabul edildiği ve sentezlendiği görülmektedir (Kuban, 1982). Bunların arasında Art Nouveau üslup cephe bezeme ve biçimlenmeleri, bir yenilik ve modernizmin habercisidir.

Büyükkada konaklarında plan oluşumları çevre, bahçe, cadde ve deniz ile ilişkisine göre biçimlenmiştir. İncelenen projelerde plan şemalarına bakıldığında bazı yapıların karniyarik plan tipine sahip olduğu görülmektedir (bkz. Katalog 4.1: Yuvanoğlu Köşkü). Çoğunlukla yüksek girişli olan yapılarda basamaklarla bahçeden ya da sokaktan giriş sağlanmakta ve ortada bulunan sofadan yaşam alanlarına ulaşılmaktadır. Sofalar bazen merdivenlerle diğer katlarla düşey sirkülasyonu sağlarken, bazen de manzaraya açılan mahaller olmuştur (bkz. Katalog 4.3: Usulcuoğlu Köşkü-II). Bunun yanı sıra geleneksel plan tipinin dışına çıkılarak, yaşam alanlarına doğrudan dahil olunan plan tipleri geliştirilmiştir (bkz. Katalog 4.7: Maidis Yalısı).

Yapı cepheleri özellikle bahçeye ya da caddeye bakan cepheler, çevreyle olan ilişkisi güçlenecek şekilde tasarlanmıştır. Girişlerde tasarlanan verandalar ve genellikle giriş üzerinde balkon çıkmaları yapının çevre ile olan ilişkisini artırmıştır. Cephelerde kullanılan Fransız balkonları yapıların çevre ile daha şeffaf ilişki kurmasını

sağlamıştır. Örneğin; Lambridis Evi'nde (bkz. Katalog 4.17) çevre ilişkisi girişteki veranda ve birinci kattaki balkon ile sağlanmıştır.

Ön cepheler, özellikle tur yolları üzerinde bulunan yapılar dekoratif vurgularla daha süslü hale getirilmiştir. Dantel gibi işlenmiş bezemeler, Neo Grek alınlıklar, sivri eğimli çatılar ve çatıdan yükselen kuleler gibi cephe öğeleri sokağa bakan cephelerde yerini almıştır. Örneğin; Abdülkadir Efendi Köşkü'nde (bkz. Katalog 4.6) caddeye bakan cephe, dantel süslü balkon saçakları, üçgen formlu eğimli çatı formu, ve balkon gibi vurgu öğeleriyle tasarlanmıştır.

Cephe bezemeleri ise özellikle balkon korkulukları ve saçaklarında, çatı alınlıklarında, pencere ve kapı çerçevelerinde, çatı kulelerinde ön plana çıkmıştır. Yunan, Gotik, Art Nouveau, Barok, Rokoko bezeme öğelerinin kullanıldığı dönemler olmuştur. Örneğin; Yuvanoğlu Köşkü (bkz. Katalog 4.1) ve Usulcuoğlu Köşkü'nde (bkz. Katalog 4.3) Art Nouveau bezeme öğeleri balkon korkulukları ve saçaklarında kullanılmıştır. Klasik üslupta kullanılan alınlık, ana caddelere bakan cephelerde ön cepheyi vurgulamak için tercih edilmiştir. Örneğin; Seferoğlu Evi-II'nin (bkz. Katalog 4.10) Malul Gazi Caddesi'ne bakan cephesinde ahşap kabartmalı alınlık yapının en dikkat çeken yeri olmuştur. Art Nouveau bezeme öğeleriyle süslenerek cephede vurgu sağlanmıştır.

Tezde incelenen konutların projelerinin hepsine Adalar Belediyesi ve V Numaralı Kurul arşivinden ulaşılamamıştır. Ulaşılabilen projeler üzerinden yapıların plan tipolojileri hakkında fikir sahibi olunmuştur. Adalardaki konakların dışa dönük yaşam tarzını benimsediği, masif beden duvarların balkon ve büyük pencereler sayesinde çevre ile şeffaf bir ilişki kurulduğu anlaşılmaktadır. Cephelerde kullanılan bezeme öğeleri ise evlerin genel biçimini etkilememiş, ancak etkileyici ve fiziksel görüntü yaratmak açısından evlerin özgünlüğünü ve anıtsallığını zenginleştirmiştir.

Maden Mahallesi'nde incelenen 20 konut;

Yapıların Kütle Düzenine Göre Değerlendirilmesi

- Yapım sistemine göre değerlendirilmesi
- Kat adedine göre değerlendirilmesi
- Çıkma tipine göre değerlendirilmesi
- Çatı şekline göre değerlendirilmesi
- Yapıların giriş kotlarına göre değerlendirilmesi

Yapıların Cephe Düzenlerine Göre Değerlendirilmesi

- Giriş kapılarının cephede konumlarına göre değerlendirilmesi
- Yapıların pencerelerinin formlarına göre değerlendirilmesi
- Art Nouveau bezemelerine göre değerlendirilmesi

alt başlıklarda incelenmiştir.

5.1 Yapıların Kütle Düzenlerine Göre Değerlendirilmesi

5.1.1 Yapım sistemine göre değerlendirilmesi

Maden Mahallesi bölgesinde araştırılması yapılan sivil mimarlık örnekleri 19. yüzyılın son çeyreği ile 20. yüzyılın başlarında inşa edilmiş olan kagir ve ahşap yapılardır. İncelenen yirmi eser içerisinde 17 eserin ahşap iskelet sisteme, 3 eserin ise kagir yapım sistemine sahip olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 5.1).

Çizelge 5.1: Maden Mahallesi'ndeki yapıların yapım sistemine göre değerlendirilmesi

	Ahşap Yapı	Kagir Yapı
Yuvanoğlu Köşkü	X	
Meziki Köşkü		X
Usulcuoğlu Köşkü-II	X	
Çehreli Köşkü	X	
Çavuşoğlu Köşkü-II	X	
Abdülkadir Efendi Köşkü	X	
Maidis Yalısı	X	
Sofia Evi	X	
Seferoğlu Evi-I		X
Seferoğlu Evi-II	X	
Psakis Köşkü		X
Asaduryan Evi	X	
Patriano Evi	X	
Reisyan Evi	X	
Bukardos Evi-I	X	
Mustafa Kaptan Evi	X	
Lambridis Evi	X	
Demircibaşyan Evi	X	
Taranto Köşkü	X	
Patrikiadis Köşkü	X	

Kaynak: Selvi, 2020

Eserlerin bakımları yapılarak özgün yapım sistemleri korunmuş ancak, Psakis Köşkü bakımsızlıktan yıkılarak yerine kagir yapım sistemine sahip yeni yapı inşa edilmiştir. İnşa edilen bu yapıların bir kısmı büyük parsellere sahip bahçeli, havuzlu köşk niteliğinde bir kısmı ise dar parselasyon düzeninde bitişik sokak dokusuna sahiptir.

5.1.2 Kat adedine göre değerlendirilmesi

Maden Mahallesi'nde kat yüksekliklerine göre incelenen konutlara bakıldığında, genel olarak konutların iki, üç veya dört katlı olduğu anlaşılmıştır. Eğimli arazi üzerine oturan yapıların çoğu subasmanı olan, yerden yarım kat yükseltilmiş girişlere sahiptir. Eğimin el verdiği yerlerde bodrum kat bahçe kotundan giriş sağlanarak bağımsız bölüm olarak kullanılmış ya da zemin katla bağlantılı mahaller oluşturulmuştur. Toprak altında kalan bodrum katlar ise çamaşırhane, depo gibi çeşitli hizmet mahalleri olarak kullanılmıştır.

Çizelge 5.2: Maden Mahallesi'ndeki yapıların kat adedine göre değerlendirilmesi

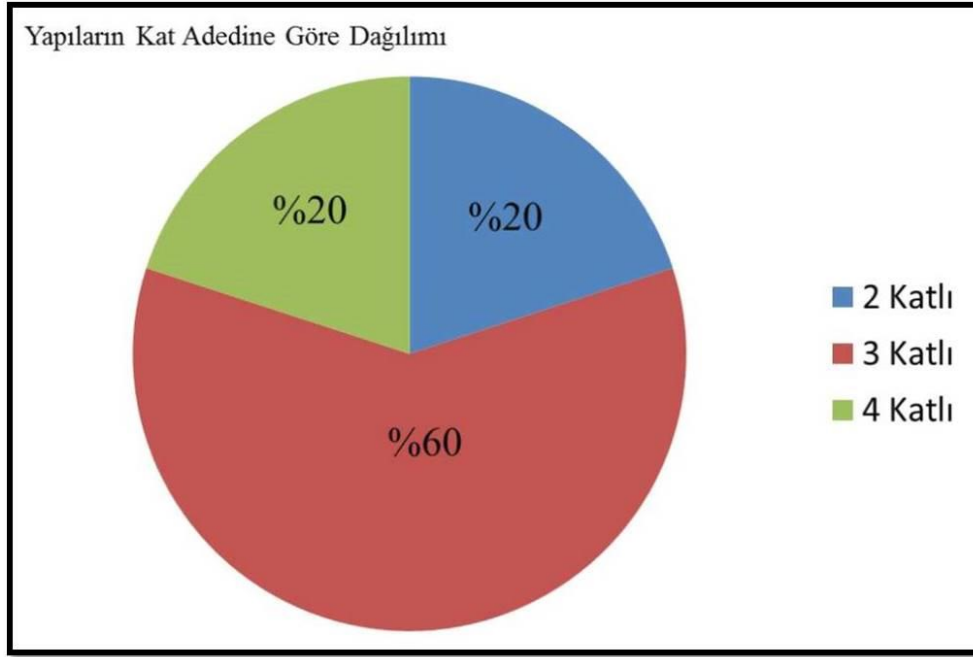
	2 Katlı	3 Katlı	4 Katlı
Yuvanoğlu Köşkü			X
Meziki Köşkü			X
Uslucuoğlu Köşkü-II		X	
Çehreli Köşkü		X	
Çavuşoğlu Köşkü-II		X	
Abdülkadir Efendi Köşkü		X	
Maidis Yalısı		X	
Sofia Evi		X	
Seferoğlu Evi-I		X	
Seferoğlu Evi-II		X	
Psakis Köşkü		X	
Asaduryan Evi			X
Patriano Evi			X
Reisyan Evi	X		
Bukardos Evi-I	X		
Mustafa Kaptan Evi	X		
Lambridis Evi		X	
Demircibaşyan Evi		X	
Taranto Köşkü	X		
Patrikiadis Köşkü		X	

Kaynak: Selvi, 2020

Genellikle girişler zemin kattan yapılmaktadır. Zemin katlar daha çok ortak yaşamın geçtiği mutfak, salon gibi mahallerin olduğu kat olmuştur. Diğer katlar ise yatak odaları gibi daha mahrem yaşam alanı olarak planlanmıştır. Bazı yapılarda çatı yükseltilerek çatı katından normal kata bağlantılı alanlar oluşturulmuştur.

İncelenen 20 konuttan 4'ünün iki katlı, 12'sinin üç katlı ve yine 4'ünün dört katlı olduğu belirlenmiştir (Çizelge 5.2).

Şekil 5.1 grafikte belirtildiği gibi sayfiye niteliği taşıyan konutların %60 oranında üç katlı olduğu tespit edilmiştir. Kullanılan malzeme ile bağlantılı olarak ahşap ya da kagir iskelet sistemine sahip olan yapılarda yüksek katlı inşaa faaliyetlerinden kaçınılmış, bahçeli çevre ve sokak dokusu ile ilişkisi gözetilen yapılar ortaya koyulmuştur.

Şekil 5.1: Maden Mahallesi'ndeki yapıların kat adedine göre dağılımı

Kaynak: Selvi, 2020

5.1.3 Çıkma tipine göre değerlendirilmesi

Maden Mahallesi'nde çalışma kapsamındaki konutlar cephede çıkma tipine göre incelendiğinde, yapı cephelerinde genellikle balkon çıkması olduğu görülmüştür. Manzara yöneliminde çıkmalar önemli cephe öğeleri olarak kullanılmıştır. Balkon çıkmaları ya da cephe boyunca teraslar özellikle deniz manzarası olan cephelerde bulunmaktadır. Deniz manzarasının olmadığı yapılarda ise sokağa bakan cephelerde

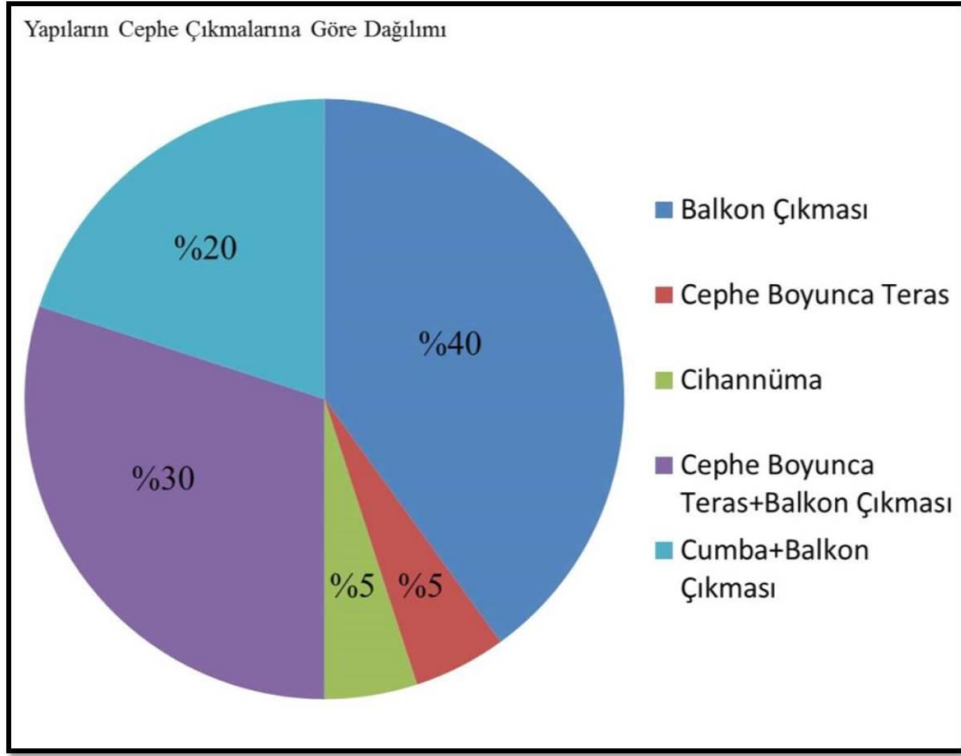
bezeme öğeleriyle birlikte kullanılarak cephede hareketlilik ve vurgu sağlanmıştır. Sayısı az da olsa geleneksel Türk evlerinde kullanılan Cumba ve Cihannüma gibi cephe öğeli örnekler de bulunmaktadır.

İncelenen 20 konuttan 8'inde balkon çıkması, 1'inde cephe boyunca teras, 6'sında balkon ve cephe boyunca teras, 4'ünde ise cumba ve cephe boyunca teras öğelerinin cephelerde kullanıldığı görülmüştür (Çizelge 5.3).

Çizelge 5.3: Maden Mahallesi'ndeki yapıların cephede çıkma tipine göre değerlendirilmesi

	Balkon Çıkması	Cephe Boyunca Teras	Cumba	Cihannüma
Yuvanoğlu Köşkü	X			
Meziki Köşkü	X			
Uslucuoğlu Köşkü-II	X	X		
Çehreli Köşkü				X
Çavuşoğlu Köşkü-II	X			
Abdülkadir Efendi Köşkü	X			
Maidis Yalısı	X			
Sofia Evi	X		X	
Seferoğlu Evi-I	X	X		
Seferoğlu Evi-II	X	X		
Psakis Köşkü	X		X	
Asaduryan Evi	X		X	
Patriano Evi	X			
Reisyan Evi	X		X	
Bukardos Evi-I		X		
Mustafa Kaptan Evi	X			
Lambridis Evi	X			
Demircibaşyan Evi	X	X		
Taranto Köşkü	X	X		
Patrikiadis Köşkü	X	X		

Kaynak: Selvi, 2020

Şekil 5.2 : Maden Mahallesi'ndeki yapıların cephede çıkma tiplerine göre dağılımı

Kaynak: Selvi, 2020

Şekil 5.2'deki grafikte belirtildiği gibi yapılarda %40 oranında cephelerde balkon çıkması yaygındır.

Art Nouveau mimarlığında kitle hareketi olarak görebileceğimiz tek durum cephelerde görülen farklılaşmadır. İncelenen yapıların tek düzeyli değil, çıkmalı olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte çıkmalı cepheler düz köşeli çıkmalı, dairesel çıkmalı ve kırma köşeli (yarım altıgen) şeklinde olabilmektedir. Kırma köşeli çıkmalar Art Nouveau'da yaygın olarak görülen bir uygulamadır.

5.1.4 Çatı şekline göre değerlendirilmesi

Maden Mahallesi'nde çalışma kapsamındaki konutlar çatı şekline göre incelendiğinde, dönemsel üslupları yansıtan farklı çatı öğeleriyle karşılaşılmıştır. Konaklarda, yapıya eklenen kuleler, yüksek bacalar, sivri çatılar, sivri kemerler yapıya Gotik bir görünüm kazandırmıştır. Sivri çatılar konaklarda yaygın olarak kullanılmıştır. Kırma çatı üzeri yükseltilmiş çatı formu da tercih edilen çatı öğelerinden biri olmuştur. Fransız klasik dönemi yansıtan Rönesans üslubunu yansıtan beşik kemer öğesi de çatı saçaklarında kullanılmıştır.

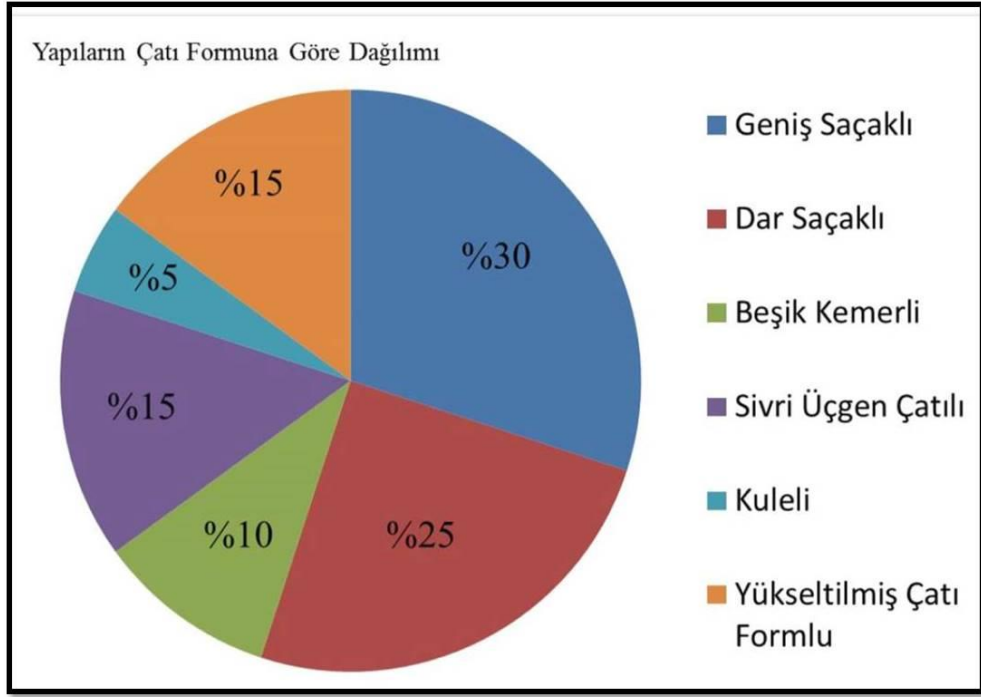
Buna göre incelenen 20 konuttan 6'sının geniş saçaklı, 5'inin dar saçaklı, 2'sinin beşik kemerli, 3'ünün sivri üçgen çatılı, 1'inin kuleli, 3'ünün ise yükseltilmiş çatı formu olduğu belirlenmiştir (Çizelge 5.4).

Çizelge 5.4: Maden Mahallesi'ndeki yapıların çatı şekline göre değerlendirilmesi

	Geniş Saçaklı	Dar Saçaklı	Beşik Kemerli	Sivri Üçgen Çatılı	Kuleli	Yükseltilmiş Çatı Formulu
Yuvanoğlu Köşkü			X			
Meziki Köşkü		X				
Usulcuoğlu Köşkü-II				X		
Çehreli Köşkü	X					
Çavuşoğlu Köşkü-II						X
Abdülkadir Efendi Köşkü				X		
Maidis Yalısı		X				
Sofia Evi		X				
Seferoğlu Evi-I						X
Seferoğlu Evi-II			X			
Psakis Köşkü		X				
Asaduryan Evi					X	
Patriano Evi				X		
Reisyan Evi	X					
Bukardos Evi-I	X					
Mustafa Kaptan Evi	X					
Lambridis Evi	X					
Demircibaşyan Evi						X
Taranto Köşkü		X				
Patrikiadis Köşkü	X					

Kaynak: Selvi, 2020

Şekil 5.3'teki grafik oranlarına bakıldığında %30 oranla yapılarda çatıların geniş saçaklı olduğu tespit edilmiştir. Çatılarda vurguyu artıran bu geniş saçaklar tekli, ikişerli veya üçerli payandalarla desteklenmiştir.

Şekil 5.3: Maden Mahallesi'ndeki yapıların çatı formuna göre dağılımı

Kaynak: Selvi, 2020

5.1.5 Yapıların giriş kotlarına göre değerlendirilmesi

Araştıma yapılan bölgede topografyanın elverdiği şekilde, farklı yüksekliklerde bodrum katlar inşa edilmiş ve genellikle birkaç basamakla yükseltilmiş girişlere sahip konut örnekleri görülmüştür. Sokak dokusuna sahip yapılarda doğrudan sokaktan giriş yapılan durumlar da mevcuttur (Çizelge 5.5). Çizelge 5.5'de belirtildiği gibi incelenen 20 konuttan; 3'ü sokaktan merdivenle ulaşılan yüksek girişe, 15'i bahçe içerisinden geçilerek bahçe kotundan yüksek girişe ve 2'si de sokaktan doğrudan girişe sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda yapıların çoğunluk olarak bahçe içerisinde arazi şartlarına göre bina yükseltilerek merdivenli yüksek girişlere sahip olduğu görülmektedir.

Çizelge 5.5: Maden Mahallesi’ndeki yapıların giriş kotlarına göre değerlendirilmesi

	Yüksek Giriş	Bahçeden Yüksek Giriş	Sokaktan Giriş
Yuvanoğlu Köşkü		X	
Meziki Köşkü		X	
Usulcuoğlu Köşkü-II		X	
Çehreli Köşkü		X	
Çavuşoğlu Köşkü-II		X	
Abdülkadir Efendi Köşkü		X	
Maidis Yalısı		X	
Sofia Evi			X
Seferoğlu Evi-I	X		
Seferoğlu Evi-II	X		
Psakis Köşkü		X	
Asaduryan Evi		X	
Patriano Evi		X	
Reisyan Evi			X
Bukardos Evi-I		X	
Mustafa Kaptan Evi	X		
Lambridis Evi		X	
Demircibaşyan Evi		X	
Taranto Köşkü		X	
Patrikiadis Köşkü		X	

Kaynak: Selvi, 2020

5.2 Yapıların Cephe Düzenine Göre Değerlendirilmesi

5.2.1 Yapı girişlerinin cephede konumlarına göre değerlendirilmesi

Sokaktan ya da merdivenli yüksek girişten ulaşılan giriş bölümlerinde dış kapı sahanlık oluşturacak kadar zorunlu olarak içeriye çekilmiştir. Bu durum girişlerde niş oluşturmuştur. Giriş kapıları, ön cephe ortasında, ön cephenin yan tarafında veya yan cephede konumlanmıştır (Çizelge 5.6). Çizelge 5.6’da belirtildiği gibi incelenen 20 konuttan; 14 eserin girişleri ön cephe ortasında, 3 eserin girişleri ön cephede yan tarafta ve 3 eserin de girişlerinin yan cephede olduğu tespit edilmiştir. Çoğunlukla ön cephede ve cephe ortasında yer alan girişler cephelerde simetri aksını desteklemiştir. Küçük bir orana sahip de olsa konutlarda girişler orta akstan kaydırılarak simetri ekseninden çıkılıp asimetric bir cephe düzeni oluşturulmuştur. Konutların hepsi çift

kanatlı kapılara sahiptir. Malzeme olarak ise ahşap veya camlı bölmeye sahip ahşap kapılardır.

Çizelge 5.6: Maden Mahallesi’deki yapı girişlerinin cephede konumlarına göre değerlendirilmesi

	Ön Cephe Ortasında	Ön Cephe Yan Tarafta	Yan Cephede
Yuvanoğlu Köşkü	X		
Meziki Köşkü	X		
Uslucuoğlu Köşkü-II	X		
Çehreli Köşkü	X		
Çavuşoğlu Köşkü-II	X		
Abdülkadir Efendi Köşkü	X		
Maidis Yalısı			X
Sofia Evi		X	
Seferoğlu Evi-I	X		
Seferoğlu Evi-II	X		
Psakis Köşkü	X		
Asaduryan Evi		X	
Patriano Evi	X		
Reisyan Evi		X	
Bukardos Evi-I	X		
Mustafa Kaptan Evi	X		
Lambridis Evi			X
Demircibaşyan Evi	X		
Taranto Köşkü	X		
Patrikiadis Köşkü			X

Kaynak: Selvi, 2020

5.2.2 Yapıların pencerelerinin formlarına göre değerlendirilmesi

Cephe düzenlemesinde önemli bir yere sahip olan pencereler ise, geniş ve tek pencere veya dar ve birden fazla pencere olarak iki şekilde incelenebilir. İncelenen yapıların pencerelerinin çoğunluğu dikdörtgen forma sahiptir. Dikdörtgen ve kemerli karma forma sahip pencere örnekleri de bulunmaktadır. Pencereler giyotin veya kanatlı pencereler olabilmektedir. İncelenen eserlerde pencereler ahşap kepenklerle örtülmüştür. Bu yüzden kepenklerle örtülü yapıların pencere tipleri ile ilgili yeterli bilgiye ulaşılamamıştır (Çizelge 5.7). Çizelge 5.7’de belirtildiği gibi incelenen 20 konuttan; 17 eserin dikdörtgen formlu ve kepenkli olduğu görülmektedir. Yuvanoğlu

Köşkü’nde tabloda da görüldüğü gibi cephe pencereleri dikdörtgen formlu ve kepenkli iken, giriş bölümündeki pencerelerin ve birinci kat balkon pencerelerinin kemerli karma forma sahip kepenksiz pencereler olduğu anlaşılmıştır. Aynı şekilde Abdülkadir Efendi Köşkü’nde cephe pencereleri dikdörtgen formlu ve kepenkli iken çatı penceresinin sivri kemer formunda kepenkli olduğu tespit edilmiştir. Patriano Evi’nde ise zemin kat pencereleri dikdörtgen formlu ve kepenkli iken birinci kat pencereleri dikdörtgen formlu kepenksizdir. Bunun dışında sadece Sofia Evi’nin dikdörtgen formlu kepenksiz ve Lambridis Evi’nin karma formlu kepenkli olduğu tespit edilmiştir. Pencereler malzeme olarak ise ahşap cam ve ahşap çıtalı cam şeklinde görülebilmektedir.

Çizelge 5.7: Maden Mahallesi’ndeki yapıların pencerelerinin formlarına göre değerlendirilmesi

	Dikdörtgen Formlu Kepenkli	Dikdörtgen Formlu Kepenksiz	Karma Formlu Kepenkli	Karma Formlu Kepenksiz
Yuvanoğlu Köşkü	X			X
Meziki Köşkü			X	
Uslucuoğlu Köşkü-II	X			
Çehreli Köşkü	X			
Çavuşoğlu Köşkü-II	X			
Abdülkadir Efendi Köşkü	X		X	
Maidis Yalısı	X			
Sofia Evi		X		
Seferoğlu Evi-I	X			
Seferoğlu Evi-II	X			
Psakis Köşkü	X			
Asaduryan Evi	X			
Patriano Evi	X	X		
Reisyan Evi	X			
Bukardos Evi-I	X			
Mustafa Kaptan Evi	X			
Lambridis Evi			X	
Demircibaşyan Evi	X			
Taranto Köşkü	X			
Patrikiadis Köşkü	X			

Kaynak: Selvi, 2020

5.2.3 Yapıların Art Nouveau bezemelerine göre değerlendirilmesi

Maden Mahallesi'nde bulunan Art Nouveau bezeme özelliklerine göre incelenen 20 konutun bezeme gruplarının cephelerde şu bölgelerde toplandığı gözlenmiştir;

- Çatı alınlıklarında,
- Kapı ve pencere çerçevelerinde,
- Balkon korkuluklarında ve saçaklarında,
- Konsol ve çatı saçaklarını taşıyan payandalarda,
- Demir korkuluklarda (Çizelge 5.8).

Bunlar dışında konutların cephe duvarlarında, çatı tepeliklerinde, çatıların saçak uçlarında, yapıların köşelerinde bezeme öğeleri tespit edilmiştir.

Çizelge 5.8: Maden Mahallesi'ndeki yapıların Art Nouveau cephe bezemelerinin yerine göre değerlendirilmesi

	Çatı Alınlıklarında	Kapı ve Pencere Çerçevelerinde	Balkon Korkuluklarında ve Saçaklarında	Konsol ve Çatı Saçaklarını Taşıyan Payandalarda	Demir Korkuluklarda
Yuvanoğlu Köşkü			X	X	X
Meziki Köşkü				X	
Uslucuoğlu Köşkü-II	X		X	X	
Çehreli Köşkü		X	X		
Çavuşoğlu Köşkü-II			X		
Abdülkadir Efendi Köşkü	X		X	X	
Maidis Yalısı			X		
Sofia Evi		X		X	
Seferoğlu Evi-I				X	X
Seferoğlu Evi-II	X	X		X	
Psakis Köşkü		X			
Asaduryan Evi		X		X	X
Patriano Evi		X			X
Reisyan Evi			X	X	
Bukardos Evi-I	X			X	
Mustafa Kaptan Evi			X	X	X
Lambridis Evi		X	X	X	
Demircibaşyan Evi	X		X	X	
Taranto Köşkü			X		X
Patrikiadis Köşkü		X	X	X	

Kaynak: Selvi, 2020

Çizelge 5.8'deki tabloya bakıldığında, incelenen yapılarda Art Nouveau bezeme öğelerinin cephede nerelerde yoğunluk kazandığı anlaşılmaktadır. Bezeme olarak 14 eserde konsol ve çatı saçaklarını taşıyan payandalarda olduğu görülmektedir. Bu payandalar cephelerde bazen Sofia Evi'nde olduğu gibi Art Nouveau tarzı eğrisel şekilde ahşap oymalı veya Asaduryan Evi'nde olduğu gibi eğrisel, içi kafes dolgulu olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı bir örnek olarak Meziki Köşkü'nde ise payandalar ferforje naturalist çiçek formunda görülebilmektedir.

Bir diğer Art Nouveau bezeme öğelerinin yoğun olarak kullanıldığı 12 eserde görülen balkon korkuluğu, balkon ve giriş saçakları olmuştur. Cephe hareketliliğini de destekleyen balkon çıkmaları cephe bezemelerinde kullanılacak uygun yerlerden biridir. Ahşap ya da demirden yapılan balkon korkulukları Art Nouveau bezemeleri ile süslenmiştir. Bu bezemeler Çehreli Köşkü, Reisyen Evi, Çavuşoğlu Köşkü-II gibi yapılarda ahşap balkon korkuluklarında S ve C kıvrımlı motifler olarak, Usulcuoğlu Köşkü-II'de olduğu gibi demir balkon korkuluğunda naturalist çiçek motifi olarak karşımıza çıkar. Balkon saçakları ise genel olarak ahşaptan oyma kafes dolgulu bezeme gruplarıyla dikkat çekmiştir. Bu bezeme grubuna en iyi örnek Abdülkadir Efendi Köşkü ve Çehreli Köşkü'nde görülmektedir. Giriş saçaklarında ise genellikle eğrisel payandalar, basık kemer formları veya Art Nouveau bezeme ögesi sarkıtlar kullanılmıştır. Yuvanoğlu Köşkü'nde giriş saçağında iç içe geçmiş dairelerden sarkıt motifi, Patriano Evi'nde giriş saçağında basık kemer formu, Reisyen Evi ve Seferoğlu Evi-I yapılarında eğrisel motifli payandalar karşımıza çıkmaktadır.

8 eserde kapı ve pencere çerçevelerinde ters palmet motifi, pencere üstlerinde bitkisel motifli cephe taşları, stilize rozet kullanılmıştır. Özellikle ters palmet motifi ve Akantus yaprak motifi Psakis Köşkü'nde pencere ve kapı üstlerinde belirgin olarak görülmektedir. Çehreli Köşkü ve Seferoğlu Evi-II'de ise pencere üstlerinde bitkisel motifli cephe taşları Art Nouvea bezeme ögesi olarak kullanılmıştır.

6 eserde özellikle giriş kapılarının demir parmaklıklarında iç içe geçmiş daire motifi , soyut gül motifi, tekli veya çiftli sarkıt motifleri kullanılmıştır. Seferoğlu Evi-I ve Mustafa Kaptan Evi giriş kapılarının demir parmaklıklarında iç içe geçmiş daire motifi bulunmaktadır. Bunun dışında demir parmaklı merdiven korkuluklarında Seferoğlu Evi-I 'de olduğu gibi stilize dal motifi, Yuvanoğlu Köşkü'nde bahçe demir kapısı ve bahçe demir korkuluklarında soyut gül motifi karşımıza çıkmaktadır.

Son olarak 5 eserde ise çatı alınlıklarında cephede vurgu sağlamak için bezemeler kullanılmıştır. Çatı alınlıklarında genel olarak ters palmet motifi, ahşap dilimli motifler kullanılmıştır. Çatı alınlığında kullanılan motifleriyle Demircibaşyan Evi ve Seferoğlu Evi-II dikkat çekici eserler olmuştur. Demircibaşyan Evi'nin çatı alınlığında ahşap dilimli motif, Seferoğlu Evi-II çatı alınlığında ise ters palmet motif örneği görülmektedir.

Sonuç olarak Çizelge 5.8 ve Çizelge 5.9 birlikte incelendiğinde yapı cepheleri bezeme öğelerine göre değerlendirildiğinde, cephelerde en çok özellikle balkon korkuluklarında S ve C kıvrımlı ahşap motifler kullanıldığı görülmüştür. Stilize dal ve natural çiçek motifi de çoğunluk olarak çıkmaları destekleyen payandalarda, balkon saçaklarında tespit edilmiştir. Bunun dışında özellikle kapı ve pencere çevrelerinde ahşap dilimli motifler kullanılmıştır.

İç içe geçmiş daire motifi, palmet yaprak motifi, stilize rozet ve plastrlar cephelerde kullanılan diğer bezeme öğeleri olmuştur.

Çizelge 5.9 : Maden Mahallesi'ndeki yapıların Art Nouveau bezeme öğelerine göre değerlendirilmesi

	İç İçe Geçmiş Daire Motifi	Soyut Gül Motifi	Stilize Yaprak Motifi	Stilize Dal Motifi	Natural Çiçek Motifi	Palmet Yaprak Motifi	Akantus Yaprak Motifi	Alçı Plastr	Ahşap Plastr	S ve C Kıvrımlı Ahşap Motifi	Stilize Rozet	Dairesel Rozet	Ahşap Dilimli Motifi
Yuvanoğlu Köşkü	X	X	X										
Meziki Köşkü					X	X		X					
Usulcuoğlu Köşkü-II					X				X	X	X		
Çehrelî Köşkü										X	X		
Çavuşoğlu Köşkü-II										X			
Abdülkadir Efendi Köşkü				X					X	X			
Maidis Yatısı										X			
Sofia Evi					X								
Seferoğlu Evi-I	X			X		X							
Seferoğlu Evi-II						X							
Psakis Köşkü				X		X	X				X		
Asaduryan Evi													X
Patriano Evi				X								X	
Reisyan Evi										X			
Bukardos Evi-I				X									X
Mustafa Kaptan Evi	X												
Lambridis Evi													X
Demircibaşyan Evi													X
Taranto Köşkü										X			
Patrikiadis Köşkü					X					X			

Kaynak: Selvi, 2020

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tez çalışma kapsamında Adalar'ın tarihinden bahsedildiği üzere, geçmiş dönemlerden beri varlığını sürdüren İstanbul Adaları, insanların çeşitli sebeplerden ötürü her zaman kullandıkları yerler olmuştur. Kimi zaman sürgün yeri, kimi zaman inziva yeri olarak kullanılmıştır. İstanbul'un sosyal ve kültürel yaşam şekil değişikçe Adalar da bu değişimden etkilenmiştir. Özellikle 19. yüzyıldan sonra anakara ile ulaşım sorununun çözülmesi ile Adalar farklı kimlik kazanmaya başlamıştır.

Toplumsal yapıdaki talep ve ihtiyaçlar Adalar'ın yapı tipolojisini değiştirmiş, mimari üslup anlamında çeşitlenmeler yaşanmasını sağlamıştır.

İstanbul Büyükkada Maden Mahallesi köşk ve konaklarının, 19. yüzyılda gelişen sayfiye alanları içinde Büyükkada'nın Nizam Mahallesi gibi merkeze yakın bölümlerine göre daha sakin kalmakla birlikte günümüze ulaşabilmiş örnekler içinde dönemin etkilerini tamamen yansıttığı görülmektedir. Batılılaşma hareketlerinin getirdiği yasal düzenlemeler, batıyla yapılan yeni ticari anlaşmalar sonucu yeni iş alanlarının ve iş yapma yöntemlerinin toplumun farklı kesimlerinde sermaye birikimi ve ekonomik güç yaratması akabinde yeni kültürel ilişkilerin kurulmasıyla da ortaya çıkan sanatsal ve mimari yaklaşım ve uygulamalar, Büyükkada Nizam Mahallesi köşk ve konaklarında da yer bulmuştur. Her bir yapının seçmeci tutum içerisinde dönemi yansıtması, geleneksel mimarinin dışında batı üslubunda gerek plan yapısında gerek cephe kurgusunda sundukları farklılıklarla, içinde buldukları mimari biçimlenmeye özgünlük ve anıtsallık kazandırmıştır. Bu anlamda avangard bir yaklaşım olan Art Nouveau üslubunun İstanbul Büyükkada'da konut cephelerindeki kullanımı, dönemin ortam ve koşullarına uygun olarak meydana gelen değişim ve dönüşümlerin, yeni bir çağın habercisi olan uygulamaların mimari alandaki belgesi niteliğindedir.

Her bir eser, geleneksel mimarinin dışında batı üslubunu yansıtan plan yapısı ve cephe kurgusu ile sundukları farklılıklarla özgünlük ve anıtsallık kazanmıştır. Tekdüzeleştirme ve sıradanlaştırma tehlikesiyle karşı karşıya kalan bu yapılar, geçmiş döneme ait yaşam tarzlarının ifadesi ve toplumsal kimliğimizi yansıtan değerler olduğu için daima korunması gerekmektedir. Bu bağlamda tarihi ve kültürel

alanları yalnızca sit alanı veya koruma alanı ilan etmek tek başına yeterli değildir. Koruma çalışmaları ve yürütülen projeler kurumlar arası ayrı ayrı değil bir bütünlük içerisinde sağlanmalıdır. Aynı zamanda toplumun günlük yaşantısının bir parçası olan bu yapılar tarihin yaşayan temsilcileri niteliğindedir. Bu nedenle toplum içerisinde hayati çeşitlilik sağlayan bu eserlerin korunması ve geleceğe aktarılması duyarlılığı toplumu oluşturan bireylerin bilinçlenmesiyle gerçekleştirilebilir.

Bu amaçla yapılan tez çalışmasında; yapıların günümüz hallerinin fotoğraflarla belgelenmesi ve geçmiş zamanla karşılaştırılması için olanak sağlamaktadır. Belge niteliği taşıyan bu çalışmayla yapıların mimari kimlikleri kayıt altına alınmakta ve gelecek nesillere aktarılmaktadır. Bu çalışmalar, zaman içerisinde yapılarda meydana gelen usulsüz değişikliklerin tespiti, yanlış uygulamaların düzeltilmesi ve gelecekte yapılacak olan restorasyon çalışmaları için bilgi kaynağı olması bakımından önemlidir.

KAYNAKLAR

- (1993). Adalar Kültürü. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi Cilt 1* (s. 66-75). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Akpınar, S.** (1984). Adaların Tarihi ve Arkeolojisi. S. *Adaların Türk Turizmindeki ve Edebiyatındaki Yeri ve Önemi*, s. 6. İstanbul: Burgazada Licness Kulübü Derneği.
- Alguadiş, J., Rona, Z., Deriş, N., Needam, V.** (2005). *Avrupa'dan İstanbul'a Yeni Sanat 1890-1930*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Tari Vakfı.
- Alioğlu, F.** (2012). İstanbul Batılılaşma Dönemi. *Modernite ve Mimari*, s. 35. İstanbul: Şehir Yayınları.
- Aslanoğlu, İ.** (1982). Sanat ve Mimarlıkta Art Nouveau Akımı. *Yeni Boyut Plastik Sanatlar Dergisi*.
- Ayaydın, A.** (2015). Art Nouveau Akımına 21. Yüzyıl Perspektifinden Bir Bakış. *Ulakbilge*, s.59-73.
- Aykut, P.** (1992). İstanbul Art Nouveau Mimarisinde Dekoratif Amaçlı Demir Malzeme Kullanımı. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Aytıs, S., ve Polatkan, I.** (t.y). Gelenekten Geleceğe Mimarlık. *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi*.
- Batur, A.** (1985). İstanbul Art Nouveau'su. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi Cilt 4*. İstanbul: İletişim Yyanları.
- Batur, A.** (2006). Türkiye Mimarlığında Modernite Kavramı Üzerine. *Mimarlık Dergisi sayı 329 s.50-53*.
- Batur, A.** (2010). Şeyh Zafir Türbesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 39, s. 79-80. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Batur, A.** (2014). İstanbul'da Art Nouveau Mimarlığı. *Mimarlık Vakfı Konferansı*. 25 Nisan 2014, İstanbul.
- Can, C.** (1993). İstanbul'da 19.Yüzyıl Batılı ve Levanten Mimarların Yapıları ve Koruma Sorunları. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.
- Casteels, M.** (1932). Henry Van de Valde. Brüksel: Publishhed by Editions des cahiers Belgique.
- Constantino, M.** (1989). Art Nouveau. İspanya: Bison Books Ltd.
- Cousin, V.** (1970). Fragments Philosophiques. *Pour Servir A L'histoire De La Philosophie Cilt 1*. Cenova: Slatkine Reprints.

- Diana, B., & Godoli, E.** (1997). *İstanbul 1900 Art Nouveau Mimarisi ve İç Mekanları*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Eldem, S.H.** (1954). *Türk Evi Plan Tipleri*. İstanbul: Pulhan Matbaası.
- Erdenen, O.** (2014). *İstanbul Adaları*. İstanbul: Adalı Vakfı Yayınları.
- Erdursun, A.** (2017). *İstanbul Adaları. Adalı Dergisi*, sayı 148. İstanbul: Adalı Vakfı Yayınları.
- Ergut, E., & Erkmen, A.** (2011). Adalar'da Mimarlık. H. Kuruyazıcı (Ed.), *Adalar Mimarlar Binalar*, s. 14-27. İstanbul: Adalı Yayınları.
- Freely, J.** (2010). Adalar'ın İç Dönük Yerleşimleri Mütevazı Yapıları. *Prens Adaları*. İstanbul: Adalı Yayınları.
- Garipağaoğlu, P.** (1998). İstanbul Adaları'nda Korunması Gereken Tarihi Doku: Büyükkada Örneği, *Marmara Coğrafya Dergisi*, sayı 2, s. 75-94.
- Girardelli, P.** (2015a). Raimondo D'Aronco. *Türk Mimarisinde İz Bırakanlar I*, s. 313. Ankara: Afşar Matbaacılık.
- Girardelli, P.** (2015b). Sheltering Diversity: Levantine Architecture in Late Ottoman İstanbul. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Kabaoğlu, P.** (2012). Kültür ve Kentsel Mekan Bağlamında Ada Yerleşmelerinin İncelenmesi: Prens Adaları Örneği. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Kılıçbay, M. A.** (1985). Osmanlı Batılılaşması. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi Cilt 1*, s. 134-138. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kuban, D.** (1982). Osmanlı Mimarisinde Barok ve Rokoko. *Türk ve İslam Sanatı Üzerine Derlemeler*, s. 115-122. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Kuban, D.** (1995). *Türk Hayat'lı Ev*, s: 90. İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Kuban, D.** (1996). *İstanbul Bir Kent Tarihi: Bizantion Kostantinopolis İstanbul*. İstanbul: TTTV Yayınları.
- Kuruyazıcı, H.** (2012). *Adalar Mimarlar Binalar*. İstanbul: Adalı Yayınları.
- Madsen, T.** (1975). *Sources of Art Nouveau*. New York: Da Capo Press.
- Ortaylı, İ.** (1985). Batılılaşma Sorunu. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi Cilt 1*, s. 134-138. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Önal, H. Ş.** (1963). Büyükkada. *İstanbul Ansiklopedisi Cilt 6*, s. 350-353. İstanbul.
- Peker, A. U.** (2006). *A Retreating Power: The Ottoman Approach to the west in the 18th Century, Power and Culture*. Italy: Edizioni Plus Pisa University Press.
- Pelichet, E., & Duperrex, M.** (1976). *La Ceramique Art Nouveau*, s.13. Lausanne: Les Editions Pennsylvania Press.
- Pevsner, N.** (2005). *Pioneers of Modern Design From William Morris to Walter Gropius*. Yale University Press.
- Ragon, M.** (2010). *Modern Mimarlık ve Şehircilik Tarihi*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Saçaklı, P. A.** (2004). Dekoratif Amaçlı Demir Malzeme Kullanımının İstanbul Art Nouveau'suna Yansımaları. *Mimarist Dergisi*.

- Schlumberger, G.** (1937). İstanbul Adaları. İstanbul: Bürhaneddin Basımevi.
- Sönmez, Z.** (2006). Türk-İtalyan Siyaset ve Sanat İlişkileri s. 341. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Sunalp, A.** (2013). İstanbul Adaları ve Öteki Kültür Mirası. *I. İstanbul Adalar Sempozyumu*, s. 408-409. İstanbul: Adalar Kültür Derneği.
- Şimşek, M. S.** (2011). İstanbul'un 100 Köşkü ve Konağı. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Tuğlacı, P.** (1989). Tarih Boyunca İstanbul Adaları Cilt 1. İstanbul: Say Yayınları.
- Türker, O.** (2004). Prinkipo'dan Büyükkada'ya . İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Vajda, G. M.** (1980). *Some Aspects of Art Nouveau in Arts and Letters*, s. 73-84. Journal of Aesthetic Education.
- Yergün, U.** (2002). Batılılaşma Dönemi Mimarisinde Yapım Teknolojisindeki Değişim ve Gelişim. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.
- Zorer, Y.** (2005). Tarihi Gelişim Sürecinde Büyükkada Meydanları. İstanbul: Büyükkada Kültür Derneği Yayınları.

İnternet Kaynakları

- Adalar Belediyesi Faaliyet Raporu** (2017). Adalar Belediyesi: <http://www.adalar.bel.tr>, Alındığı Tarih: 07.10.2019
- Stefann, C.** (2001). İnce Duyarlılığın İfadesi İstanbul'da Art Nouveau, <http://www.earsiv.sehir.edu.tr>, Alındığı Tarih: 05.10.2019
- Url-1** <<http://www.pinterest.ch>> Alındığı Tarih: 06.03.2020
- Url-2** <<http://www.bluffton.edu/homepages/facstaff/sullivanm/brussels/horta.html>> Alındığı Tarih: 04.01.2020
- Url-3** <<http://commons.wikimedia.org/wiki>> Alındığı Tarih: 04.01.2020
- Url-4** <<http://www.insideartnouveau.eu>> Alındığı Tarih: 31.01.2019
- Url-5** <<http://www.arkitektuel.com/paris-metro-girisleri/>> Alındığı Tarih: 06.02.2020
- Url-6** <<http://tr.pinterest.com>> Alındığı Tarih: 31.01.2019
- Url-7** <<http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/jugend>> Alındığı Tarih: 04.02.2020
- Url-8** <<http://www.nga.gov>> Alındığı Tarih: 20.02.2020
- Url-9** <<http://www.europeana.eu>> Alındığı Tarih: 31.01.2020
- Url-10** <<http://www.architecturaldigest.com>> Alındığı Tarih: 07.02.2020
- Url-11** <<http://www.arkitektuel.com/botter-apartmani/>> Alındığı Tarih: 22.02.2020
- Url-12** <<http://www.wikipedia.org>> Alındığı Tarih: 05.03.2020
- Url-13** <<http://www.turkishculture.org>> Alındığı Tarih: 04.02.2020
- Url-14** <<http://www.google.com/maps>> Alındığı Tarih: 14.02.2020

Url-15 <<http://tr.wikipedia.org/wiki/Adalar>> Alındığı Tarih: 04.02.2020

Url-16 <<http://adalar.gov.tr/tarihi>> Alındığı Tarih: 04.02.2020

Url-17 <<http://www.adalarturizm.org/cms/tr/tarih/tarihte-prens-adalari>> Alındığı Tarih: 04.02.2020

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Hilal Selvi
Doğum Tarihi ve Yer : 09/06/1991 Üsküdar
E- posta : hilal.gokky@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Lise :2009, Ümraniye Anadolu Lisesi
Lisans :2014, Kocaeli Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi,
Mimarlık Bölümü
Yüksek Lisans :2020, İstanbul Gedik Üniversitesi, Mimarlık Ana Bilim Dalı,
Mimarlık Tezli Yüksek Lisans

MESLEKİ DENEYİM

<u>Yıl</u>	<u>Firma/Kurum</u>	<u>Görevi</u>
2017-2019	İkizler Yapı Mim.Müh.	Mimar
2016-2017	Asteknik Mühendislik	Ar-Ge Mimarı
2015-2016	SER PROJE Mimarlık	Mimar

TEZDEN TÜRETİLEN YAYINLAR

Makale

Selvi, H., Erkan Bursa, P. (2020). İstanbul Büyükkada Maden Mahallesi Köşklerinde Art Nouveau Üslubunun Kullanımı. *Modular Journal Dergisi Cilt:3*, Sayı:1, s. 58-75.